

Taina Saarinen, Heidi Vaarala,
Eeva-Leena Haapakangas & Erja Kyckling

KOTIMAISTEN KIELTEN KOULUTUSTARJONTA KANSAINVÄLISILLE KORKEAKOULUOPISKELIJOILLE

Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Taina Saarinen, Heidi Vaarala,
Eeva-Leena Haapakangas & Erja Kyckling

KOTIMAISTEN KIELTEN
KOULUTUSTARJONTA
KANSAINVÄLISILLE
KORKEAKOULUOPISKELIJOILLE

Kotimaisten kielten koulutustarjonta kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
SOVELTAVAN KIELENTUTKIMUKSEN
KESKUS

Soveltavan kielentutkimuksen keskus
Jyväskylän yliopisto
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto
<http://www.jyu.fi/solki>
solki-info@jyu.fi

© Jyväskylän yliopisto/Soveltavan kielentutkimuksen keskus ja kirjoittajat

Taitto: Sinikka Lampinen, kuva: Shutterstock

ISBN 978-951-39-6632-4

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut>

ESIPUHE

Tämä selvitys tehtiin opetus- ja kulttuuriministeriön tilauksesta 1.1.–20.5.2016. Se keskittyy kotimaisten kielten opetukseen kansainvälisille opiskelijoille. Kielitaito nousee opiskelijoiden kokemuksissa keskeiseksi tekijäksi, kun heiltä kysytään suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisesta tai työelämään pääsystä. Aiheesta on kuitenkin ollut saatavilla tietoa hyvin hajanaisesti ja satunnaisesti.

Hanke toteutettiin Kielikoulutuspolitiikan verkostossa, joka on Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen koordinoima valtakunnallinen verkosto. Selvitys toteutettiin kahtena laajana, korkeakoulujen kielikeskuksille ja opintopalvelutoimistoille tai vastaaville toimijoille lähetettynä kyselynä. Lisäksi kerättiin dokumentti- ja media-aineistoa sekä tehtiin haastatteluja yhdeksässä korkeakoulussa.

Kiitämme lämpimästi kaikkia monipolviseen kyselyymme vastanneita sekä haastateltaviksi lähteneitä äärimmäisen arvokkaasta panoksesta! Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti selvityksen ja järjesti hankkeen päätökseksi 2.5.2016 seminaarin kotimaisten kielten opetustarjonnasta. Pääasialliset tulokset julkaistiin loppuseminaarin yhteydessä, mutta halusimme saattaa laajan selvityksen tulokset kaikkien saataville, ja loppuraportti julkaistaan Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen verkkojulkaisusarjassa.

Kiitämme opetusneuvos Armi Mikkolaa, opetusneuvos Johanna Moisiota ja ylitarkastaja Kaisu-Maria Piirista avusta ja tuesta hankesuunnitelman teossa sekä matkan varrella. Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa projektitutkija Reeta Neittaanmäen ja projektitutkija Tuija Hirvelän tuki kyselyiden laatimisessa oli korvaamattoman arvokas! Sinikka Lampinen taittoi luku kerrallaan tuottamamme tekstin ammattitaitoisesti. Vastaava asiantuntija Irma Garam, tutkimuskoordinaattori Teija Kangasvieri ja yliopistonopettaja Tuija Lehtonen antoivat hankkeen loppuvaiheessa arvokasta palautetta vielä kovin keskeneräisestä käsikirjoituksesta tiukalla aikataululla. Kiitoksemme teille kaikille!

Jyväskylässä Snellmanin päivänä 2016

Taina Saarinen

Heidi Vaarala

Eeva-Leena Haapakangas

Erja Kyckling

Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus

SISÄLTÖ

ESIPUHE

1	JOHDANTO	
1.1	Korkeakoulupoliittinen ja lainsäädännöllinen tausta.....	8
1.2	Aiempi tutkimus aiheesta.....	9
1.3	Selvityksessä käytetyt termit.....	10
2	AINEISTO JA METODIT	
2.1	Kyselyt kielikeskuksille ja opintopalveluille	14
2.2	Tapaustutkimukset: ryhmäkeskustelut ja haastattelut.....	16
2.3	Korkeakoulujen tilastot, strategiat ja muut dokumentit.....	16
3	KANSAINVÄLISET OPISKELIJAT SELVITYKSEN KOHTEENA OLEVISSA KORKEAKOULUISSA	
3.1	Kansainväliset opiskelijat suomalaisissa korkeakouluissa	20
3.2	Kansainvälisen opiskelijan käsitteen ongelmallisuus.....	22
4	KOTIMAISTEN KIELTEN TARJONTA SUOMALAISSA KORKEAKOULUISSA	
4.1	Korkeakoulujen kieli- ja kansainvälistymislinjaukset.....	26
4.2	Kotimaisten kielten opiskelun pakollisuus ja vapaaehtoisuus.....	29
4.2.1	Vaihto-opiskelijat	29
4.2.2	Alemmat korkeakoulututkinnot	31
4.2.3	Ylemmät korkeakoulututkinnot	34
4.2.4	Tohtoriopinnot.....	36
4.3	Opiskelijat, kurssit ja taitotasot.....	38
4.4	Kurssien työelämäsuuntautuneisuus	40
4.5	S2- ja R2-kurssien avoimuus kaikille kansainvälisille opiskelijoille	42
4.6	Suomalaisille ja kansainvälisille opiskelijoille yhteiset suomen kielen/ruotsin kielen ja viestinnän kurssit	42
5	KIELIKOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN – YKSIN VAI YHDESSÄ?	
5.1	Kielikoulutuksen yhteistyön muodot.....	46
5.2	Kielikoulutuksen yhteistyön edellytykset.....	50
5.3	Korkeakoulujen lähitulevaisuuden yhteistyö.....	50
5.4	Korkeakoulujen välisen yhteistyön haasteita ja hyviä käytänteitä	51
6	KORKEAKOULUJEN KIELIKOULUTUKSEN KEHITTÄMISTARPEET	
6.1	Kotimaisten kielten kurssitarjonnan määrälliset muutokset	56
6.2	Kotimaisten kielten kurssien sisällöllinen kehittäminen	58
6.2.1	Alkeistason ja A1–A2-taitotasojen kurssien sisällöllinen kehittäminen.....	58
6.2.2	B1–B2-taitotasojen kurssien sisällöllinen kehittäminen.....	59
6.2.3	Tärkeimmät kehittämiskohteet kotimaisten kielten kursseilla	60
6.3	Korkeakoulujen kielikoulutuksen hyvät käytänteet	68
6.3.1	Monipuoliset opetusmenetelmät, informaali oppiminen ja opiskelun joustavuus.....	68
6.3.2	Oppijalähtöisyys ja opiskelijoiden henkilökohtainen kohtaaminen	70
6.3.3	Opettajien tiivis yhteistyö ja kannustava, yhteisöllinen ilmapiiri.....	70
6.3.4	Oppimateriaalien laatiminen opiskelijoiden lähtökohdista.....	71
6.3.5	Yhtenäiset arviointikäytännöt ja jatkuva arviointi.....	72

6.4	Kotimaisten kielten kurssien kehittämistyön haasteet.....	72
6.4.1	Taloudellisten resurssien ja henkilöresurssien puute.....	73
6.4.2	Heterogeeniset opiskelijaryhmät ja suuret ryhmäkoot.....	73
6.4.3	Tutkintovaatimukset ja ajanpuute suhteessa kielenoppimismahdollisuuksiin.....	74
6.4.4	Kielipoliittiset linjaukset.....	76
6.4.5	S2- ja R2-opettajien rekrytointi- ja koulutustarpeet.....	76
6.5	Kotimaisten kielten koulutustarjonnan tulevaisuus.....	77
6.6	Valmistuneiden kansainvälisten opiskelijoiden seuranta.....	81
6.7	Maahanmuuttajien valmentava koulutus: kokemuksia korkeakouluista.....	82
7	TURVAPAIKANHAKIJATILANTEEN AIHEUTTAMAT TOIMET KORKEAKOULUISSA	
7.1	Turvapaikanhakijoiden kielenopetukseen liittyvät toimet.....	86
7.2	Muut turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvät toimet.....	86
7.3	Turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvät tulevaisuudensuunnitelmat.....	87
7.4	Turvapaikanhakijoiden tukitoimien haasteet korkeakouluissa.....	88
8	KIELIKOULUTUKSEN HAASTEET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	
8.1	Kansainvälisten opiskelijoiden määrä.....	92
8.2	Korkeakoulujen yhteistyö.....	92
8.3	Kotimaisten kielten pakollisuus ja vapaaehtoisuus kansainvälisille opiskelijoille.....	93
8.4	Kotimaisten kielten kurssitarjonnan kehittäminen kansainvälisille opiskelijoille.....	94
8.5	Maahanmuuttajien valmentava koulutus.....	95
8.6	Turvapaikanhakijat.....	96
8.7	Korkeakoulujen kansainvälisen opetuksen kielikoulutuksen tulevaisuuden haasteet.....	96
	KIRJALLISUUS.....	98
	LIITE 1.....	100

1

JOHDANTO

Tässä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa selvityksessä tarkastellaan kansainvälisille opiskelijoille suunnattua kotimaisten kielten (suomi toisena kielenä ja ruotsi toisena kielenä) koulutustarjontaa suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Selvityksessä tarkastellaan kotimaisten kielten koulutustarjontaa, kielikurssien työelämäsuuntautuneisuutta, kurssien pakollisuutta, koulutukseen osallistujia sekä koulutuksen nykytilaa ja tulevaisuutta. Selvitys kattaa suomalaisten korkeakoulujen kielikoulutuksen tarjonnan sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden että vaihto-opiskelijoiden osalta kaikilta tutkintojärjestelmän portailta (alempi ja ylempi korkeakoulututkinto ja tohtorintutkinto).

Lisäksi selvityksessä kartoitetaan, millaisia toimia turvapaikanhakijatilanne on aiheuttanut suomalaisissa korkeakouluissa. Selvityksessä tarkastellaan, millaista erityisesti kieltenopetukseen liittyvää toimintaa korkeakoulut ovat järjestäneet turvapaikanhakijoille ja millaista kuvaa korkeakoulut rakentavat itsestään yhteiskunnallisina toimijoina.

Selvityksen keskeisenä tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva suomalaisten korkeakoulujen tämänhetkisestä kotimaisten kielten koulutustarjonnasta kansainvälisille opiskelijoille sekä kysynnän että tarjonnan näkökulmasta. Nykyhetken tilannetta on tärkeää kuvata ja analysoida, jotta voidaan selvittää korkeakoulujen kehitystarpeita ja kehittää kotimaisten kielten koulutustarjontaa tulevaisuudessa. Kartoitamme, pitävätkö korkeakoulut suomen kielen ja ruotsin kielen opetusta kansainvälisille opiskelijoille tärkeänä ja miksi.

Turvapaikanhakijatilanteen osalta selvitys tarkastelee korkeakoulujen reaktioita ja kykyä vastata yhteiskunnan tarpeisiin. Laajemmassa mittakaavassa on hyvä kysyä, voivatko korkeakoulut olla mukana turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien kotouttamisessa ja miten se voidaan toteuttaa.

1.1 KORKEAKOULUPOLIITTINEN JA LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN TAUSTA

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa vuosille 2009–2015 todettiin, että *kotimaisten kielten ja kulttuurin opetukseen ulkomaisille opiskelijoille ja henkilökunnalle ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota* (OKM 2009: 15). Strategiassa viitattiin hallituksen maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan (Valtioneuvosto 2006), jonka seurannassa esitettiin tavoite kotimaisten kielten opetuksen edistämiseen. Kansainvälistymisstrategiassa asetettiin tavoite, jossa *korkeakoulut lisäävät ja suuntaavat kotimaisten kielten ja kulttuurin opetusta siten, että se vastaa paremmin maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten tutkinto-opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden tarpeisiin* (OKM 2009: 47). Kansainvälistymisstrategia päättyi vuoteen 2015, joten tällä hetkellä korkeakoulutuksessa ei ole voimassaolevaa kansainvälistymisstrategiaa.

Ammattikorkeakoulujen opetuskieksi määritellään ammattikorkeakoululain (932/2014) perusteella niiden toimiluvassa suomi tai ruotsi, ja hallintokieli määrittyy samalla periaatteella; ammattikorkeakoulu voi halutessaan päättää muustakin opetuskielestä. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoalan kielikoulutukseen tulee jatkossa vaikuttamaan vuoden 2016 alussa voimaan tullut terveydenhuollon ammattihenkilölain muutos, jossa määrätään terveydenhuollonhenkilöstön kielitaidosta (Finlex 1659/2015). Vuoden 2016 alun lainmuutoksen myötä Valvira voi tarkistaa suomen tai ruotsin kielen taidon (B1), mikäli hakija on suorittanut tutkintonsa tai hankkinut ammattipätevyytensä muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, tai mikäli hakijan ammatillista tutkintoa edeltäneet yleissivistävät opinnot on suoritettu muulla kielellä kuin suomeksi tai ruotsiksi. Käytännössä

lakimuutos tarkoittaa sitä, että ammattiharjoittamisoikeutta hakiessa kielitaito on todistettava. Lisäksi työnantajalla on velvollisuus varmistaa työntekijöiden kielitaidon riittävyys. (ks. Valvira 2016.)

Yliopistot määrittellään yliopistolaissa (558/2009) opetus- ja tutkintokieliiltään joko suomen- tai ruotsinkielisiksi tai kaksikielisiksi, mutta nekin voivat halutessaan päättää muusta opetus- ja tutkintokielestä. Kun maisterintutkintoja alettiin viimeisimmän yliopistolakiuudistuksen jälkeen (2009) järjestää enenevästi pelkästään englanniksi, Oikeuskanslerinvirasto antoi opetus- ja tutkintokieltä koskevien opiskelijavalitusten pohjalta päätökset, joiden mukaan yliopistoilla on tulkintavalta siihen, missä määrin lakisääteisen opetus- ja tutkintokielen ohella tai sijasta voidaan käyttää muita kieliä. Samalla Oikeuskanslerinviraston päätöksissä kuitenkin myös todetaan, että pelkästään englanninkielisten maisteriohjelmien tarjoaminen ei ole perustuslain velvoitteiden eikä yliopistolain mukaista. Yliopistojen onkin päätösten mukaan esimerkiksi tutkintosäännössään määriteltävä tai muuten tehtävä läpinäkyväksi suomen ja englannin käyttö siten, että suomen asema opetus- ja tutkintokielenä ei syrjäydy. (ks. esim. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulua koskeva ratkaisu OKV/136/1/2012; Oulun yliopiston taloustieteiden tiedekuntaa koskeva ratkaisu OKV/603/1/2013.)

Kansainvälisten opiskelijoiden hakeutumiseen Suomeen tulee jatkossa vaikuttamaan myös vähintään 1500 € lukuvuosimaksun periminen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisilta yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoilta (Finlex 1600/2015; Finlex 1601/2015). Lakimuutokset lukuvuosimaksujen keräämiseksi tulivat voimaan 1.1.2016 ja säännökset koskevat niitä opiskelijoita, jotka aloittavat korkeakouluopintonsa 1.8.2017. Korkeakoulujen on lukuvuosimaksujen vastapainoksi perustettava apurahajärjestelmä maksulliseen tutkintakoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden tukemiseksi. Pohjoismaisten esimerkkien perusteella voidaan arvioida, että ainakin alkuvaiheessa EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden määrä tulee voimakkaasti laskemaan, mutta esimerkiksi Ruotsissa lukuvuosimaksua maksavien opiskelijoiden määrä on sittemmin lähtenyt nousuun.

Tätä selvitystä kirjoitettaessa hallitus esitti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen yhteistyön tiivistämistä tutkintoihin sisältyvän kielten ja viestinnän opetuksessa. Valtioneuvosto antoi muutoksen mahdollistavan hallituksen esityksen 21.4.2016. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voisivat esityksen mukaan halutessaan järjestää tutkintoihin sisältyvän kielten ja viestinnän opetuksen jatkossa yhdessä tai hankkia opetuksen toiselta korkeakoululta. Ehdotus ei koskisi korkeakoulun koulutusvastuuseen sisältyvää kielitieteiden eikä viestinnän alan tutkintoihin johtavaa opetusta.

Hallituksen esitys mahdollistaisi korkeakoulujen joustavan työnjaon kieltenopetuksessa. Kun opetusta voisi hankkia toiselta korkeakoululta, samaa opetusta ei tarvitsisi tarjota itse. Opetuksen järjestämistavasta päättäisi korkeakoulu. Korkeakoulut sopisivat keskenään opetuksen järjestämisestä esimerkiksi perustamalla yhteisiä kielikeskuksia.

Lakiehdotus mahdollistaisi myös suurempien opetusyksiköiden muodostumisen, mikä mahdollisesti helpottaisi opetuksen järjestämistä ja kehittämistä esimerkiksi virtuaaliopetuksena. Ehdotus mahdollistaisi toteutuessaan myös opetuksen kielitarjonnan lisäämisen sekä nopeamman valmistumisen. Esitys liittyy hallituksen tavoitteeseen tiivistää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä tukipalveluissa, kirjastoissa ja kielikoulutuksessa. Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2016. (Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 21.4.2016.)

1.2 AIEMPI TUTKIMUS AIHEESTA

Kansainvälisille opiskelijoille annettavaa kotimaisten kielten opetusta on tutkittu jonkun verran 2000-luvulla, mutta enimmäkseen sitä on tarkasteltu osana laajempaa kansainvälisen opiskelun

(esim. Välimaa, Fonteyn, Garam, van den Heuvel, Linza, Söderqvist, Wolff & Kolhinen 2013) tai maa-hanmuuton (Nieminen & Larja 2015) kokonaisuutta.

Garamin (2004) mukaan vielä 2000-luvun alkupuolella kansainvälisille opiskelijoille annettava suomen kielen opetus oli sattumanvaraisella pohjalla, kun korkeakoulut keskittyivät vieras-kielisen opetuksen tarjontaan. Raportissa myös suositeltiin, että suomen opinnot (johon raportti keskittyi) olisi järjestettävä koulutusohjelmakohtaisin ratkaisuin, ja kannustettiin korkeakoulujen väliseen yhteistyöhön.

Erilaisissa kansainvälistä koulutusta Suomessa koskevissa selvityksissä kielitaito on nostettu yhdeksi keskeiseksi työelämään ja yhteiskuntaan integroitumisen mahdollistajaksi tai estäjäksi (esim. Shumilova, Cai & Pekkola 2012; Garam 2015a).

Välimaa ym. (2013: 42) toteavat kansainvälisten tutkinto-ohjelmien arvioinnissaan, että opiskelijat pitivät maisteriohjelmien tiukkaa rakennetta yhtenä selkeänä esteenä kielenopiskelulle, kun tutkintoihin ei mahdu heidän tarpeellisenä pitämäänsä määrää kotimaisten kielten opintoja. Välimaan ym. (2013: 44–45) arvioinnissa huomattiin, että ammattikorkeakoulut tarjoavat yliopistoja enemmän pakollisia kielikursseja ja antavat niistä keskimäärin enemmän opintopisteitä.

Shumilova ym. (2012: 50) toisaalta löysivät myös ristiriitaisia näkemyksiä kielitaidon merkityksestä työllistymiselle Suomessa. Parhaiten sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulutaustoilla tuntuivat työllistyvän yhtäältä ne opiskelijat, jotka raportoivat että heillä ei ole suomen kielen taitoa, ja toisaalla ne, jotka ilmoittivat kielitaidon tasokseen edistyneen C-tason. Tämä selittyy työpaikkojen hyvin erilaisilla kielikäytännöillä. (Shumilova ym. 2012.)

Nieminen ja Larja (2015) toteavat Tilastokeskuksen, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen aineistoja yhdistäneessä tutkimuksessaan, että erityisesti opiskelun takia Suomeen muuttaneilla tuntuu olevan kielikoulutuksen tarvetta. Lisäksi ulkomaalaistaustaisista heikoimmin suomea tai ruotsia osaavat korkeakoulutetut, mihin osasy saattaa olla se, että opiskelu- ja työpaikoilla käytetään muuta kieltä, kuten esimerkiksi englantia (Nieminen & Larja 2015).

Laineen (2016: 61) turkulaisia korkeakouluja koskeneen tuoreen selvityksen mukaan vaikeudet kielitaidossa on työpaikan puutteen jälkeen toiseksi yleisin syy, miksi kansainväliset opiskelijat eivät jää valmistumisen jälkeen Turun seudulle. Laineen selvityksessä nousi esiin erityisesti vaaditun ja tarjotun kielitaidon taso: kotoutumiskoulutuksessa tavoiteltu B1-taso ei kansainvälisten opiskelijoiden näkökulmasta ole riittävä taso, mutta korkeakoulujen kielikoulutus tähtää lähinnä siihen. (Laine 2016.)

1.3 SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT TERMIT

Kansainvälisen opiskelijan määritelmä on lisääntyneen ja moninaistuneen globaalin muuttoliikkeen vuoksi muuttanut muotoaan. Esimerkiksi OECD:n ja Unescon tilastoinneissa ”kansainvälisellä korkeakouluopiskelijalla” tavataan viitata opiskelijaan, joka on hankkinut edeltävän koulutuksensa jossain muussa maassa tai joka ei asu vakituisesti nykyisessä opiskelumaassaan. Vastaavasti ulkomaalainen opiskelija viittaa yleensä opiskelijaan, joka on ulkomaan kansalainen. Välimaa ym. (2013: 16) määrittelevät kansainvälisen opiskelijan henkilöksi, joka on asunut tai elänyt useammassa kulttuurissa tai yhteiskunnassa. Nämä määritelmät ovat selvityksemme tarkoituksiin liian väljiä. Tässä selvityksessä kansainvälisellä opiskelijalla tarkoitetaan opiskelijaa,

- joka opiskelee korkeakoulussa vaihto-opiskelijana, tai joka opiskelee alempaa tai ylem-pää korkeakoulututkintoa, tai joka suorittaa jatkotutkintoa englanninkielisessä tutkin-to-ohjelmassa. JA/TAI

- joka ei ole suorittanut suomalaista ylioppilastutkintoa ts. jonka koulusivistyskieli on joku muu kuin suomi tai ruotsi JA/TAI
- joka on kirjoittanut ylioppilastutkinnossa suomi toisena kielenä/ruotsi toisena kielenä -oppimäärään perustuvan ”suomi toisena kielenä ja kirjallisuus” -kokeen tai ”ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus” -kokeen suomi/ruotsi äidinkielenä -kokeen sijaan. Tähän ryhmään kuuluu sekä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita että kaksikielisiä suomalaisia, joita on kehoitettu vaihtamaan äidinkieltä väestörekisterissä ennen ylioppilaskirjoituksia toiseksi kielekseen JA/TAI
- joka on suorittanut (alemman) korkeakoulututkinnon jossakin muualla kuin Suomessa JA/TAI
- joka osaa opiskelemaan tullessaan englantia vain sen verran, että tarvitsee tukea myös englannin taidon kehittämiseensä JA/TAI
- joka osaa suomea tai ruotsia ainakin jonkin verran ja joka opiskelee suomen tai ruotsinkielisessä tutkinto-ohjelmassa, mutta kokee tarvitsevansa tai kielitestiä perustella tarvitsee lisää koulutusta suomen tai ruotsin kielessä.

Olemme rajanneet tämän selvityksen ulkopuolelle suomalaiset opiskelijat, jotka opiskelevat englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissa ja joiden äidinkieli on suomi tai ruotsi, eli jotka eivät suorita suomi toisena tai ruotsi toisena kielenä -opintoja.

Vaihto-opiskelija tarkoittaa Erasmus+-ohjelman, tai jonkin muun vaihto-ohjelman tai korkeakoulujen välisen sopimuksen kautta Suomeen tulevaa opiskelijaa. Tilastoitaessa opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus jaetaan pitkä- ja lyhytkestoiseen. Pitkäkestoista opiskelijaliikkuvuutta ovat vähintään kolme kuukautta kestävät ulkomaanjaksot, lyhytkestoista alle kolmen kuukauden vierailut.

Eurooppalainen viitekehys on Euroopan neuvoston kehittämä kielen oppimisen, opetuksen ja arvioinnin tueksi laadittu yhteinen taitotasokuvaus. Eurooppalaisen viitekehysten (EVK) tasot ovat perustaso (A1 ja A2), keskitaso (B1 ja B2) ja ylin taso (C1 ja C2). Tasot vastaavat suomalaisen Yleisten kielitutkintojen tasoja (A1= YKI 1, A2= YKI2 jne.).

Kyselyvastauksissa *alle A1-tason kurssilla* tarkoitetaan pääasiassa vaihto-opiskelijoille tarkoitettuja lyhytkursseja tai survival-kursseja.

Tandem-kurssilla tarkoitetaan järjestelyä, jolla kaksi eri kieltä puhuvaa opiskelijaa kohtaa ja harjoittelee sopimallaan tavalla toistensa äidinkieltä. Näistä kurseista saatetaan myös käyttää nimityksiä *Duo-opinnot* tai *Each one teach one* (EOTO).

Käytämme selvityksen kohteena olevista kielistä lyhenteitä *suomi toisena kielenä* (S2) ja *ruotsi toisena kielenä* (R2).

2

AINEISTO JA METODIT

2.1 KYSELYT KIELIKESKUKSILLE JA OPINTOPALVELUILLE

Selvityksen pääasiallisena aineistona käytettiin suomalaisille korkeakouluille lähetettyjen kahden erillisen kyselyn vastauksia. Kyselyihin vastanneet korkeakoulut löytyvät liitteestä 1. Kyselyt ovat tämän selvityksen erillisinä liitteinä (liitteet 2 ja 3). Suomessa on yhteensä 41 korkeakoulua, joista ammattikorkeakouluja on 26 ja yliopistoja 15. Kyselyjä ei lähetetty sisäministeriön alaisuudessa toimivaan Poliisiammattikorkeakouluun tai puolustushallinnon alaisuudessa toimivaan Maanpuolustuskorkeakouluun, sillä niissä ei ole kansainvälisiä opiskelijoita, joille opetettaisiin suomea tai ruotsia. Kysely lähetettiin kaikkiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiviin ammattikorkeakouluihin (N=24) ja yliopistoihin (N=14). Tämän lisäksi kyselyt lähetettiin Ahvenanmaan maakuntahallinnon alaisuudessa toimivalle Högskolan på Ålandille. Näin ollen selvitykseen sisältyviä korkeakouluja on yhteensä 39.

Toinen kyselyistä suunnattiin korkeakoulujen kielikeskuksen tai vastaavan toimijan johdolle, toinen korkeakoulujen opinto- tai opiskelijapalveluiden johdolle. Yhteensä kyselyjä lähetettiin 78. Kyselyt lähetettiin maaliskuussa 2016 ja kyselyihin saattoi vastata kahden viikon ajan. Joillekin korkeakouluille annettiin lisää vastausaikaa erillisestä pyynnöstä. Vastaajia muistutettiin kyselyyn vastaamisesta viikko kyselyn lähettämisen jälkeen sekä paria päivää ennen vastausajan päättymistä. Korkeakoulujen kielikeskuksille tai kielikoulutuksesta vastaavan toimijan johdolle lähetetty kysely (tästä eteenpäin kielikeskuskysely) sisälsi kysymyksiä suomi ja ruotsi toisena kielenä -kurskien määristä ja niiden opiskelijamääristä, kurssien tiedottamisesta ja työelämäsuuntautuneisuudesta, kurssien strategisesta ja sisällöllisestä kehittämisestä, kielenopetuksen pedagogisista käytänteistä sekä korkeakoulun yhteistyöstä kielenopetukseen liittyen. Lisäksi kielikeskuskysely sisälsi osion, jossa kartoitettiin korkeakoulun järjestämää toimintaa turvapaikanhakijatilanteeseen liittyen.

Kielikeskuskyselyyn vastasi yhteensä 33 korkeakoulua: 14 yliopistoa ja 19 ammattikorkeakoulua. Vastaajina oli kielikoulutuksesta vastaavan yksikön johtajia, kansainvälisten asioiden ja opintoasioiden päälliköitä ja suunnittelijoita, koulutuspäälliköitä sekä suomen kielen opetuksesta vastaavia yliopisto-opettajia, lehtoreita ja tuntiopettajia. Kielikeskuskyselyn vastausprosentti oli noin 85.

Korkeakoulujen opinto- tai opiskelijapalveluiden johdolle suunnattu kysely (tästä eteenpäin opintopalvelukysely) sisälsi kysymyksiä kansainvälisten opiskelijoiden ja koulutusohjelmien määristä, korkeakoulun strategisista kielikoulutuksen linjauksista, suomi ja ruotsi toisena kielenä -opettajien koulutuksesta, maahanmuuttajille suunnatusta korkeakouluopintoihin valmentavasta koulutuksesta sekä korkeakoulujen yhteistyöstä kielenopetukseen liittyen. Lisäksi kysyttiin, seuraatko kansainvälisten opiskelijoiden sijoittumista heidän valmistuttuaan ja millä tavalla. Opintopalvelukysely sisälsi myös kysymyksiä, jotka oli jaoteltu tutkintotasoinen kansainvälisiin vaihto-opiskelijoihin, kansainvälisiin alemman korkeakoulututkinnon koulutusohjelmiin, kansainvälisiin ylempään korkeakoulututkinnon koulutusohjelmiin sekä kansainvälisiin tohtorikoulutettaviin. Täl-

laisella jaottelulla pyrittiin saamaan mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa erilaisista kansainvälisistä opiskelijaryhmistä ja koulutusohjelmien kieliopintovaatimuksista. Näissä osioissa kysyttiin koulutusohjelmien kieliopintojen pakollisuudesta ja vapaaehtoisuudesta sekä mahdollisista eroista eri koulutusohjelmien kieliopintovaatimusten välillä. Myös opintopalvelukysely sisälsi turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvän osion.

Opintopalvelukyselyyn vastasi yhteensä 30 korkeakoulua: 11 yliopistoa ja 19 ammattikorkeakoulua. Vastaajina oli opintoasianpäälliköitä, koulutusjohtajia, opintokoordinaattoreita, kansainvälisten asioiden päälliköitä ja suunnittelijoita, palvelupäälliköitä, opintosuhteereita ja kieliopinnoista vastaavia henkilöitä. Opintopalvelukyselyn vastausprosentti oli noin 77.

Kokonaisuudessaan 27 korkeakoulua vastasi molempiin kyselyihin. Yhteensä 36 korkeakoulusta saatiin vastaus toiseen tai kumpaankin kyselyyn: tämä tarkoittaa, että vastauksia kyselyihin saatiin 92 %:sta tutkimukseen osallistuneesta 39 korkeakoulusta.

Molemmat kyselyt toteutettiin Webropol-kyselytyökalulla, ja ne sisälsivät valinta-, monivalinta- ja avokysymyksiä sekä muutamia viisiportaiselle Likertin asteikolle sijoituvia kysymyksiä. Lisäksi molempien kyselyiden vastaajia pyydettiin lataamaan tiedostoja tai lisäämään linkkejä keskeisistä tilastoista ja kurssikuvauksista vastausten yhteyteen. Molempien kyselyiden alussa vastaajan oli mahdollista valita kyselyn kieleksi suomi tai ruotsi.

Kyselyiden vastauksia analysoitiin sekä määrällisesti että laadullisesti. Valinta- ja monivalintakysymykset sekä Likertin asteikolle sijoittuvat kysymykset analysoitiin tilastollisin menetelmin. Avovastausten ja saatujen dokumenttien analyysi tehtiin sisällönanalyysinä Atlas.ti-ohjelmaa käyttäen.

Ennen kyselyiden lähettämistä kustakin korkeakoulusta etsittiin sopiva vastuhenkilö vastaamaan kyselyyn. Tämä osoittautui haasteelliseksi tehtäväksi, koska korkeakoulujen organisaatiot ovat suuria ja kyselyn aiheet koskettivat useita eri yksiköjä. Kyselyt vaativat korkeakouluilta samaan aikaan tilastotietojen selvittämistä ja strategisen tason kannanottoja. Kyselyteknisesti vastaamista helpotettiin siten, että vastaaja pystyi välittämään kyselyn eteenpäin toiselle henkilölle mikäli koki, ettei itse ollut sopiva vastaaja. Keskimäärin yhteen kyselyyn vastaamisen osallistui kolme henkilöä; joissakin korkeakouluissa yksi henkilö, yhdessä korkeakoulussa vastaamiseen osallistui jopa kahdeksan henkilöä.

Kyselyille annetut nimet ja kansainvälisen opiskelijan määrittely aiheuttivat muutamissa vastaajissa epärointiä. Etenkin kielikeskuskyselyn kohdalla oli epätietoisuutta siitä, onko kyselyyn vastaaminen aiheellista, vaikka korkeakoulussa ei ole kielikeskusta. Tämä koski etenkin muutamia ammattikorkeakouluja, joissa kielenopetus on usein organisoitu alakohtaisesti, eikä keskitettyä vastaajatahoa näin ollen löytynyt. Kansainvälisen opiskelijan määritelmä sai muutamia vastaajia miettimään, katsotaanko myös maahanmuuttajataustaiset opiskelijat kansainvälisiksi opiskelijoiksi ja tulisiko myös heidän kielenopetukseensa liittyvistä kysymyksistä mainita kyselyssä. Kansainvälisen opiskelijan käsitteen uudelleenmäärittelyn tarve nousi tässäkin selvityksessä esille, ja teemaa käsitellään tarkemmin luvussa 3.2. Tiedonkeruun ajan tutkijat vastasivat korkeakouluilta tulleisiin kysymyksiin puhelimitse ja sähköpostilla.

Selvityksen tiukka aikataulu asetti rajoituksia sekä kyselyiden laatijoille että vastaajille. Vastausaikaa pidennettiin muutamien korkeakoulujen osalta heidän erillisestä pyynnöstään. Kyselyt ajoittuivat ajankohtaan, jolloin kevätlukukausi oli korkeakouluissa vielä kesken ja siksi joitakin tietoja pystyttiin antamaan vain alkuvuoden osalta. Myös se, että kyselyihin vastasi keskimäärin kolme henkilöä yhdestä korkeakoulusta, viittaa tarvittavan tiedon ja tilastoaineiston hajanaisuuteen ja vaikeaan saatavuuteen. Kyselyn vastausprosentti oli kuitenkin varsin korkea, mitä todennäköisesti nosti opetus- ja kulttuuriministeriöstä korkeakouluille lähetetty erillinen pyyntö vastata kyselyyn.

2.2 TAPAUSTUTKIMUKSET: RYHMÄKESKUSTELUT JA HAASTATTELUT

Kyselyvastauksia syventävä aineisto kerättiin tapaustutkimuksina. Tapaustutkimusten tarkoituksena oli tarkentaa tietoa valituista teemoista ja luoda katsaus siihen, miten kotimaisten kielten opetus kansainvälisille opiskelijoille järjestetään muutamissa yksittäisissä korkeakouluissa. Tapaustutkimuksen kohteiksi valittiin yhteensä yhdeksän korkeakoulua: kuusi yliopistoa ja kolme ammattikorkeakoulua. Tapaustutkimusten aineisto kerättiin maaliskuussa 2016.

Tapaustutkimuksen korkeakoulut pyrittiin valitsemaan niin, että suomalaisesta korkeakouluverkostosta saadaan mahdollisimman monipuolinen ja kattava kuva. Kriteereinä tapaustutkimuksen korkeakoulujen valinnassa olivat korkeakoulun koko, maantieteellinen sijainti, moni- tai yksialaisuus, korkeakoulun virallinen kieli, kotimaisten kielten kurssien tarjonnan laajuus kansainvälisille opiskelijoille sekä kyselyistä nousevat korkeakoulukohtaiset teemat.

Tapaustutkimusten aineisto kerättiin ryhmäkeskusteluilla ja haastatteluilla joko paikan päällä tai etäyhteydellä. Haastatteluihin ja ryhmäkeskusteluihin osallistui yhteensä 32 henkilöä. Ryhmäkeskusteluihin osallistujat vaihtelivat korkeakouluittain ja teemoittain; haastattelimme muun muassa korkeakoulujen johtoa, opintopalveluiden ja kansainvälisten palveluiden johtajia, korkeakoulun strategisen kehittämisen koordinaattoreita, kansainvälisten asioiden suunnittelijoita, suomi toisena kielenä -opettajia, ruotsi toisena kielenä -opettajia, kansainvälisiä opiskelijoita sekä muita korkeakoulujen kielitarjonnasta vastaavia henkilöitä. Osa haastateltavista valikoitui suoraan yhteydenottojemme kautta; joissakin tapauksissa korkeakoulut päättivät itse haastatteluihin tai ryhmäkeskusteluihin osallistuvat henkilöt.

Ryhmäkeskustelut tai haastattelut tallennettiin videokameralla, diginauhurilla tai molemmilla. Keskustelut kestivät keskimäärin 0,5–2 tuntia. Yhteensä tapaustutkimuksiin kertyi 14 tuntia aineistoa. Haastatteluaineiston analyysi tehtiin sisällönanalyysina Atlas.ti-ohjelmaa käyttäen.

Ryhmäkeskusteluissa tai haastatteluissa käsiteltiin korkeakoulujen kansainvälisten koulutusohjelmien kieliopintojen vaatimuksia ja niiden keskinäisiä eroja, kieltenopetuksen pedagogisia käytänteitä, korkeakoulun kielikoulutuksen kehittämistarpeita ja tulevaisuuden näkymiä, valmistuneiden kansainvälisten opiskelijoiden seuranta sekä turvapaikanhakijatilanteen aiheuttamia toimia. Lisäksi kunkin valitun korkeakoulun kanssa käsiteltiin muutamia erityisteemoja, jotka nousivat kyselyiden vastausten pohjalta. Tapaustutkimuksen korkeakouluista käytetään aineistoesimerkkien yhteydessä koodinimiä yliopisto A–F ja ammattikorkeakoulu A–C.

2.3 KORKEAKOULUJEN TILASTOT, STRATEGIAT JA MUUT DOKUMENTIT

Selvityksessä käytettiin aineistona myös korkeakoulujen erilaisia tilastoja, joita saatiin sekä kyselyihin vastanneilta kyselyn yhteydessä tai erilaisista julkisesti käytettävissä olevista tietokannoista (esim. Tilastokeskus, Vipunen.fi). Tilastojen avulla pyrittiin luomaan kokonaiskuva esimerkiksi kursien määristä, niiden opiskelijamääristä sekä kansainvälisten opiskelijoiden ja koulutusohjelmien määristä.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut toimittivat kyselyn yhteydessä kielistrategiansa ja kansainvälistymisstrategiansa (ks. luku 4.1), joissa ne linjaavat korkeakoulussa käytettävistä opetuksen, tutkimuksen ja hallinnon kielestä/kielistä. Korkeakoulujen kieli- ja kansainvälistymisstrategioita

käytettiin tämän selvityksen aineistona, jotta voidaan luoda mahdollisimman kattava kuva korkeakoulutasoisista hallinnollisista linjauksista.

Lisäksi selvityksen osana käytettiin kyselyiden vastaajilta saatuja ja korkeakoulujen nettisivuilta löytyviä kotimaisten kielten kurssikuvauksia sekä kansainvälisten koulutusohjelmien kuvauksia ja kieliopintovaatimuksia. Kaikki halutut kurssikuvaukset eivät olleet korkeakoulun ulkopuolisen henkilön tarkasteltavissa, sillä usein nämä dokumentit olivat ainoastaan korkeakoulun sisäisessä käytössä. Näiden dokumenttien avulla pyrittiin lähinnä täydentämään kyselyiden ja tapaustutkimusten luomaa kuvaa eikä niitä analysoitu systemaattisesti.

Turvapaikanhakijatilanteeseen liittyviä korkeakoulujen toimia tarkasteltiin kyselyiden, tapaustutkimushaastatteluiden, korkeakoulujen omien tiedotteiden ja media-aineiston avulla. Korkeakoulujen omia tiedotteita oli yhteensä 34 ja muuta media-aineistoa (uutisia, tiedotteita, videoklippejä) yhteensä 14.

3

KANSAINVÄLISET OPISKELIJAT SELVITYKSEN KOHTEENA OLEVISSA KORKEAKOULUISSA

Luvussa 3 käsitellään kansainvälisten opiskelijoiden määriä korkeakouluissa valtakunnallisesti, kyselyyn vastanneissa korkeakouluissa sekä kansainvälisen opiskelijan käsitteen ongelmallisuutta ja uudistustarvetta.

3.1 KANSAINVÄLISET OPISKELIJAT SUOMALAISISSA KORKEAKOULUISSA

Korkeakoulututkintoa suorittavia ulkomaalaisia opiskelijoita oli Suomessa vuonna 2014 yhteensä 20 225, joista ammattikorkeakouluissa 9 673 ja yliopistoissa 10 582 (Garam 2015a).

Pääosa ammattikorkeakouluissa suoritettavista tutkinnoista on alempia korkeakoulututkintoja; näissä tutkinto-ohjelmissa ammattikorkeakouluissa opiskeli vuonna 2013 kaikkiaan 9 067 opiskelijaa. Yliopistoissa puolestaan opiskelee alle 800 kansainvälistä alemman tutkinnon ulkomaista opiskelijaa; vuonna 2014 näitä oli 720. (Vipunen 2016.)

Ylemmät korkeakoulututkinnot ovat puolestaan pääasiassa yliopistossa suoritettuja; ammattikorkeakouluissa opiskeli 410 ulkomaista ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittajaa vuonna 2013 ja yliopistoissa puolestaan kaikkiaan 6 171 maisterintutkinnon opiskelijaa vuonna 2014. Tohtorintutkintoa tavoitteli 3 436 kansainvälistä opiskelijaa vuonna 2014, ja lisäksi lisensiaattiksi opiskeli 28. (Vipunen 2016.)

Tutkinto-opiskelun lisäksi tarkastelemme myös lyhytaikaisempaa, ei tutkintoon johtavaa liikkuvuutta. Vuonna 2014 Suomeen tuli erimittaisille liikkuvuusjaksoille kaikkiaan 11 896 opiskelijaa, joista 6 965 yliopistoihin ja 4 931 ammattikorkeakouluihin. Suomalaisiin ammattikorkeakouluihin liikkuvuusjaksolle tulevat opiskelijat ovat pääsääntöisesti alempaa korkeakoulututkintoa suorittavia, kun taas yliopistoihin suuntautuva kansainvälinen liikkuvuus jakautuu tasaisemmin alemman ja ylemmän tutkinnon suorittajiin. (Garam 2015b.)

Taulukkoon 1 on koottu tiedot vaihto-opiskelijoista ja ulkomaisista opiskelijoista. Tiedot on kerätty opetushallinnon tietopalvelu Vipusesta eri vuosilta. Tuoreimmat liikkuvuustiedot (vaihto-opiskelijat) ovat vuodelta 2015, yliopistojen ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita koskevat tiedot vuodelta 2014 ja ammattikorkeakoulujen tutkinto-opiskelijatiedot vuodelta 2013.

TAULUKKO 1. Ulkomaalaisten opiskelijoiden (vaihto-opiskelijat ja tutkinto-opiskelijat) määrät korkeakouluissa. Taulukko perustuu Vipusen (2016) tilastotietoihin vuosilta 2013–2015.

Opiskelijaryhmä	Ammattikorkeakoulut	Yliopistot
Vaihto-opiskelijat	4983***	12272***
Alemman korkeakoulututkinnon opiskelijat	9067 *	720**
Ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat	410 *	6171**
Jatko-opiskelijat	0	3464**

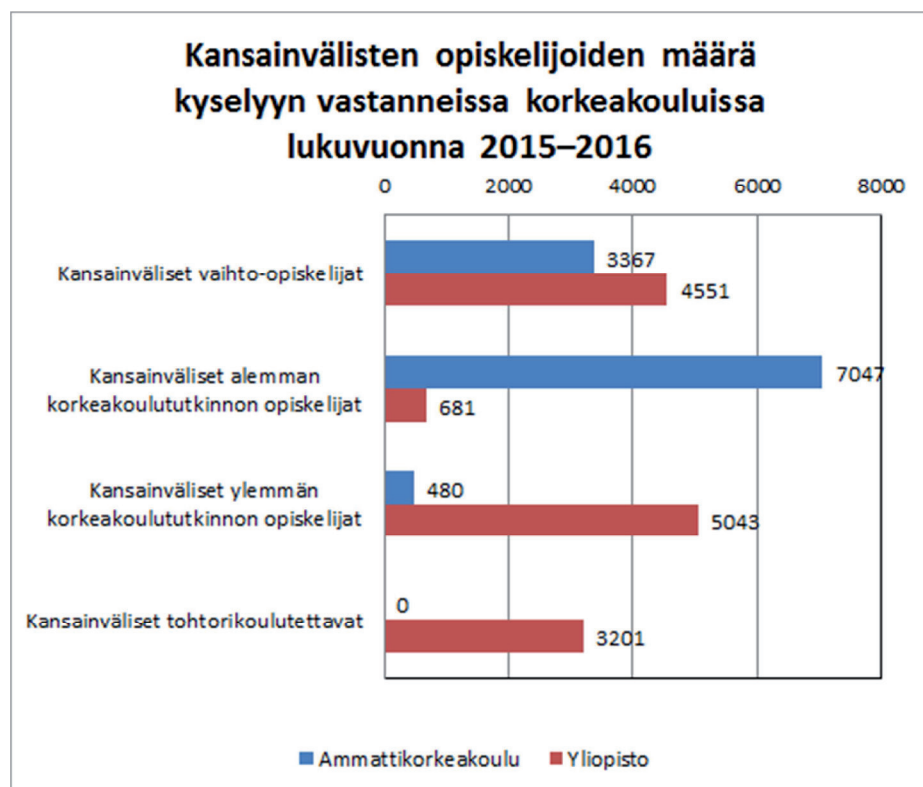
*Tieto vuodelta 2013

**Tieto vuodelta 2014

***Tieto vuodelta 2015

Kysyimme opintopalvelukyselyssä korkeakouluilta niiden tietoja kansainvälisestä opiskelusta lukuvuonna 2015. Tiedusteltaessa, onko korkeakoululla kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita, kolmesta kymmenestä kyselyyn vastanneesta korkeakoulusta kaikki ilmoittivat, että heillä on kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita lukuvuonna 2015–2016. Kansainvälisiä alemman korkeakoulututkinnon opiskelijoita on 27:ssä vastanneista korkeakouluista, kansainvälisiä ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijoita 25:ssä ja kansainvälisiä tohtorikoulutettavia 12:ssä vastanneista korkeakouluista.

Kuvio 1 havainnollistaa kansainvälisten opiskelijoiden määriä opiskelijaryhmittäin opintopalvelukyselyn perusteella. Kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita opiskelee kyselyyn vastanneiden korkeakoulujen mukaan ammattikorkeakouluissa noin 3 400 ja yliopistoissa noin 4 500. Kansainvälisiä alempaa korkeakoulututkintoa suorittavia opiskelijoita opiskelee kyselyyn vastanneiden korkeakoulujen mukaan ammattikorkeakouluissa noin 7 000 ja yliopistoissa noin 700.

KUVIO 1. Kansainvälisten opiskelijoiden määrä kyselyyn vastanneissa korkeakouluissa lukuvuonna 2015–2016.

Kuten kuvio osoittaa, alemman korkeakoulututkinnon (eli noin 3,5–4,5-vuotisen kandidaattitutkinnon) suorittajat ovat lähes pelkästään ammattikorkeakouluista, kun taas valtaosa ylempää korkeakoulututkintoa (noin kaksivuotinen maisterintutkinto) suorittavista opiskelee yliopistoissa. Kansainvälisiä ylempää korkeakoulututkintoa opiskelee kyselyyn vastanneiden korkeakoulujen mukaan ammattikorkeakouluissa noin 500 ja yliopistoissa noin 5 000. Jatko-opintoja suorittavia kansainvälisiä opiskelijoita oli kyselyyn vastanneissa yliopistoissa yhteensä noin 3 200.

Study in Finland -tietokannan mukaan Suomessa oli vuonna 2016 (toukokuun tilanne) kaikkiaan 454 tutkintoon johtavaa englanninkielistä koulutusohjelmaa. Näistä 81 oli kandidaattitason koulutusohjelmia, joista valtaosa järjestettiin ammattikorkeakouluissa. Englanninkielisiä maisteriohjelmia oli kaikkiaan 309, joista 42 ammattikorkeakouluissa ja loput yliopistoissa. Englanninkielisiä tohtoriohjelmia tietokantaan oli ilmoitettu 64. Englanninkieliset kandidaattiohjelmat painottuvat siis selkeästi ammattikorkeakouluihin, ja maisteriohjelmista lähes 87 % on puolestaan yliopistoissa (ks. taulukko 2).

TAULUKKO 2. Englanninkieliset tutkintoon johtavat ohjelmat ammattikorkeakouluissa ja yliopistossa. Taulukko perustuu Study in Finland -tietokantaan, toukokuu 2016.

Englanninkieliset ohjelmat	Ammattikorkeakoulut	Yliopistot	Yhteensä
Kandidaattiohjelmat	79	2	81
Maisteriohjelmat	42	267	309
Tohtoriohjelmat	0	64	64
Yhteensä	121	333	454

3.2 KANSAINVÄLISEN OPISKELIJAN KÄSITTEEN ONGELMALLISUUS

Kyselystä ja haastatteluaineistosta heijastui käsitys kansainvälisen opiskelun käsitteen murroksesta. ”Kansainvälisellä korkeakouluopiskelijalla” viitataan yleiskäsitteenä yleensä opiskelijaan, joka on hankkinut edeltävän koulutuksensa jossain muussa maassa tai joka ei asu vakituisesti nykyisessä opiskelumaassaan. Vastaavasti ulkomaalainen opiskelija yleensä viittaa opiskelijaan, joka on ulkomaan kansalainen. Tilanne on kuitenkin muuttunut monitasoisemmaksi viime vuosien monimuotoisen, sekä lyhyt- että pitkäkestoisen muuttoliikkeen vuoksi. Kansainvälisen opiskelijan käsitettä on syytä problematisoida uudesta näkökulmasta.

Ulkomaisten opiskelijan kategoria (ks. luku 1.3) on jo tällä hetkellä maahanmuuton ja muun liikkuvuuden vuoksi erittäin ongelmallinen. Erityisesti tapaustutkimuksissa, mutta myös kyselyn avovastauksissa korkeakoulut pohtivat kansainvälisen opiskelijan käsitteen uudelleen määrittelyn tarvetta ja käytännön ongelmia, joihin vanhat määrittelyt johtavat. Miten kansainvälinen opiskelija on syytä määrittellä? Onko hän muualta tullut ja palaako hän lähtöpaikkaansa valmistumisen jälkeen? Onko hän henkilö, jonka odotetaan työllistyvän Suomeen valmistuttuaan? Onko hän tullut Suomeen jonkin muun kuin opiskelun takia ja nyt maahan jäätyään ryhtyykin opiskelemaan? Onko koko jako kotimaisiin ja kansainvälisiin opiskelijoihin edes mielekäs?

Tämä problematiikka heijastuu myös kielten opiskeluun. Aiemmassa tutkimuksessa (esim. Nieminen & Larja 2015) kansainväliset opiskelijat nousevat esiin suurimpana ulkomaalaistaustan omaavana ryhmänä, joka tarvitsee suomen kielen opintoja. Opiskelijat tulevat kuitenkin sekä korkeakoulujen tutkinto-ohjelmiin että kansainvälisiin ohjelmiin ja vaihtoon hyvin erilaisin kielitau-

toin. Englanninkielistä opetusta on lisätty etenkin yliopistojen maisteriopinnoissa, ja vastaavasti erilaisen kielitestauksen tarve on kasvanut. Muutkin suomenoppijaryhmät ovat kuitenkin viime vuosina entisestään laajentuneet. Etenkin maahanmuuttajien määrän kasvu edellyttää laajaa kieli-koulutusta kotoutumiskoulutuksessa ja tähän liittyviä toimenpiteitä myös korkeakouluilta.

Yhden uudenlaisen ryhmän muodostavatkin opiskelijat, jotka ovat suorittaneet peruskou-lutuksessa ja/tai lukiossa Suomessa suomi toisena kielenä- tai ruotsi toisena kielenä -oppimäärän ja kirjoittaneet sen ylioppilaskokeissa. He tulevat suomen- tai ruotsinkielisiin koulutusohjelmiin, ja heidän kielitaitonsa kirjoitetussa kielessä ja muillakin kielitaidon alueilla saattaa olla B1:stä C2:een.

”[- -] ylipäänsä mä sanosin et meillä oo vielä riittävästi varauduttu myöskään siihen tai ei se ole pelk-kää varautumista vaan ei oo ikään kuin rutiinia vastaanottaa opiskelijoita jotka opiskelleet suomi toisena kielenä ylioppilastutkinnon et minkälaisia tarpeita heillä on akateemisen tason opiskelijoi-na. meille kuitenkin tulee vuosi vuodelta enemmän, pitäis tulla, odotetaan että tulis ihmisiä joilla suomi ei oo äidinkieli mut jotka tulee kuitenkin suomenkielisiin tutkintoihin opiskelijoiksi. Elikkä sen tyyppistä niinkun uutta ajattelua myös tarvitaan että et tavallaan heidänkään kielitaito ei oo sillain valmis kaikessa suhteessa, monilla on vaikeuksia niinku akateemisen tekstin kimpussa [- -]” (Yliopisto A, haastattelu)

”[- -] hartaasti toivoisin ja mä tiedän et tää todennäköisesti menossa ministeriössä lakivalmisteluihin et meil ois niinku tulevaisuudessa sellanen kieli, ymmärrys ja laki tässä maassa joka niinku ymmär-tää sen että on olemassa monikielisiä ihmisiä, on olemassa tämmösiä maahanmuuttajataustaisia [- -] et nyt mun mielestä he ovat niinku lain kautta semmosessa tilanteessa että he ovat aina alta-vastaajana, konkreettinen esimerkki on vaikka miten he osoittavat kypsyuden koulusivistyskielessä joka tulee taas yliopistolaista joka on jokaikisessä meidän tutkinnossa. Niin nyt meidän laki on sel-lanen et joko he jotenkin niinkun saavuttavat sen tason mikä vaaditaan ja se on sitte taas meidän suomen opettajien semmonen mielenkiintonen kysymys ku siihen pitäis [- -] määritelläänkö me erilliset kypsyysnäytekriteerit S2-oppijoille?” (Yliopisto B, haastattelu)

Oletettavaa siis on, että koko kansainvälisen tai ulkomaisen opiskelijan käsitettä ja erilaisiin kielel-lisiin valmiuksiin liittyviä linjauksia joudutaan jatkossa tarkentamaan. Yliopistot ja ammattikorkea-koulut pääsevät lähivuosina muokkaamaan uudelleen käsityksiään siitä, kuka on kansainvälinen opiskelija, ja myös uudistamaan nykyisenlaisia kotimaisilla kielillä järjestettävien tutkinto-ohjelmien kanssa rinnakkaisia kansainvälisiä tutkinto-ohjelmia. Lukuvuosimaksut korostavat tahollaan opiske-lijakunnan muospaineita. Odottaa voi myös, että tulevaisuudessa tarve erilaisille toimille korkea-kouluopiskelijoiden suomen kielen taidon tukemiseksi lisääntyy korkeakouluissa. Lisäksi näyttää siltä, että korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen kysyntä kasvaa.

4

KOTIMAISTEN KIELTEN TARJONTA SUOMALAISSA KORKEAKOULUISSA

Luvussa 4 käsitellään korkeakoulujen kielilinjauksia sekä erilaisia S2- ja R2-kurssien järjestämiseen liittyviä kysymyksiä.

4.1 KORKEAKOULUJEN KIELI- JA KANSAINVÄLISTYMISLINJAUKSET

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 edellytettiin, että korkeakoulut laativat *koko toimintansa kattavat kielistrategiat* vuoteen 2009 mennessä. Samassa kehittämissuunnitelmassa esitettiin myös tavoite kotimaisten kielten opetuksesta kansainvälisille opiskelijoille siten, että *kielikoulutustarjonnan tulee olla tarkoituksenmukainen opintojen ja työelämän kannalta*. (Opetusministeriö 2007.)

Opintopalvelukyselyn perusteella yliopistot ovat laatineet näitä dokumentteja selvästi enemmän kuin ammattikorkeakoulut: kahdeksan yhdestätoista opintopalvelukyselyyn vastanneesta yliopistosta ilmoittaa kielipolitiikan olemassaolosta, ja yksi lisäksi, että kielipolitiikka on valmiilla. Tämä vastaa Saarisen ja Taalaksen (2016) arviota, jonka mukaan vuoden 2014 alussa 12 yliopistolla 14:sta oli kielipolitiikka tai -strategia. Ammattikorkeakouluista kolme yhdeksästätoista vastanneesta ilmoittaa kielipolitiikasta tai -strategiasta, ja neljä oli epätietoisia politiikan olemassaolosta. Tämä kertonee kielikoulutuksen hajautuneesta asemasta ammattikorkeakouluissa, mutta mahdollisesti myös siitä, että kielipoliittiset linjaukset on saatettu upottaa yleisstrategioihin tai niiden on katsottu sisältyvän korkeakoulu- ja kielilainsäädäntöön.

Kuusi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua toimitti käyttöömmä kielipolitiikan tai -strategian; lisäksi yksi yliopisto ilmoitti, että suunnitelma on tekeillä, ja yksi toimitti laajemman yleisstrategian. Suurin osa korkeakoulujen toimittamista kielipolitiikkadokumenteista mainitsee tavoitteeksi suomen tai ruotsin opettamisen kansainvälisille opiskelijoille. Vain yhden yliopiston kielipolitiikassa ei erikseen mainittu kotimaisten kielten opetusta kansainvälisille opiskelijoille.

Ammattikorkeakoulut mainitsivat kotimaisten kielten opetuksen syyksi erityisesti sijoittumisen työmarkkinoille sekä kotoutumisen:

Opiskelijoita kannustetaan hankkimaan riittävä suomen kielen taito, jolla tuetaan kotoutumista ja työllistymistä Suomeen. Finnish for Foreigners – ja Swedish for Foreigners -kurssit tarjotaan ulkomaalaisille opiskelijoille. (Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Yliopistojen toimittamista kielipolitiikoista noin puolessa mainitaan motivaatioksi työllistyminen; loput eivät erityisesti perustelleet suomen tai ruotsin tarjoamista kansainvälisille opiskelijoille, vaan esittivät niiden opiskelun mahdollisuutena:

Ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille tarjotaan sellaisia suomen ja ruotsin kielen opintoja, jotka helpottavat heidän työllistymistään koulutustaan vastaaviin tehtäviin myös Suomessa.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Kansainvälisillä opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella joko suomea tai ruotsia tai kumpaakin.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Suomen kieltä saatettiin pitää tärkeänä myös ruotsinkielisissä korkeakouluissa, vaikka sitä ei pakollisena tarjottukaan eikä pidetty ruotsinkielisen korkeakoulun ydintehtävänä:

Med tanke på integreringen i det finländska samhället vore studier i finska viktiga. Är kanske inte primärt för de som kommer till [universitetet].
(Opintopalvelukysely, yliopisto) ”

[- -] suomen kielestä on kieltämättä hyötyä Suomessa [- -]”
(Yliopisto D, haastattelu)

Kielistrategialla nähtiin potentiaalista merkitystä toiminnan ohjaajana, mutta toisaalta saatettiin myös miettiä sitä, miten hyvin strategiasta ollaan perillä yliopiston tiedekunta- tai laitostasolla:

”[- -] meidän kielistrategiassa on eksplikoitu näitä ulkomaalaisen ulkomailta rekrytoitujen henkilökunnan ja opiskelijoitten kielikysymyksiä vähän niinku ympärilyöreesti toki niinku strategiatekstissä on mutta kuitenkin että ne on kirjattu sinne [- -] nimenomaan, on kirjattu, mutta kuinka hyvin niitä niitä tunnetaan eri tiedekuntien niinku arjessa niin siitä mä en oo ihan varma, siitä kannattais pitää varmasti enemmän, enemmän pitää niitä näkyvillä myös opetussuunnitelmatyössä.”
(Yliopisto A, haastattelu)

Noin puolet opintopalvelukyselyyn vastanneista ilmoitti, että korkeakoululla on kansainvälistymisstrategia tai vastaava. Neljän vastanneen mukaan strategiassa määriteltiin tavoitteita suomen kielen ja/tai ruotsin kielen opetukselle kansainvälisille opiskelijoille. Kotimaisten kielten opetus kansainvälisille opiskelijoille ei siis näytä olevan tämän perusteella korkeakoulujen strategioiden ydinkysymyksiä. Kuuden opintopalvelukyselyyn vastanneen mukaan korkeakoululla on kuitenkin yhteinen linjaus kotimaisten kielten opetuksesta. Saattaa siis olla, että kotimaisten kielten opetuksesta ei linjata korkeakoulutasolla, vaan esimerkiksi koulutusohjelmatasolla.

Pääasiassa suomen (ja ruotsin) opintoihin kannustetaan kaikilla tasoilla, mutta korkeakoulutason linjauksia ja pakottavuutta oli vähän. Linjaukset olivat riippuvaisia alasta:

Alla nursing-studenter måste läsa 5 sp finska. För övriga är finskan frivillig.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Jokainen tulosalue vastaa omasta opetuksestaan myös kieliopintojen osalta. Eroja voi siis olla.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Kysyimme kielikeskuskyselyssä, mihin strategioihin suomen tai ruotsin kielen kurssitarjonnan kehittäminen liittyy. Ammattikorkeakoulut viittasivat tässä yhteydessä erityisesti omaan kansainvälistymisstrategiaansa (13/19) tai yleisstrategiaansa (11/19). Siihen nähden, että opintopalvelukyselyn perusteella ammattikorkeakouluilla ei näyttäisi olevan erillistä kielipolitiikkaa, ne viittasivat usein myös kielipolitiikkaan opetustarjonnan kehittämisessä (7/19). Kielistrategisia linjauksia on siis saatettu miettiä, vaikka erillistä politiikka- tai strategiatekstiä ei olisikaan. Oma strategia toimi ponttimena neljälle vastaajalle. Kielipoliittisia linjauksia onkin ilmeisesti tehty paitsi erillisessä, sellaiseksi nimetyssä kielistrategiassa, myös muissa korkeakoulutason strategisissa linjauksissa.

Myös yliopistot kokivat kansainvälistymisstrategian keskeiseksi ohjaavaksi tekijäksi suomen tai ruotsin kurssitarjonnan kehittämisessä kansainvälisille opiskelijoille: 18 vastanneesta 15 esitti tämän syynä (vastauksia on enemmän kuin yliopistoja, koska osa yliopistoista vastasi sekä suomen että ruotsin opetusta koskeneisiin kysymyksiin). Kielipoliittinen strategia (12/18) ja yleisstrategia (11/18) esitettiin tasavahvoina syinä kotimaisten kielten koulutukselle; oma strategia esiintyi kuudessa vastauksessa.

Kielipolitiikan tasolla kotimaiset kielet näkyvät siis käytössämme olleissa kielipolitiikkadokumenteissa, mutta eritasoisesti. Yliopistoista suurimmalla osalla on kielipolitiikka tai -strategia, ja näistä lähes kaikilla strategiassa on maininta kotimaisten kielten (useimmiten suomen) opetuksesta kansainvälisille opiskelijoille. Noin puolet näistä mainitsee syyksi erityisesti integroitumisen Suomeen ja suomalaisille työmarkkinoille; loput eivät perustele kotimaisten kielten opetuksen tarvetta erityisesti. Ammattikorkeakouluista puolestaan hyvin harvalla näyttäisi edelleenkaan olevan erityistä kielistrategiaa; mikäli sellainen on, niin kotimaisten kielten opetuksesta on maininta, joka on perusteltu eksplisiittisesti kotoutumisella ja/tai työllistymisellä.

Kielikeskuskyselyssä kysyttiin, onko korkeakoululla yhteiset linjaukset kansainvälisille opiskelijoille suomen/ruotsin kielen opintovaatimuksista. Vastausten (N=28) mukaan suomen kielen opintovaatimuksia on yhteisesti linjattu kuudessa korkeakoulussa; kymmenessä korkeakoulussa linjauksia on joillekin opiskelijaryhmille ja toisille ei. Kahdeksassa korkeakoulussa yhteisiä linjauksia ei ole.

Ruotsin kielen osalta yhteisiä linjauksia oli kolmessa korkeakoulussa (3/13), yhdessä korkeakoulussa joillekin opiskelijaryhmille oli linjaukset, toisille ei, ja kahdeksan vastaajan korkeakoulussa ei ollut yhteisiä linjauksia ruotsin kielen opintovaatimuksista.

Vastauksista voinee päätellä, että korkeakouluittain on vaihtelua siinä, onko korkeakoululla omia, yhteisiä linjauksia kansainvälisten opiskelijoiden S2/R2-opinnoille. Korkeakoulut voisivat pohjata sitä, olisiko niille etua perustelluista linjauksista S2/R2-opintovaatimukseen kansainvälisille opiskelijoille. Tämä ei tarkoita linjausten yhdenmukaistamista läpi koko korkeakoulun, vaan kotimaisten kielten koulutuksen perustelujen tekemistä läpinäkyväksi siten, että alakohtaiset erityistarpeet (kuten esimerkiksi ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan vaatimukset) voidaan huomioida.

4.2 KOTIMAISTEN KIELTEN OPISKELUN PAKOLLISUUS JA VAPAAEHTOISUUS

Kotimaisten kielten pakollisuus ja vapaaehtoisuus kansainvälisille opiskelijoille ovat kieli- ja kansainvälistymisstrategioiden lisäksi myös koulutusohjelmaston kysymyksiä. Seuraavaksi tarkastellaan S2/R2-opintojen pakollisuutta tai vapaaehtoisuutta sekä niitä syitä, joilla kieliopintojen pakollisuutta tai vapaaehtoisuutta perustellaan. Luvussa kerrotaan myös siitä, millaista kielitaitoa vastaajat pitävät sopivana kunkin opintokokonaisuuden päättäneelle tai tutkinnon suorittaneelle opiskelijalle.

Tarkastelemme pakollisuutta erikseen vaihto-opiskelijoiden sekä eri asteiden tutkinto-opiskelijoiden näkökulmasta. Alemman korkeakoulututkinnon suorittajat ovat käytännössä lähes pelkästään ammattikorkeakouluopiskelijoita, ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittajat puolestaan yliopisto-opiskelijoita (ks. myös luku 3.1).

4.2.1 Vaihto-opiskelijat

Suomen kielen opinnot ovat pakollisia kansainvälisille vaihto-opiskelijoille yhdessä korkeakoulussa. Syyksi suomen opintojen pakollisuuteen kyseinen korkeakoulu ilmoitti sen, että tavoitteena on opiskelijan selviytyminen arjessaan suomen kielellä. Ruotsin kielen opinnot eivät ole pakollisia vaihto-opiskelijoille yhdessäkään korkeakoulussa.

Kun S2/R2-opinnot ilmoitettiin vaihto-opiskelijalle vapaaehtoiseksi, vastaajien mielestä suurin syy oli se, ettei kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden ajateltu jäävän maahan (ks. alla kuvio 2). Toiseksi suurimmaksi ryhmäksi nousi "kaatoluokka" "muut syyt", jolle esitettiin erilaisia sisältöjä:

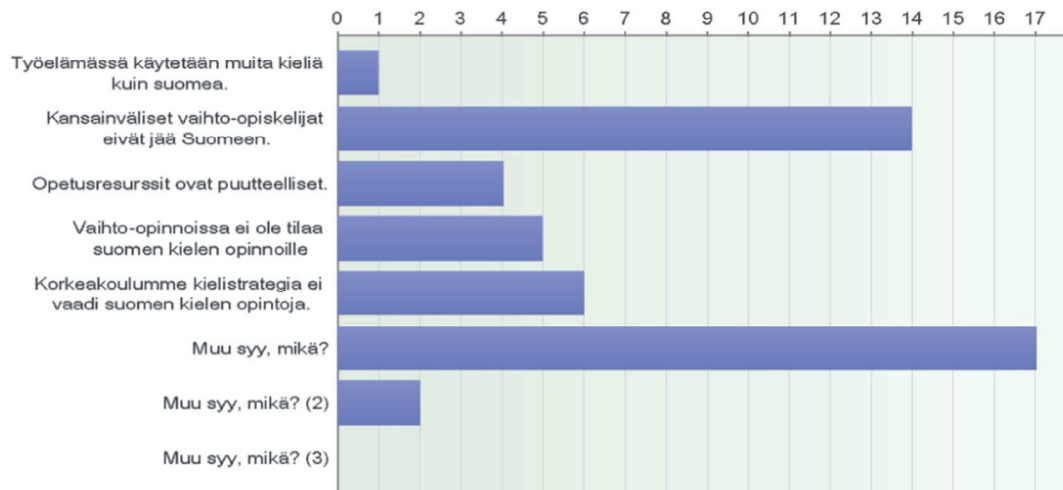
Brist på intresse.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Hör inte till universitetets ansvar.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Ei ole kysyntää.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Vaihto-opiskelijat tulevat yliopistoon [yliopiston nimi] ennen kaikkea koulutusalopintojen vuoksi.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Syiksi mainittiin myös se, että lähettävä korkeakoulu päättää opintojen sisällöstä ja se useimmiten haluaa opiskelijoiden suorittavan aineopintoja vaihtovuotensa aikana. Ongelmana nähdään se, ettei lähettävä yliopisto hyväksilue kieliopintoja vaihtokauden päättyttyä.

KUVIO 2. Miksi suomen kielen opinnot ovat vapaaehtoisia korkeakoulunne kansainvälisille vaihto-opiskelijoille?

Monista vastauksista välittyi tieto, että vaihto-opiskelijat suorittavat suomen opintoja kuitenkin mielellään, vaikka ne eivät olekaan pakollisia. Kansainväliset opiskelijat saattaisivat olla kiinnostuneita myös ruotsin kielen alkeista, jos niitä olisi tarjolla.

Vastaajista pääosa oli sitä mieltä, että kansainvälisille vaihto-opiskelijoille tarjotaan sopivasti S2/R2-opintoja. Ruotsin kielen osalta todettiin, että englannilla pärjää ja että ”opiskelijoiden kapasiteetti” on rajallinen.

Enemmistö vastaajista (18/29) pitää vaihto-opiskelijalle sopivana suomen kielen taitotasona vaihtojakson päätyttyä tasoa A1. Kahdeksan vastaajaa oli sitä mieltä, että suomea ei tarvitse osata. Kysyttäessä, mikä on vaihtojakson päätyttyä sopiva ruotsin kielen taitotaso, seitsemän vastaajaa 12:sta vastasi, ettei ruotsia tarvitse osata. A1-tasoa piti sopivana neljä vastaajaa.

Vaihto-opiskelijat tulevat Suomeen yleensä puoleksi vuodeksi tai vuodeksi, ja heidän päätehtävänä on opiskella omia tutkintoonsa liittyviä aineopintoja. Monet lähettävät korkeakoulut eivät hyväksilue vaihtokauden aikana suoritettuja suomen/ruotsin kielen opintoja. Korkeakoulut tarjoavat alkeisopetusta runsaasti, ja vaikka vaihto-opiskelijoiden kielenopiskelu perustuukin vapaaehtoisuuteen, he suorittavat usein myös kielenopintoja joko tutustuakseen muihin kansainvälisiin opiskelijoihin tai saadakseen alkeiskielitaidon, jolla voi pärjätä arjessa.

Tapaustutkimushaastattelussa opettajat ja opiskelijat nostivat esiin myös EILC-kurssit (Erasmus Intensive Language Courses). Aiemmin tarjottiin EILC-kursseja, jotka olivat elokuussa ennen opintojen alkua pidettäviä intensiivisiä kursseja. Nämä kurssit olivat suosittuja ja tarjosivat tehokkaan orientaation Suomeen ja suomen kieleen. EILC-kurssit loppuivat, kun siirryttiin Erasmus-vaihto-ohjelmista Erasmus+ -ohjelmiin. Haastattelussa kiinnitettiin huomiota siihen, että näillä kursseilla opiskelu johti usein siihen, että opiskelijat jatkoivat suomen kielen opintoja varsinaisen lukukauden alettua ja saattoivat myöhemmin tulla opiskelemaan kyseisen yliopiston tutkinto-ohjelmiin.

V: siis 2006 ku mä aloitin vaihto-opiskelun ja sillo mä onnistuin että mä pääsin erasmus intensive language course helsingin yliopistolle. että erasmus alotti siis syyskuussa. Mulla onnistui että mä sain paikan sinne erasmus language course helsingin yliopistolta ja se oli se ensimmäinen kurssi ja se oli yksi kuukausi mutta tosi intensiivinen kurssi. ne, en tiedä, mä luulen ei ne järjestä ne kurssi mutta silloin ne oli vielä aika suosittuja monissa kaupungeissa mutta ei oo [kaupungissa] siksi mun pitää hakea helsingin yliopistoon joo

H: kuukauden helsingissä sitten oli

V: se oli semmonen tosi intensiivinen kurssi et joka päivä aamusta iltaan ja joo sielä ihan,

H: no siinä varmasti oppi

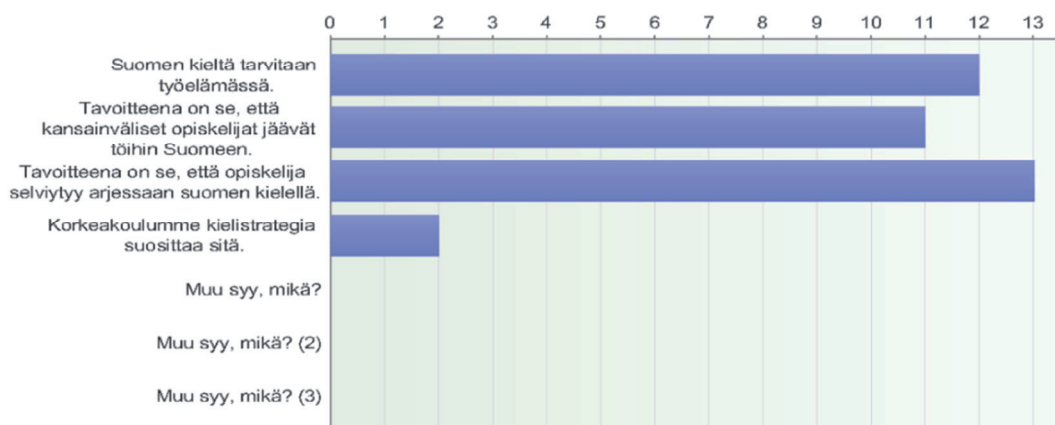
V: joo oppi tosi nopeasti.

(V = vastaaja, H = haastattelija)

(Yliopisto A, jatko-opiskelijan haastattelu)

4.2.2 Alemmat korkeakoulututkinnot

Suomen kielen opinnot olivat pakollisia alemmaa korkeakoulututkintoa suorittaessa kolmessatoista korkeakoulussa. Käytännössä nämä ovat ammattikorkeakoulujen ohjelmia. Syyksi suomen kielen pakollisuudelle ilmoitettiin se, että tavoitteena on opiskelijan selviytyminen arjessaan suomen kielellä, suomen kieltä tarvitaan työelämässä ja se, että kansainvälisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen töihin pidettiin tavoitteena (ks. Kuvio 3).

KUVIO 3. Miksi suomen kielen opinnot ovat pakollisia kansainvälisissä alemman korkeakoulututkinnon koulutusohjelmissanne?

Neljässä korkeakoulussa suomen kielen opinnot olivat joissakin kansainvälisissä alemman korkeakoulututkinnon koulutusohjelmissa pakollisia ja joissakin vapaaehtoisia. Tätä perusteltiin sillä, että eri ohjelmissa suomen kielen taidon tarve on erilainen. Vaikka vuoden 2016 alussa voimaan tullutta terveydenhuollon ammattihenkilölain muutosta (Finlex 1659/2015) ei vastauksissa erikseen mainittukaan, niin sosiaali- ja terveysalan opiskelijat nousivat avovastauksissa esille. Perustelut olivat tässä käytännönläheisiä eivätkä suoranaisesti lakiin perustuvia: terveydenhuollon henkilöstön täytyy osata keskustella potilaiden kanssa kotimaisilla kielillä, ja kotimaisia kieliä tarvitaan pakollisen opintoihin kuuluvan harjoittelun suorittamisessa.

Alakohtaista vaihtelua mm. sosiaali- ja terveysalalla on välttämätöntä osata jonkin verran suomea harjoitteluihin osallistuttaessa.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Alakohtaista vaihtelua on esimerkiksi niin, ettei tietotekniikan opiskelijoiden katsota tarvitsevan suomea, koska alan kielenä pidetään englantia. Alempien kansainvälisten korkeakoulututkintojen opetussuunnitelmissa on ero suomen/ruotsinkielen pakollisten opintopistemäärien välillä.

Erilaiset opsit.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Tästä keskusteltiin myös ammattikorkeakoulujen tapaustutkimushaastatteluisa. Sosiaali- ja terveydenhuollon alan opiskelijoiden arvellaan jäävän Suomeen enemmän kuin muiden alojen opiskelijoiden, ja heillä on myös selkeämmät, Valviran valvomat kielitaitovaatimukset:

H: se mulla jäi vielä kiinnostamaan että eli onko niin että kaikissa teidän englanninkielissä tutkinto-ohjelmissa on pakollinen suomen kielen kurssi tai kursseja

V: tuota liiketaloudessa joo on, toisessa tässä international business ohjelmassa on neljä kurssia, mitä me laskettiin, 17 opintopistettä, sitte tää liiketalouden toinen ohjelma tää business information technology niin heillä on sitte 3 kurssia pakollista et se tavallaan se viimeinen jää pois, et heil on sit se 12 opintopistettä ja sit tavallaan näillä sairaanhoitaja tai nursing-opiskelijoilla on silleen jännästi että heillä ne suomen kielen kurssit on niinku vapaasti valittavia mutta kaikki kuitenkin joutuu ne ikäänkuin ottamaan koska he kuitenkin tähtäävät siihen et he työllistyy suomeen niin kaikille tehdään tiettäväksi heti alussa että jos aiot työllistyä tänne niin silloin pitää osata suomea, ainakin se 3-tason onko se tällä hetkellä nyt se vaatimus mitä valvira edellyttää niin kaikki valitsee ne kurssit, mut niillä vähän niinku erilainen se et se on pakollisen, pakollisten kurssien ulkopuolella ne suomen kielen, kaikki kuitenkin tekee ne

H: kyllä kyllä, no ajatellaanko sitten näistä toisista tutkinto-opiskelijoista sitten että he ei välttämättä sitte oo jäämässä niin paljo Suomeen kuin nämä sosiaali- ja terveysalan opiskelijat sitten valmistuttuaan

V: joo, kyllä sitä ajattelua, kyllä
(Ammattikorkeakoulu A, haastattelu)

Opintopalvelukyselyn vastaajat olivat pääasiassa samaa mieltä kyselyn väittämästä, että suomen kielen opintojen pitäisi olla pakollisia alemmissa korkeakoulututkinnoissa: 19 vastaajasta seitsemän oli jokseenkin samaa mieltä ja yhdeksän täysin samaa mieltä. Väittämän "suomen kielen opintojen pakollisuuden tulee riippua koulutusohjelmasta" vastauksissa oli erittäin suuri hajonta: toiset vastaajista olivat täysin eri mieltä, toiset täysin samaa mieltä. Väittämästä "koulutusohjelmissa tarjotaan sopivasti suomen kielen opintoja" 12/19 vastaajasta oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Suomen opintojen pakollisuutta pitää siis tärkeänä pääosa vastaajista.

Vastaajat kommentoivat kysymystä suomen kielen pakollisuudesta seuraavasti:

Suomen kielen opetusta voisi tarjota enemmän, koska työelämä tarvitsee kielen osaamista.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Bachelor-ohjelmissa voisi olla enemmän suomi vieraana kielenä opintoja edistyneille, mutta käytettävissä olevat resurssit ja ohjelman muut vaatimukset eivät mahdollista sitä tällä hetkellä.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Pakollisuus on perusteltua mikäli toivotaan opiskelijoiden työllistyvän. Alkuun parhaat ja innostavimmat opettajat ja tehokas opetus. Seuranta, ettei kukaan putoa keltasta.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Ns. pakollisuus on välillä hyväksi ja ehkäpä tässä asiassa on. Näen, että tutustuminen ja integroituminen on helpompaa, kun osaa kieltä ja ymmärtää sitä kautta kulttuuria.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Kolme neljästä vastanneesta piti alemmasta korkeakoulututkinnon koulutusohjelmasta valmistuvalle sopivana suomen kielen taitona A2- ja B1-tasojä. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, ettei suomea tarvitse osata ohjelmasta valmistuttuaan.

Ruotsin kielen opinnot olivat pakollisia näistä ohjelmista yhdessä, vapaaehtoisia neljässä, ja kaksi vastaaja kertoi, että joissakin ohjelmissa ruotsin opinnot ovat pakollisia, joissakin vapaaehtoisia. Korkeakoulu, joissa ruotsin kielen opinnot olivat pakollisia, perusteli tarvetta yhteiskuntavastuulla, työhön sijoittumisella, pohjoismaisella yhteistyöllä ja yhteisillä työmarkkinoilla, korkeakoulun kielistrategialla ja arjessa selviämisellä. Ruotsin kielen vapaaehtoisuutta perusteltiin puolestaan sillä, että työelämässä käytetään muita kieliä kuin ruotsia, kansainvälisten alemman korkeakoulututkinnon opiskelijoiden ei oleteta jäävän Suomeen ja sillä, että koulutusohjelmien opetussuunnitelmassa ei ole tilaa ruotsin kielen opinnoille. Avoimissa vastauksissa nousi esiin se, että opiskelijoilla ei ole "riittävää" ruotsin kielen taitoa. Ruotsin kielen asema alempien korkeakoulututkintojen ohjelmassa näyttäytyy kahtalaisena: yhtäältä sen tärkeyttä korostetaan, toisaalta todetaan, ettei sille ole tarvetta. Näyttää myös siltä, että on totuttu tarjoamaan ruotsin kielen opetusta ylempille tasoille, ja kielen alkeiden opettamiseen kansainvälisille opiskelijoille ei ole valmiuksia.

Vastaajat olivat sitä mieltä, että ruotsia tarjotaan alemman korkeakoulututkinnon koulutusohjelmissa sopivasti. Ohjelmasta valmistuvan sopivaa ruotsin kielen taitotasoa kysyttäessä kolme vastaajaa (3/7) vastasi, ettei ruotsin kieltä tarvitse osata. Yksittäiset vastaajat olivat sitä mieltä, että sopiva taso olisi B1 tai jopa B2.

Sosiaali- ja terveysalan (sote-alan) opiskelijoiden kohdalla kielitaitoa pidetään tärkeänä, koska kielen hallinta on olennaista potilasturvallisuuden kannalta. Tämän vuoksi alemmassa korkeakoulututkinnoissa näillä aloilla on yleensä enemmän suomen/ruotsin opintoja. Myös ammattikorkeakoulun valmentavissa opinnoissa sote-alalla on enemmän suomen opintoja kuin esimerkiksi tekniikan alalla. Keskeistä sote-alalla kielenopetuksen näkökulmasta ovat erilaiset vuorovaikutus-tilanteet asiakkaiden kanssa sekä oman alan sanaston kasvattaminen. Kyselyvastausten pohjalta voidaan sanoa, että vaikka kielenopinnot eivät sote-alalla olisikaan pakolliset, niitä suoritetaan vapaaehtoisina paljon.

Joissakin korkeakouluissa alemman korkeakoulututkinnon suorittajille on tarjolla vain alkeistason suomen kielen kursseja. Vastaajien mukaan voidakseen työskennellä Suomessa valmistumisen jälkeen useimmissa tapauksissa tarvittaisiin B1 – tai jopa B2-tason kielitaitoa riippuen

työtehtävistä. Korkeakoulujen olisi siis kiinnitettävä huomiota ylemmän tason eri teemaisten tai aineopintoihin ja työharjoitteluun integroitujen kielikurssien tarjontaan.

4.2.3 Ylemmät korkeakoulututkinnot

Ylemmän korkeakoulututkinnon kansainvälisissä ohjelmissa suomen kielen opinnot olivat pakollisia kolmessa, 14:ssä vapaaehtoisia ja 5:ssä joko pakollisia tai vapaaehtoisia (vastaajia 23, 1 EOS). Ruotsin kielen opinnot eivät olleet pakollisia missään ylemmän tason korkeakoulututkinnossa.

Suomen kielen pakollisuutta perusteltiin työelämän ja Suomeen integroitumisen tarpeilla. Suomen kielen osaamista pidettiin tärkeänä korkeakoulu yhteisöön integroitumisen näkökulmasta.

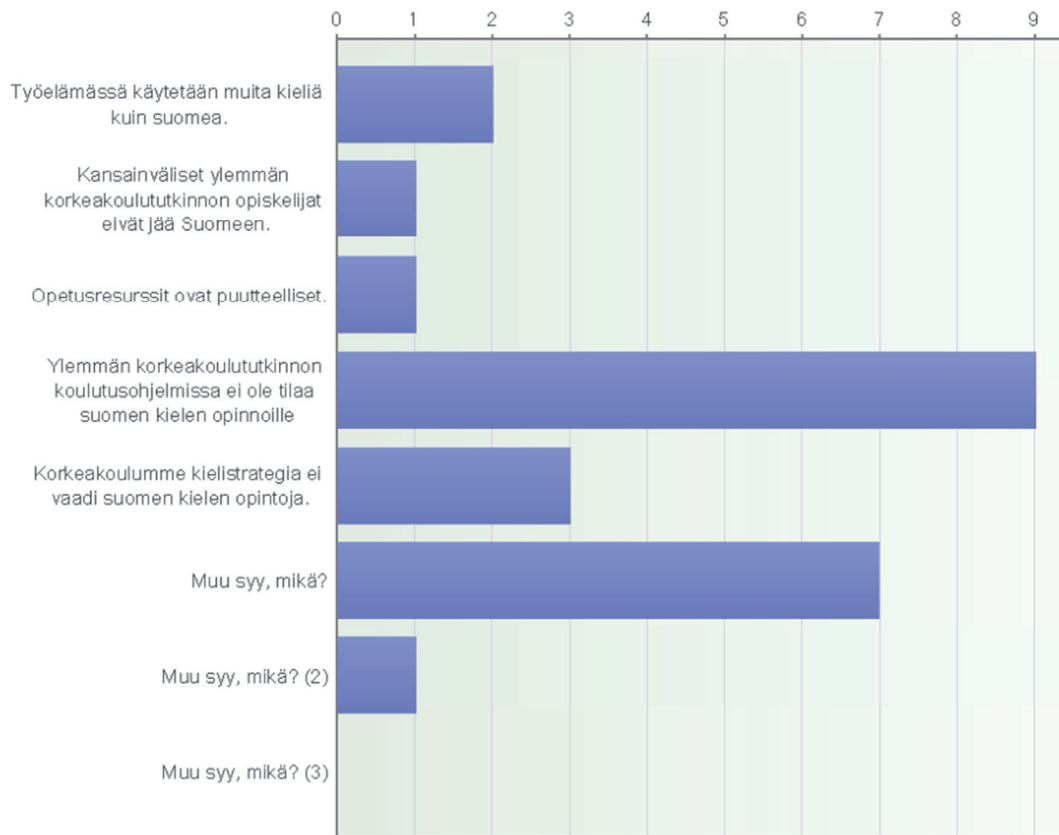
Suomen kielen opinnot ovat vapaaehtoisia kansainvälisissä ylemmän korkeakoulututkinnon koulutusohjelmissa ensisijaisesti, koska koulutusohjelmissä ei ole tilaa suomen kielen opinnoille. Suomalaisessa tutkintojärjestelmässä kieliopinnot sijoittuvat alemman korkeakoulututkinnon tasolle, jossa niitä suoritetaan noin 7–8 opintopistettä. Tämän seurauksena ylemmän korkeakoulututkinnon tasolle ei välttämättä myöskään erillisissä englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissä jätetä tilaa suomen tai ruotsin opinnoille. Ylemmän korkeakoulututkinnon opinnoissa kieli- ja viestintäopintoja on harvemmin ja silloinkin ne ovat yleensä viestintäopintoja. Näin ollen suomalaiset opiskelijat ovat suorittaneet kieli- ja viestintäopinnot jo alemman korkeakoulututkinnon vaiheessa, mutta tämä ei aina päde ylemmän korkeakoulututkinnon ohjelmiin tuleviin kansainvälisiin opiskelijoihin. Onkin syntynyt vinouma, jonka takia kansainvälisten opiskelijoiden kielenoppimistarvetta ei huomioida suomalaisen opintorakenteen takia. Yliopistovastaajat korostavatkin sitä, että ylemmän korkeakoulututkinnon vaiheen opiskelijoille tulisi tarjota joustavia mahdollisuuksia opiskella suomea/ruotsia. Verkko-opetusta ja joustavia opintopolkuja pitäisi tukea aiempaa enemmän, samoin ohjausta olisi kehitettävä.

Vastauksissa todettiin, ettei se määrä kielenopintoja, joka tutkintoon järkevästi mahtuisi, välttämättä edes riitä työllistymiseen (ks. kuvio 4). Eräässä korkeakoulussa pidettiin (avovastauksessa) myös mahdollisena, että jos kieliopinnot olisivat pakollinen osa tutkintoa, se vähentäisi opiskelijoiden motivaatiota hakeutua kyseiseen korkeakouluun. Tiedekunnittain ja oppiaineittain on eroja kielenopintojen pakollisuudessa.

Suomen kielen pakollisuudesta kysyttäessä niukasti yli puolet oli sitä mieltä, että suomen kielen opintojen pitäisi olla pakollisia ylemmissä korkeakoulututkinnoissa: 23:sta vastaajasta 9 oli jokseenkin samaa mieltä ja 4 täysin samaa mieltä. Väittämän ”suomen kielen opintojen pakollisuuden tulee riippua koulutusohjelmasta” vastauksissa oli erittäin suuri hajonta: toiset vastaajista olivat täysin eri mieltä, toiset täysin samaa mieltä. Myös väittämän ”koulutusohjelmissä tarjotaan sopivasti suomen kielen opintoja” vastausten hajonta oli suurta. Alemmaan korkeakoulututkintoon sijoitettavat pakolliset suomen opinnot saivat siis enemmän kannatusta kuin ylemmän korkeakoulututkinnon kielenopintojen pakollisuus (ks. 4.2.2).

Syinä pakollisuuteen/vapaaehtoisuuteen ylemmissä tutkinnoissa mainittiin erilaisia seikkoja. Vastauksissa näkyivät ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK-tutkinnot), jotka ovat aikuisille suunnattuja tutkintokoulutuksia. Jo hakuvaiheessa edellytetään alemmaa korkeakoulututkintoa sekä kolmen vuoden työkokemusta, jossa kielitaitoa on saattanut karttua. YAMK-tutkinnoissa opiskelu on mahdollista töiden ohessa, sillä opinnot sisältävät vain 2–4 lähipäivää kuukaudessa ja opintojen laajuus on 60–90 opintopistettä. YAMK-tutkinnon suorittaminen kestää 1–2 vuotta. Eräässä ammattikorkeakoulussa ylempään tutkintoon ei kuulu lainkaan kieliopintoja, vaikka ne voivat sisältyä vapaavalintaisiin opintoihin. Kieltenopiskelun ei enää tässä vaiheessa katsota vaikuttavan siihen, jääkö opiskelija valmistuttuaan Suomeen vai ei. Ylemmän amk-tutkinnon opinnot ovat lisäk-

si vahvasti sidoksissa työelämään, jossa kieltä mahdollisesti pääsee harjoittelemaan ja oppimaan lisää.

KUVIO 4. Miksi suomen kielen opinnot ovat vapaaehtoisia kansainvälisissä ylemmän korkeakoulututkinnon koulutusohjelmissanne?

Kansainvälisestä ylemmän korkeakoulututkinnon koulutusohjelmasta valmistuvalle sopivana suomen kielen taitona pidettiin useimmiten A2- ja B1-tasoja (yhteensä 63 % vastaajista). Vastaajista neljä oli sitä mieltä, ettei suomea tarvitse osata ohjelmasta valmistuttuaan. Kyselyiden perusteella alemmasta tutkinto-ohjelmasta valmistuvalta edellytetään parempaa suomen kielen osaamista kuin ylemmästä tutkinto-ohjelmasta valmistuvalta.

Seuraavassa maisteriohjelmanopiskelija kertoo näkemyksiään suomen opintojen tarpeellisuudesta ja siitä, mitä hyötyä hänelle on ollut suomen kielen taidosta:

”no se [pakollisuus] on hyvä mun mielestä [- -] jos yliopisto tai jos jos valtio antaa mahdollisuutta opiskella Suomessa, ilman lukuvuosimaksuja tai ilman mitään, niin se kielenoppiminen on ehkä, siis mä ymmärrän että se on pakollinen. ja sitten ei voi aina tietää et sitä mitä tulevaisuudessa tapahtuu että. mä tulin tänne mä ajattelin että mä oon täällä vain kaks vuotta, mutta sitten suunnitelmat muuttuu ja ehkä haluan sitten töihin ja jos en ole opiskellu suomen kieltä ollenkaan niin sitten haluan töihin niin, se on vaikeampaa sitten päästä että, se on vaikeampaa opiskella, ni jos opiskelen alusta asti joo, se helpottaa asioita, vähän. ja sitten, se on ollut hyödyllistä myös mun maisteriopinto-opintoihin, kun mä kävin kouluissa ja keskustelin opettajien kanssa ja kaikki että ovet aukeavat”
(Yliopisto A, maisteriopiskelijän haastattelu)

Korkeakoulujen vastauksista käy selkeästi ilmi se, että ylemmissä tutkinto-ohjelmissa suomen kielen opinnot eivät mahdu tutkinto-ohjelmiin. Toisaalta juuri ylemmistä ohjelmista valmistuttaessa kieltä pitäisi osata jo B1/B2-tasolla työllistymisen helpottamiseksi.

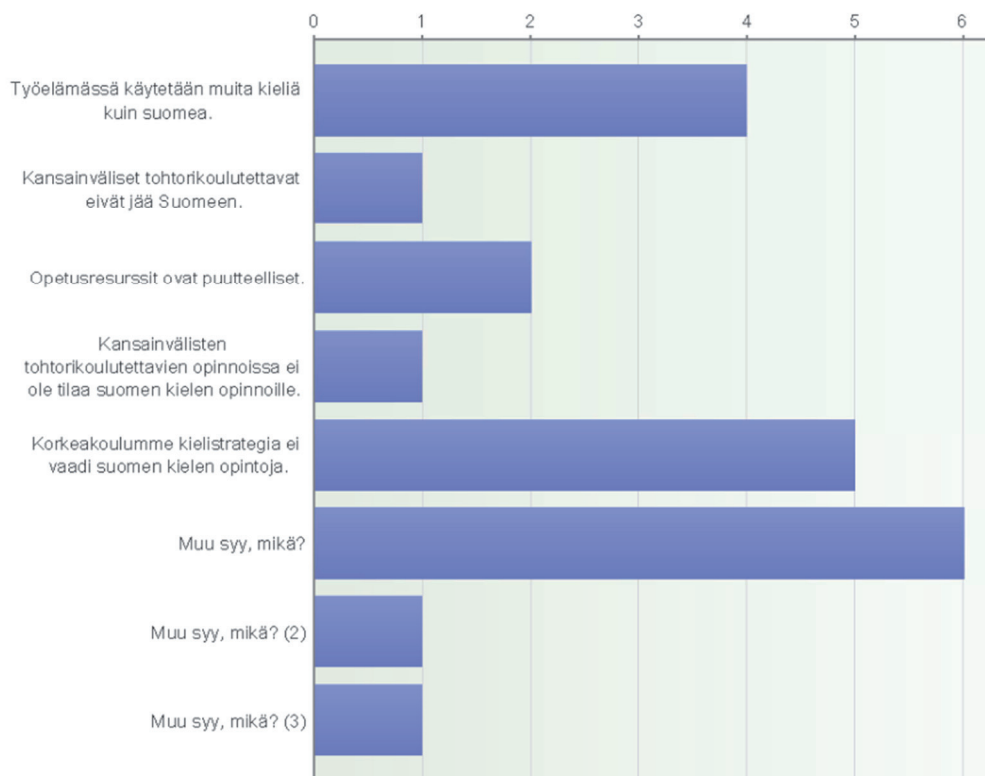
Korkeakoulujen vastauksissa näyttäytyy ristiriita: tarjotaan alkeistason kursseja, vaikka tiedetään samanaikaisesti, että taso ei riitä työllistymisen tarpeisiin. Samalla pakollisena opiskeleminen vie pohjaa vapaaehtoisuudelta: vapaaehtoiset eivät välttämättä mahdu kursseille.

”Sinänsä en tykkää niinku mistää pakollisuudesta, mutta toisaalta sitten et jos ei osaa sitä valita itse niin oisko semmonen pieni pakko kuitenkin sitten parempi ... ja sitten se vapaaehtoisuus tietty johtaa siihen että me voidaan tarjota vaan niille joille se on pakollinen eikä voida luvata varmasti niille joille on vapaaehtoinen”
(Yliopisto C, haastattelu)

Kun S2/R2-opinnot eivät mahdu tutkinto-ohjelmiin, nousee tärkeäksi kysymykseksi se, miten motiivoida opiskelijat oppimaan tehokkaasti kieltä tutkinto-ohjelmien ulkopuolella. Yksi ratkaisu on se, että suomen kielen opinnot integroidaan aineopintoihin nykyistä huomattavasti paremmin ja että opiskelijat saadaan hyödyntämään eri keinoin erilaisia myös epämuodollisia oppimisympäristöjä vapaa-ajallaan.

4.2.4 Tohtoriopinnot

Tohtoriopiskelijoiden opinnot ovat hyvin yksilöllisiä ja he voivat halutessaan suorittaa suomen/ruotsin opintoja. Suomen kielen opintojen vapaaehtoisuutta kansainvälisille tohtorikoulutettaville perusteltiin vastauksissa kuviossa 5 esitetyillä syillä:

KUVIO 5. Miksi suomen kielen opinnot ovat vapaaehtoisia kansainvälisille tohtorikoulutettaville?

Opintojen vapaaehtoisuutta kommentoitiin myös avovastauksissa:

Tieteen ja jatkotutkintojen kansainvälinen kieli on englanti.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Suomi ei ole keskeinen osa-alue tutkimuksen kannalta.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Suuri osa tohtorikoulutettavista ei suunnittele jäävänsä Suomeen.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Vastaajista suurin osa (70 %) oli sitä mieltä, että kansainvälisille opiskelijoille tarjotaan sopivasti suomen kielen opintoja. Avovastauksista näkyi kuitenkin toisenkinlaista henkeä:

Borde erbjudas mera. Skulle behövas kurser som är mera lämpade för doktorandnivån.
(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Kansainväliselle tohtorikoulutettavalle sopivana suomen kielen taitotasona pidetään A1-tasoa (4/11 vastaajista), B1-tasoa (3/11) tai A2-tasoa (2/11) (suomen kieltä ei tarvitse osata 1 vastaaja; EOS 1 vastaaja). Lisäksi todettiin, että ajasta ja urasuunnitelmista riippuen sopiva taso voi vaihdella nolasta aina C2:een. Näyttää siltä, että kotimaisilla kielillä on työelämärelevanssia myös akateemisessa yhteisössä. Vaikka tieteenalan työkieli olisi englanti, laitos- ja yliopistoyhteisön tehtävät tehdään usein kotimaisilla kielillä:

"[-] its totta nyt kun elää täällä että täytyy myös osaa se kieli joo että tietenkin [-] englantia no joo. myös mun työtä se on tärkeää että mä osaan suomea että siellä pitää sanoa että se että ne tarjota mulle nyt tää työpaikka myös sen takia koska mä osaan suomen kieli että toisille ne ei varmasti ei tarjoa. se on jännä kun meillä on [tiedekunnassa] puhuu englantia, siellähän on kaikki englanniksi mutta siellä on vähä semmosta asiaa että jos joku ei osaa suomea että voi kyllä tulla jatko-opiskelija ja siis tekee opinnot täällä mutta siitä se on että kaikki työntekijät pitää osata suomen kieli."
(Yliopisto A, jatko-opiskelijan haastattelu)

Ruotsin kielen opinnot eivät olleet pakollisia kansainvälisille tohtorikoulutettaville missään korkeakoulussa. Suurimpana syynä tähän nähtiin se, että työelämässä käytetään muita kieliä kuin ruotsia. Kysyttäessä, mikä on kansainväliselle tohtoriopiskelijalle sopiva ruotsin kielen taitotaso hänen valmistuttuaan kaksi vastaajaa (2/6) oli sitä mieltä, että ruotsia ei tarvitse osata, yksi kannatti A1-tasoa ja yksi B1-tasoa. Kaksi ei ottanut kysymykseen kantaa.

Kansainvälisten opiskelijoiden tohtoriopintoja rahoittaa usein suomalainen yliopisto, suomalainen tai suomenruotsalainen säätiö vähintään neljän vuoden ajan. Olisikin tärkeää tukea tohtoriopiskelijoiden S2/R2-opintoja niin, että he voisivat opiskeluaikanaan integroitua työyhteisöön, yliopistoon, ja että heillä suomen/ruotsin taidon takia olisi realistinen mahdollisuus sijoittua valmistuttuaan suomen/ruotsinkielisiin asiantuntijatehtäviin Suomessa.

4.3 OPISKELIJAT, KURSSIT JA TAITOTASOT

Taulukossa 3 on esitelty lukuvuoden 2015–2016 aikana pidettyjen suomi toisena kielenä -kurssien määrät, ryhmien määrät ja opiskelijamäärät eri taitotasojen kursseilla. Taulukkoon on kerätty kyselyvastauksissa annetut lukumäärät ja ne kuvaavat vastanneiden korkeakoulujen tilannetta maaliskuuhun 2016 mennessä.

TAULUKKO 3. S2-kurssien määrät, ryhmien määrät ja kurssiosallistumiset eri taitotasojen kursseilla kyselyvastausten perusteella lukuvuonna 2015–2016.

Taitotaso	Erisisältöisten kurssien määrä		Ryhmien määrä		Kurssi-osallistumiset	
	Yliopisto	Amk	Yliopisto	Amk	Yliopisto	Amk
Alkeet (alle A1)	21	20	104	54	2823	1216
A1	39	49	101	116	2600	2516
A2	33	33	51	65	1014	1280
B1	20	12	29	16	443	291
B2	21	14	25	17	320	189
C1	29	0	30	0	258	0
C2	0	0	0	0	0	0
Muu	9	4	15	4	264	121
Yhteensä	172	132	355	272	7722	5613

Taulukosta 3 ilmenee, että yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa yli 13 500 kansainvälistä opiskelijaa opiskeli S2-kursseilla lukuvuonna 2015–2016. Luku tarkoittaa kurssille osallistumisia, eli yksittäinen opiskelija saattaa olla tilastossa useampaan otteeseen. AMK-opiskelijoista 22 % ja yliopisto-opiskelijoista 37 % opiskelee alkeistason eli alle eurooppalaisen viitekehyksen A1-tason kursseilla. Yliopistojen opiskelijoista 47 % ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoista 68 % opiskelee taitotasolla A1 tai A2.

Alle A1-tason kursseilla, joita nimitetään eri korkeakouluissa eri tavoin, tarkoitetaan vaihto-opiskelijoille suunnattuja lyhytkursseja. Vaihto-opiskelija voi Suomeen tullessaan valita, opiskeleeko hän vain lyhytkurssilla arkipäivän perusfraaseja vai valitseeko hän A1-tason kurssin, jolla hän saa hyvän pohjan suomen opintojen jatkamiseen. Korkeakouluissa on haluttu tarjota suomen tai ruotsin perusteita myös opiskelijoille, joiden tiedetään viettävän maassa vain lyhyen ajan.

Kun kursseja tarkastellaan taitotasoin, on tilanne samantyyppinen. Lähes kolmannes (29 %) yliopistojen S2-kursseista on lyhytkursseja; ammattikorkeakouluissa vastaava lukema on 20 %. Yliopistojen S2-kursseista 43 % ja ammattikorkeakoulujen kursseista 67 % järjestetään taitotasolla A1 tai A2. Noin 15 % yliopistojen ja 12 % ammattikorkeakoulujen S2-kursseista järjestetään taitotasolla B1 ja B2; yliopistoissa myös taitotasolla C1 (8 %).

Yliopistossa tarjottavat taitotasoin C1 S2-kurssit tarkoittavat sivuainemahdollisuutta suomen kielen ja kulttuurin oppiaineeseen. Katteoria ”Muu” sisältää erilaisia kulttuurikursseja sekä vertais- ja itseopiskelukursseja, joita voidaan opiskella millä tahansa kielitaitotasolla. Taulukossa 3 näkyvät C1-tason kurssit ovat yhden yliopiston kursseja. Ne ovat lähinnä suomen kielen ja kulttuurin pääaineopiskelijoille tarkoitettuja kursseja, joiden lähtötasona on B2-taso. Suomen kielen ja kulttuurin opintokokonaisuuksia tarjotaan Helsingin yliopistossa, Turun yliopistossa, Tampereen yliopistossa ja Jyväskylän yliopistossa. Näiden opintokokonaisuuksien ulkomaalaiset opiskelijat, maahanmuuttajataustaiset tai S2-kirjoittajat eivät näy tässä selvityksessä muutoin kuin yhden yliopiston osalta.

Luonnollisesti, kielitaidoltaan edistyneet opiskelijat voivat opiskella myös suomen/ruotsinkielisten ryhmissä, jolloin he eivät myöskään tule näkyviin tässä selvityksessä.

Taulukossa 4 esitellään ruotsi toisena kielenä -kurssien määriä, ryhmiä ja kurssiosallistumisia. Taulukossa on esitelty lukuvuoden 2015–2016 aikana pidettyjen R2-kurssien määrät, ryhmien määrät ja opiskelijamäärät eri taitotasojen kursseilla. Taulukkoon on kerätty kyselyvastauksissa annetut lukumäärät ja ne kuvaavat vastanneiden korkeakoulujen tilannetta maaliskuuhun 2016 mennessä.

TAULUKKO 4. R2-kurssien määrät, ryhmien määrät ja kurssiosallistumiset eri taitotasojen kursseilla kyselyvastausten perusteella lukuvuonna 2015–2016.

Taitotaso	Erisisältöisten kurssien määrä		Ryhmien määrä		Kurssiosallistumiset	
	Yliopisto	Amk	Yliopisto	Amk	Yliopisto	Amk
Alkeet (alle A1)	5	6*	9	6*	152	130
A1	4	4	12	5	214	190
A2	5	3	7	3	91	80
B1	3	0	4	0	34	0
B2	1	0	1	0	12	0
C1	0	0	0	0	0	0
C2	0	0	0	0	0	0
Muu	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	18	13*	33	14*	503	400

*Tähän lukumäärään sisältyvät myös Högskolan på Ålandin tarjoamat R2-kurssit.

R2-kursseille osallistui lukuvuonna 2015–2016 kielikeskuskyselyn mukaan noin 900 opiskelijaa. Näistä hieman alle kolmannes opiskelee alle A1-tason lyhytkursseilla. Yliopisto-opiskelijoista noin 60 % ja AMK-opiskelijoista kaksi kolmasosa opiskelee A1- tai A2-tasolla. B-tason R2-kursseja järjestetään kyselyn perusteella vain yliopistoissa, joissa alle kymmenesosa opiskelee B1- tai B2-tasolla.

Kursseittain tarkasteltuna noin 27 % yliopistojen ja 43 % ammattikorkeakoulujen kursseista on alle A1-tason kursseja. Yliopistojen kursseista noin 58 % ja ammattikorkeakoulujen kursseista 57 % järjestetään A1- tai A2-tasoilla. Yliopistojen R2-kursseista 15 % on B-tason kursseja.

Kotimaisten kielten kurssitarjonta on pysynyt pääasiassa samana tai sitä on lisätty viimeisen kahden vuoden aikana. Eniten kursseja on lisätty tasoille A2 ja B1. Sen sijaan taitotasojen B2 ja C1 kursseille korkeakoulut kokevat tarpeen lisääntyvän.

Kielikeskuskyselyn perusteella korkeakouluilla on peruskielikurssien lisäksi myös erilaisia muita kursseja. Taulukkojen 3 ja 4 luvut sisältävätkin vain tietoa kurssien taitotasovaatimuksista, eli ne piilottavat sisälleen paljon erilaisia sisällöllisiä ja toteutukseen liittyviä ratkaisuja. Myös kurssien nimet saattavat johtaa harhaan: kurssin nimi "Suomi 1" ei esimerkiksi kerro vielä sen sisällöstä, taitotasosta tai tuntimäärästä.

Muita kursseja koskevat vastaukset liittyivät S2-opetukseen. Näitä ovat esimerkiksi itseopiskelukurssit ja kahden eri kieltä puhuvan opiskelijan Tandem-kurssit. Esimerkkejä itseopiskelukursseista ovat kieliopin itseopiskelumoduuli tai kurssi, jolla opiskelijat tutustuivat Suomen maantieteeseen ja yhteiskunnan perusteisiin. Tandem-kurssit ovat kursseja, joilla kaksi eri kieltä puhuvaa opiskelijaa kohtaa ja harjoittelee sopimallaan tavalla toistensa kieltä. Toiminnan aloitus on yleensä ohjattu ja sitä seurataan oppimispäiväkirjalla tai -blogilla.

4.4 KURSSIEN TYÖELÄMÄSUUNTAUTUNEISUUS

Kielikeskuskyselyn perusteella kurssien työelämäsuuntautuneisuus on asia, joka koetaan tärkeäksi ja jota halutaan edistää monin tavoin. Suullinen vuorovaikutus on tärkeä osa työelämää, niin työtehtävien hoidossa kuin arjen tilanteissa työpaikalla. Korkeakoulujen S2-opetuksessa pidetään puhumisen taidon kehittämistä yksiselitteisesti tärkeimpänä kielitaidon osa-alueena. Toiseksi tärkeimpänä pidetään kuullun ymmärtämistä. Vuorovaikutuksen kehittäminen näyttää siis olevan S2-opetuksen tavoite. Tämä taito on myös keskeinen työelämän kannalta.

R2-opetuksessa puhumista pidetään niin ikään tärkeimpänä, kuullun ja tekstin ymmärtäminen olivat vähemmän tärkeitä ja kirjoittamista pidettiin vähiten tärkeänä.

Alkeistason A1- ja A2-kursseilla ei aina huomioida työelämää, vaan pyritään rakentamaan peruskielitaitoa. Kuitenkin hyvin monista vastauksista käy ilmi, että jo erittäin varhaisessa vaiheessa ryhdytään tukemaan opiskelijoiden työelämäkompetenssia. Osana tätä vastaajat näkevät työpaikan arkiset tilanteet: itsensä ja toisen esittelemisen sekä kahvipöytäkeskustelut. Tapausyliopisto C:n yksi haastateltava pohti asiaa eri puolilta: monissa koulutusohjelmissa halutaan työelämäpainotusta työtehtävien näkökulmista, mutta toisissa työelämäsuuntautuminen saatetaan nähdä myös osallistumisena työpaikan sosiaalisiin tilanteisiin.

Omaan alaan aletaan laajemmin perehtyä A2-tasolla. Huomiota kiinnitetään oman alan sanastoon ja työelämälle tyypillisten sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun sekä työpaikkahakemuksen tekoon. Erityisesti sairaanhoitajien koulutuksessa keskitytään hoitoalan kielenkäyttötilanteisiin jo kielitaidon alkeisvaiheessa.

Keskitason (B1 ja B2) kursseilla työelämärelevanssi on kaikkien vastaajien mukaan vahvasti esillä eri tavoin. Tämä käy usein ilmi jo kurssin nimestä. Tavoitteena on valmentaa opiskelijoita kirjalliseen ja suulliseen työnhakuun suomen/ruotsinkielisessä ympäristössä. Tarjolla on myös suomen/ruotsin kielen kursseja, jotka on integroitu ammattiaineisiin:

Näillä kursseilla on tarkoitus valmentaa opiskelijoita niin, että he selviävät työharjoittelusta ja työtehtävistä myös suomenkielisessä ympäristössä. Opiskelustrategioita harjoitellaan niin, että opiskelijat pystyisivät kartuttamaan kielitaitoaan myös itsenäisesti.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Ammattikorkeakouluissa ei järjestetä ylimmän tason (C1 ja C2) kursseja lainkaan, ja yliopistoistakin vain harvoissa. Monissa vastauksissa kuitenkin katsottiin, että jos halutaan työllistää kansainväliset opiskelijat Suomeen, korkeamman kielitaidon hankkiminen olisi mahdollistettava ylemmän tason kursseilla. Myös korkeakoulujen välisellä yhteistyöllä pyritään ratkaisemaan ylemmän tason kurssien tarjonta. Vastauksissa ei ollut olennaisia eroa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä.

Työelämärelevanssia kursseilla haluttiin lisätä, koska suomen tai ruotsin osaamista työpaikan saamisessa pidettiin keskeisenä tekijänä. Suomen tai ruotsin kielen opintojen sijoittaminen täysiin tutkinto-ohjelmiin aiheuttaa kuitenkin haasteita. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat paineet kielen oppimiselle pohdituttavat vastaajia. Seuraavassa suomen kielen oppimista, kurssien työelämärelevanssia ja suomen tarvetta työelämässä mieltivät yliopistohaastateltavat:

"[- -] varmaan tuo C-tason opetus on asioita joita meidän täytyy pätkäillä, ihan sen takia et me ollaan törmätty tilanteeseen jossa, opiskelijat, näyttäis tarviivan sitä tasoa eli näyttää olevan sellanen ryhmä joka ihan selvästi hyötyis siitä että heidän kielitaitoonsa nostetaan vielä inasen verran, jolloinka pystyy sitten paremmin työllistymään, erityisesti näille säännellyille aloille, meil on aika paljon aloja joita säännellään voimakkaasti Suomessa [- -]"
(Yliopisto E, haastattelu)

"[- -] ne kielenopinnot jää väistämättä, ne on niinku sekundääriset siinä mielessä vaikka niitten rooli työtä etsittäessä ja sijoituttaessa työmarkkinoille niin se on ihan ensiarvosena tärkeää mut et silti, siinä mielessä niilläkin tiedekunnilla jotka on sitte jättäny sen suomen kielen opintojen sijoittamisen sinne osaks tutkintoa ni vähemmälle, kyl mä heidän pointin ymmärrän siinä et sinne ei ihan määrättömästi mahdu ja se ei voi mennä niin päin et se suomen kieli ajaa niinku jonkun muun, ohi että sit ei, eihän, realismi on myös se et eihän meillä kaikki kansainväliset opiskelijat jää Suomeen, vaikka ministeriö ehkä meitä puskee vähä siihen suuntaa että pitäis näin päin olla. mut se ei ole niin, et siin on monia muitakin asioita mut että tää on tämmöstä niinku, tasapainottelua vähän [- -]"
(Yliopisto A, haastattelu)

Työelämään sijoittuminen vaatii kielitaitoa, mutta sitä ei ehditä hankkia, koska tutkinto-ohjelmat ovat etenkin maisteritasolla niin täynnä varsinaisen opiskeltavan aineen opintoja. Ammatillisesti suuntautuvan kielenopetuksen pitäisi pystyä hälventämään ongelmaa. Yksi vaihtoehto olisi integroida kielikoulutus ammattiaineisiin tai opiskeltaviin aloihin nykyistä tiukemmin. Tätä jo paikoitellen tehdäänkin; seitsemän kuudestatoista kysymykseen vastanneesta ammattikorkeakoulusta ja kolme kymmenestä yliopistosta ilmoitti kielikeskuskyselyssä sisällön ja kielen integroinnin olleen yksikön yksi keskeisistä kehittämiskohteista:

Kurssit on integroitu ammattiaineisiin, ja esimerkiksi sanasto on hyvin ammattialakohtaista eli sellaista, jota opiskelija todennäköisesti käyttää, jos työllistyy Suomeen koulutustaan vastaaviin töihin.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

[- -] kurssija on mahdollisimman paljon integroitu ammattiaineisiin.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

S2-opetus on erityisesti sosiaali- ja terveydenhoitoalalla integroitu substanssiaineen opintoihin, jolloin kielenopetus on tiiviisti osana opiskelijan sisältöaineen opintoja. Kielen tärkeys ja yhteys omaan alaan on hyvin läsnä.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kielen ja sisällön opetuksen integroinnin problematiikkaa käsiteltiin eri yhteyksissä. Eräässä tapausammattikorkeakoulussa S2-opettaja piti kielen ja sisällön integrointia hyvänä ajatuksena, mutta arveli sen vaativan myös sisällön opettajilta uudenlaista tietoisuutta kielen roolista:

”[- -] eli pitää saada oppia kielitietoisten ihmisten kanssa varmaan [- -] mut onhan tässä, on meil ollu hyvä kun n.n. ja m.m. on niinku molemmat tosi semmoisia, vaikka he on hoitotyön opettajia molemmat, niin hyvin kielitietoisia [- -]”
(Ammattikorkeakoulu C, haastattelu)

4.5 S2- JA R2-KURSSIEN AVOIMUUS KAIKILLE KANSAINVÄLISILLE OPISKELIJOILLE

Korkeakoulujen S2- tai R2-kurssit ovat yleensä avoimia kaikille oppilaitoksen omille kansainvälisille opiskelijoille. Vain kymmenesosalla vastaajista (4/38) S2/R2-kurssit eivät olleet avoimia kaikille kansainvälisille opiskelijoille.

Avoimuus ei kuitenkaan aina toteudu. Useissa korkeakouluissa tutkinto-opiskelijat ovat ensisijaisia ja vaihto-opiskelijoita otetaan vain, jos kurssille jää tilaa. Kurssit täytetään yleensä ilmoittautumisjärjestyksessä, ja kaikki eivät mahdu niille. Myös henkilökunnalla voi olla etuajo-oikeus kurseille ennen vaihto-opiskelijoita. Vaihto-opiskelijoille tarjotaan resurssien mukaan omia, alle A1-tason lyhytkursseja.

Suurin osa vastanneista korkeakouluista järjestää S2-kursseja tietyille koulutusohjelmille. Koulutusohjelmat voivat pyytää omaa ryhmää esimerkiksi aikataulusyistä. R2-kursseja tietyille koulutusohjelmille järjesti vain yksi korkeakoulu.

Omia suomen kielen kursseja ilmoitettiin järjestetyn erityisesti kansainvälisen liiketalouden, informaatioteknologian ja hoitoalan koulutuksiin. Muutamissa ammattikorkeakouluissa, joissa ei ole kielikeskusta, suomen opinnot on järjestetty koulutusaloittain.

4.6 SUOMALAISILLE JA KANSAINVÄLISILLE OPISKELIJOILLE YHTEISET SUOMEN KIELEN/RUOTSIN KIELEN JA VIESTINNÄN KURSSIT

Kielikeskuskyselyyn vastanneista korkeakouluista noin kolmanneksella (9/30) on suomen kielen ja viestinnän kursseja, jotka on yhteisesti suunnattu sekä suomalaisille että kansainvälisille opiskelijoille. Yhteisiä ruotsin kielen ja viestinnän kursseja sen sijaan oli viidessä kahdeksasta kysymykseen vastanneesta korkeakoulusta.

Vastaajat perustelevat kotimaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden yhteisiä suomen/ruotsin kursseja pääasiassa seuraavasti:

1) monikieliset ja –kulttuuriset opiskelijat

Opiskelijoissa on yhä enemmän sellaisia, joita on vaikea sijoittaa suomenkieliseen tai vieraskieliseen kategoriaan. Englanninkielisiin ohjelmiin tulee ulkomailla tai Suomessa englanniksi koulunsa käyneitä suomalaisia ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, joiden koulusivistyskieli on suomi tai joilla on muuten vahva suomen kielen taito.

- 2) suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden integrointi
Kun tiettyjen opintojaksojen ryhmissä opiskelee sekä S1- että S2-puhujia, molemmat ryhmät hyötyvät, koska voidaan nostaa esiin uudentyyppisiä teemoja. Yhdistäminen myös tarjoaa mahdollisuuksia tilanteiseen kielenoppimiseen molemmille ryhmille.
- 3) resurssit
Joissakin opintokokonaisuuksissa ei ole resurssien käytön näkökulmasta järkevää järjestää suomalaisille ja ulkomaalaisille saman sisältöisiä kursseja rinnakkain.
- 4) kohdekielen taidossaan pitkälle edistyneet kansainväliset opiskelijat
Kohdekielen taidossaan pitkälle edistyneille kansainvälisille opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta osallistua kohdekielisille kursseille. Lähtötasovaatimukseksi asetetaan esimerkiksi B2. Arvioinnissa huomioidaan oppijoiden kehittyvä kielitaito.

5

KIELIKOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN – YKSIN VAI YHDESSÄ?

Luvussa 5 käsitellään kielikoulutuksen yhteistyötä, yhteistyön edellytyksiä, haasteita ja hyviä käytänteitä.

5.1 KIELIKOULUTUKSEN YHTEISTYÖN MUODOT

S2- ja R2-kursseja korkeakoulussa järjestävät yleensä kielikeskukset tai vastaavat toimijat. Kuitenkin erityisesti ammattikorkeakouluissa S2- ja R2-opinnot on annettu koulutusalojen kielitiimien tehtäväksi. Tämä saattaa lisätä kielikoulutuksen alakohtaista integrointia sisältöihin, mutta muutamissa avo- ja haastatteluvastauksissa se nähtiin myös mahdollisena ongelmana:

Meillä ei ole kielikeskusta, vaan kielenopettajat ovat eri koulutusosastojen opettajia. Sen vuoksi on tärkeää, että kielenopettajat tapaavat toisiaan kielten tiimien kokouksissa ja käsittelevät kokouksissaan kielenopetuksen kehittämistä, hyväksilukumenettelyjä, opintosuoritusten arviointia, digitaalisia oppimisympäristöjä ja -opetusmenetelmiä sekä tekevät ammattikorkeakoulun johdolle esityksiä kielenopetuksen käytäntöjen yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

S2-opintoja tarjoaa neljässä yliopistossa myös kielten laitos. R2-opintoja tarjotaan yhdessä yliopistossa kielten laitoksella. Yksi keskeinen samassa korkeakoulussa toimiva yhteistyökumppani on vastausten perusteella oman korkeakoulun avoin yliopisto. Muita yksittäisiä mainintoja saavat aikuiskoulutusyksikkö, kansainväliset palvelut, täydennyskoulutusyksikkö, henkilöstökoulutus, kieli-palvelut ja jotkut yksittäiset yksiköt (kielten ja liikeviestinnän yksikkö, kielten ja kulttuurin tiimit). Vaikuttaakin siltä, että korkeakoulujen suomen/ruotsin opintoja tarjoavat tahot voivat olla yhdenkin korkeakoulun sisällä moninaiset.

S2/R2-opetusyhteistyöhön liittyviä toimintatapoja on tarkasteltu taulukossa 5 kielikeskuk-sen tai vastaavan toimijan näkökulmasta:

TAULUKKO 5. Yhteistyön toimintatapoja kielikeskuksen tai vastaavan toimijan näkökulmasta.

Yhteistyökumppani	Toimintatapa
Kielten laitos	Harjoittelijat, harjoittelun ohjaus
S2/R2-opetusta antavat laitokset	Apuopettajat
OKL	Opetusharjoittelijat
Avoin yliopisto	Opettajan mentorointi Opiskelijat, jotka eivät mahdu kielikeskuksen kursseille S2/R2-peruskurssit
Henkilöstökoulutus	Kurssit henkilöstölle ja heidän puolisoilleen
Suomen kielen oppiaine	Edistyneiden opiskelijoiden opetus (C1, C2)
Suomen kielen ja kulttuurin opinto-kokonaisuus /perus- ja aineopinnot tms.	Sivuinemahdollisuus suomen kielen ja kulttuuri -oppiaineeseen, sisällöt osittain kieli- tai kulttuuritieteellisiä
Kampuskohtainen tiimi	Ainepalaverit: kehittäminen, hyväksiluku, arviointi jne. Oppimateriaalien jako Toisen tiimin tarjoamaan opetukseen osallistuminen Viestit johdolle kielenopetuksen kehittämiseksi
Kansainväliset palvelut	Vaihto-opiskelijoiden suomen kurssit Kurssien opetuksen jakamista tutkinto-ohjelmien opetuksen kanssa
Kielipalvelut	Kaikille avoin kielenopetus
Täydennyskoulutusyksikkö	Kielenopetus

Ammattikorkeakoulujen sisällä tehdään yhteistyötä kielitiimien kesken, mutta myös avoin ammattikorkeakoulu näyttää olevan usein kielenopetuksen kumppani.

Yhteistyötä tehdään oman korkeakoulun sisällä laajasti, ja vain joissakin harvoissa korkeakouluissa yhteistyötä ei kerrottu tehtävän. Etenkin pienissä korkeakouluissa yhteistyökumppaneita ei välttämättä muista yksiköistä löydy:

Nej. Det finns inga andra aktörer.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Toisaalta yksikön pienuus saattaa myös johtaa siihen, että yhteistyö helpottuu:

På en liten högskola är enheterna tätt sammanknutna och delar lärare.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kielikeskuskyselyssä yksiköt ilmoittivat tekevänsä yhteistyötä myös muiden oppilaitosten tai toimijoiden kanssa. Yliopistoista kaikki kertoivat tekevänsä yhteistyötä jonkun ulkopuolisen toimijan kanssa ja ammattikorkeakouluistakin pääosa. Suomen kielen opetuksessa yhteistyötä tehtiin eniten muiden korkeakoulujen kanssa (21/25), ja ruotsin kielen opetuksessa neljätöista 16:sta kie-

liikeskyskyselyn vastaajasta ilmoitti tekevänsä yhteistyötä muiden korkeakoulujen kanssa. Korkeakoulujen välinen yhteistyö näyttää siis vakiintuneelta.

Muita mainittuja yhteistyökumppaneita olivat yritykset (4 mainintaa), yhdistykset, vapaa sivistystyö, kansainväliset hankepartnerit, TE-toimisto, Koti2-verkosto, ammattikoulut, peruskoulu, aikuislukio, Ylioppilastutkintolautakunta, kunta, Opetushallitus, CIMO ja Selkokeskus.

Yritysten kanssa tehtävä yhteistyö näyttää kyselyn pohjalta olevan melko vähäistä ja sen laatua kommentoidaan vain parissa vastauksessa. Tämä on ristiriitaista, kun muutoin S2/R2-kurssien kehittämisen visio liittyy hyvin usein opiskelijoiden työelämävalmiuksien parantamiseen. Tapaus-tutkimushaastattelussa tuotiin esille tarve aktiivisemmalle yritysyhteistyölle:

"[- -] on ollut erilaisia hankkeita missä on just täsmänä pyritty niinkun, lähentämään meidän kv-tutkinto-opiskelijoita ja sitte paikallisia esimerkiksi pk-yrityksiä tai muita pienempiä toimijoita. mut kyl se niinku, se tuntuu edelleen et se on aika sellasta niinkun. näpertelyä tietyllä lailla että. ja sit se et missä määrin. ja et mihin asti se korkeakoulun niinku velvollisuus sitten menee et jossain määrin mä kaipaisin myös semmosta aktiivisempaa. roolia sieltä niinkun. yliopiston ulkopuolelta ja intressiä siitä, niitä osajia kohtaan joita me täällä koulutetaan et ehkä siinä niinku rajapinnalla pitäis olla enemmän jotain sellasta. toimintaa, et molemmat osapuolet pitäis niinku tulla vähän enemmän, vastaan. mut että, kyl siinä tekemistä on, ihan varmasti. varmasti kyllä."
(Yliopisto A, haastattelu)

Korkeakoulut tekevät yhteistyötä pääasiassa

- 1) S2/R2-opetuksen järjestämisessä
- 2) opetuksen kehittämisessä ja
- 3) hankkeissa.

Useat korkeakoulut tekevät yhteistyötä suomen opetuksen järjestämisessä. Yleensä hyödynnetään toisen korkeakoulun erilaista kurssitarjontaa: jos opiskelijalle sopivaa kurssia ei ole omassa korkeakoulussa, hänelle saatetaan suositella toisen korkeakoulun kurssia, kuten seuraavassa, yliopistojen C ja D yhteishaastattelussa käy ilmi:

Yliopisto C: "Meil on ollut semmonen linjaus et on otettu sit XX:n opiskelijoita tonne ylempien tasojen kursseille se tietty jatkuu entiseen tapaan [- -]"

Yliopisto D: "[- -] meil ei oo ollenkaan niitä kursseja"

Samassa kaupungissa olevien ammattikorkeakoulujen kanssa on puolestaan ollut vähemmän yhteistyötä:

”No sekinkin on niinku et tossa aikasemmin, en osaa nyt tarkkaan sanoa mut varmaan kymmenen vuotta sitten tai sillai niin on ollu niin et on tullu ammattikorkeakoulusta opiskelijoita, mut mun mielest se jopa sit jossain vaihees tavallaan, et ei ainakaan sit olla mihinkään alkeistasolle otettu ja tota tosi vähän on ollu ylemmilläkään tasoille et se on mun mielest vähentynyt et nyt on jännä nähdä et voiks se kääntyä toisin päin ja onko sitten meillä tilaa tai mitä se vois olla, et mulla ei oikeestaan oo selkeetä kuvaa et mitä he siel opettaa ja minkätasosia kurseja heil on.”
(Yliopisto C, haastattelu)

Vastausten perusteella suunta näyttää pääasiassa olevan se, että ammattikorkeakoulun kansainväliset opiskelijat tulevat yliopiston tarjoamille suomen kielen kursseille, yliopistot ovat siis palveluntarjoajia. Myös ammattikorkeakoulujen yhteinen kesäopintotarjonta on mahdollista. Opiskelijaliikkuvuudesta on yleensä tehty sopimus korkeakoulujen välillä.

Korkeakoulujen välisessä kurssiyhteistyössä on myös haasteita; joissakin korkeakouluissa S2-kurssit ovat niin täynnä, ettei niille käytännössä voi ottaa oman korkeakoulun ulkopuolisia opiskelijoita. Opiskelijoiden siirtyminen toisen korkeakoulun kursseille saattaa olla satunnaista ja koskea vain yksittäisiä opiskelijoita. Saattaa myös olla, että yhteistyökuviot ovat muutaman vuoden vanhoja ja käytännössä lopahtaneet.

Jotkut yliopistot ottavat suomen kielen kursseilleen myös yliopiston ulkopuolisia opiskelijoita itsemaksavina opiskelijoina. Yksi ammattikorkeakoulu tekee yhteistyötä aikuislukion kanssa: suomen oppijat suorittavat aikuislukiossa kielikursseja. Eräässä ammattikorkeakoulussa järjestetään suomen kielen opetusta turvapaikanhakijoille avoimessa ammattikorkeakoulussa.

Esimerkiksi pääkaupunkiseudun korkeakouluilla on yhteistyöelin, KOTI2-verkosto, johon kuuluvat Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto, Hanken, Taideyliopisto, Metropolia, Laurea, Arcada ja Haaga-Helia. Verkosto järjestää S2/R2-opettajien tapaamisia säännöllisesti ja kerran vuodessa yhteisen seminaaripäivän, jossa käsitellään opetuksen kehittämistä, esim. oppimateriaali- ja opetusyhteistyötä.

”[- -] lähinnä tää yhteistyö on ehkä tapahtunu tän ns. KOTI-verkoston kautta eli tää on niinku pääkaupunkiseudun korkeakoulujen, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tällöinen yhteistyöverkosto joka toimi aktiivisemmin vuosina olikse nyt vuonna 2008–2012, jotain tätä luokkaa, ja sit sen jälkeen on ollu vähän taukoo ja nyt sitä on vähän viritelty uudestaan sitä yhteistyötä ja sillon aikasemmin oli jotain tällöisiä yhteiskursseja esimerkiks, mutta hirveen hyvin ei saatu kyllä toimimaan sitä että opiskelijat ois liikkunu kampukselta toiselle ku kuitenkin nää etäisyydet on kans aina vähän hankalia [- -] mut ihan ne ne pelkästään ne opettajien säännölliset tapaamisetki kyllä oli semmonen ihan hyödyllinen yhteistyömuoto että saatiin vähän vertaistukea ja kuuli vähän et mitä muissa taloissa tehdään. Ja nyt tosiaan niinku on uudestaan käynnistellään tällöistä samantyyppistä mut se on vasta oikeestaan just alkanu et en ehkä osaa vielä sanoa tarkemmin et mitä siitä tulee seuraamaan”
(Yliopisto B, haastattelu)

Ammattikorkeakoulut tekevät yhteistyötä keskenään hankehauissa. Yhteistyötä on myös ammattiopistojen kanssa.

5.2 KIELIKOULUTUKSEN YHTEISTYÖN EDELLYTYKSET

Korkeakoulujen välillä on syntynyt yhteistyösopimuksia, joissa on sovittu siitä, että opiskelijat voivat tarpeen mukaan ottaa kurseja toisen korkeakoulun tarjonnasta. Yhteistyön aluksi on vertailtu kummankin korkeakoulun S2/R2-opintojen sisältöjä ja vaatimustasoja sekä yhdistetty näitä ainakin jonkintasoisesti. Opiskelijoiden liikkuminen korkeakoulujen välillä on paljolti keskittynyt ylempien taitotasojen kursseihin (B2, C1). Yhteistyön käynnistäminen on saattanut edellyttää myös yhteistä hankehakua, joilla on pyritty saamaan riittävä rahoitus suunnittelulle ja toteutukselle. Sekä kielikeskuskyselystä että opintopalvelukyselystä käy ilmi, että yhteistyötä on tehty myös aiempina vuosina. Joissakin tapauksissa käynnistetty yhteistyö ei ole ollut säännöllistä, ja sen suomat mahdollisuudet ovat voineet jäädä hyödyntämättä. Yhteistyön yhteydessä on myös tarkasteltu yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintojen vertailtavuutta, vaatimustasoa ja tutkintorelevanssia:

Sopimus ristiinopiskelusta X:n yliopiston kanssa: X:n ammattikorkeakoulun opiskelijat voivat ottaa suomi vieraana kielenä opintoja yliopiston tarjonnasta ja toisinpäin: opintojen sisällöistä ja vaatimustasosta on tehty vertailu.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

AMKin kanssa on tehty aikoinaan sopimus, että opiskelijamme puolin ja toisin voivat osallistua toisen korkeakoulun suomen kursseille. Käytännössä tällä ei ole ollut paljoa merkitystä, koska molempien korkeakoulujen kurssit ovat täynnä. Poikkeuksena ylemmän tason kurssit. Tätä "sopimusta" edelsi kehitystyö, jossa tarkastelimme kurssikuvauksia yhdessä ja mietimme, mitkä kurssit vastaavat toisiaan. Jonkin verran yhtenäistimme kurssikuvauksia. Tästä on jo useampi vuosi aikaa, ja yhteistyökuviota voisi uudistaa ja terävöittää.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Hankerahoituksen hakua, esim. C1-tason opetuksen rakentamiseen.

(Yliopisto E, haastattelu)

Kielitarjontaa ollaan laajentamassa oppilaitosrajojen yli. Vastaavaa yhteistyötä tehtiin aiemmin kymmenkunta vuotta sitten, mutta nyt yhteistyötä ollaan lämmittelemässä uudelleen.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Yhteistyötä muiden korkeakoulujen, yhdistysten tai yritysten kanssa on silloin tällöin, mutta yhteistyö ei ole säännöllistä tai jatkuvaa.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

5.3 KORKEAKOULUJEN LÄHITULEVAISUUDEN YHTEISTYÖ

Suomen kielen opetukseen liittyvää yhteistyötä suunnitteli lähitulevaisuudessa oman korkeakoulun tai jonkun muun toimijan kanssa 14 vastaajaa 33:sta, mutta kutakuinkin sama määrä vastajia ei osannut sanoa (15/33). Lähikorkeakoulun kanssa ei ollut suunnitelmia neljällä korkeakoululla.

Ruotsin kielen opetukseen liittyvää yhteistyötä kertoi kaikista 23:sta vastaajasta lähitulevaisuudessa suunnittelevansa 6 vastaajaa 23:sta, kun yhdeksän ilmoitti, että yhteistyötä ei ole suunnitella. Kahdeksan ei osannut sanoa.

Korkeakoulutyypeittäin tarkasteltuna ammattikorkeakouluista lähitulevaisuudessa yhteistyötä käynnisteli noin puolet (9/19) ja yliopistoista melkein kaikki (11/14). Näyttää siis siltä, että korkeakouluilla on S2/R2-opetukseen liittyvää yhteistyötä ja/tai sitä on suunnitteilla lähitulevaisuudessa.

Tällä hetkellä tällaista yhteistyötä ei ole sen enempää näköpiirissä, mutta asiasta puhutaan ja ehkä se tulee ajankohtaiseksi lähiaikoina.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut solmivat koulutuksen kaksoistutkintoja ulkomaisten yliopistojen kanssa. Ammattikorkeakouluilla saattaa olla yhteistyötä ulkomaisten ammattikorkeakoulujen kanssa, jolloin opiskelijat suorittavat osan opinnoista kummassakin maassa. Yliopistoista esimerkiksi Oulun yliopiston ja Luulajan teknillisen yliopiston kaksoistutkintoa (tohtorintutkinto) suorittava opiskelija työskentelee 2–3 vuotta kotiyliopistossaan ja 1–2 vuotta isäntänä toimivassa yliopistossa. Kyselyn mukaan on mahdollista, että kaksoistutkintosopimusten kautta Suomeen tulevat opiskelijat lisäävät suomen/ruotsin kielestä kiinnostuneiden opiskelijoiden määrää.

Yleisesti vastauksista kävi ilmi huoli taloudellisesta tilanteesta, joka estää kurssien lisäämisen lähitulevaisuudessa. Tiukka talous pakottaa korkeakoulut yhdistämään voimiaan kansainvälisten opiskelijoiden suomen/ruotsin opetuksessa. Opiskelijoiden määrään vaikuttavat yhtäältä maahanmuuttajien määrän lisääntyminen, jonka arvellaan pian näkyvän myös korkeakoulujen opiskelijarakenteessa. Toisaalta ETA/EU-alueen ulkopuolelta tuleville asetettu lukuvuosimaksu aiheuttaa pohjoismaisten kokemusten perusteella todennäköisesti ainakin aluksi notkahduksen kansainvälisten opiskelijoiden määrässä. Vastauksissa näkyi epävarmuus siitä, miten kielenopetus tullaan järjestämään tulevaisuudessa.

5.4 KORKEAKOULUJEN VÄLISEN YHTEISTYÖN HAASTEITA JA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ

Selvityksen kyselyissä ja haastatteluissa eri korkeakoulujen välistä yhteistyötä tarkasteltaessa nousi esiin myös erilaisia rakenteellisia ratkaisumahdollisuuksia kotimaisten kielten opetuksen lisäämiseksi. Näitä ovat:

1. kesälukukauden tehokkaampi hyödyntäminen
2. lukukausien alkua edeltävien viikkojen hyödyntäminen kielenopetuksen järjestämisessä erityisesti maisteriopintojen alkuvaiheessa, mutta myös vaihto-opiskelijoille
3. avoimen yliopiston/ammattikorkeakoulun entistä tehokkaampi valjastaminen kurssitarjontaan
4. maahanmuuttajien ammattikorkeakouluihin valmentavat opinnot ja niiden laajempi tarjonta
5. maisteriopintoihin sijoitettavat pakolliset suomen/ruotsin kielen kurssit (erityisesti työllistymisen turvaamiseksi)
6. selkiytetään rajapintoja muihin kielikoulutusta antaviin oppilaitoksiin paikkakunnalla.

Korkeakoulujen välisestä yhteistyöstä, sen hyvistä käytänteistä ja haasteista annetaan esimerkkejä seuraavassa (opetuksen hyvät käytänteet ks. luku 6).

Hyvät käytänteet: videovälitteiset oppiaineen tai kieliryhmän palaverit

”siis nyt tota, tää on oikeestaan aika hämäävää tää et puhutaa kolmesta kampuksesta, meil on yks yliopisto ja me ollaa yhtä kielikes- kielikeskuksena yhtä laitosta vaikka me opetetaa kolmessa eri [paikassa]. Ja meil on säännöllisiä, siis oppiaineen tai kieliryhmän palavereita, jotka on joko nokikkain tai sitte tällä tavalla videovälitteisesti, videokonferenssilla tai videoneuvotteluyhteydellä eli me käytännössä toimitaa ku me oltais seinänaapureita, kollegoina. eli nää välimatkat ei oo tässä nykyaikana mikää ongelma”
(Yliopisto F, haastattelu)

Hyvät käytänteet: tarjottavat kurssit helppo löytää, kurssit ilmaisia

”mm, well, it’s quite well organized in the sense that it is easy to find out what courses are offered and it’s easy to get a spot on the courses and it’s free to take the courses so that’s a big plus”
(Yliopisto B, jatko-opiskelijan haastattelu)

Hyvät käytänteet: Etä- ja monimuoto-opetus etenkin ylemmän tason kursseilla; etämateriaalien kehittäminen

”toi korkeakoulukonsernin kehittäminen viittaa siis X:n ammattikorkeakoulun ja X:n yliopiston väliseen yhteistyöhön ja siinä on tällä hetkellä menossa selvitys, selvitys kielen ja viestinnän opetuksen yhteistyön syventämisestä eli. eli siinä meidän tarkoituksena on tarkastella suurempaa kokonaisuutta, laajempaa kokonaisuutta, ei ainoastaa katsoa niinku X:n yliopiston opiskelijoita yhtenä kasana vaan niinku kattoo kummankin korkeakoulun kaikkia opiskelijoita, kaikilla kampuksilla. mukaan lukien siis X:n ammattikorkean toimipisteet Y:ssä ja Z:ssä. ja vähän kattoo et minkälainen kysyntä siellä sitte kokonaisuutena on. eli, tietenki niinku nopea arvio on se että, niitä alkeisryhmiä tarvitaan tietysti, kaikissa taloissa se mitä nytkin tarvitaan mut että, mitä pittemmälle mennää siellä oppimisputkessa, ni sitä pienemmäksi ryhmäkoot alkaa sit lopulta käydä eli ku ollaa siellä B2-tasolla ni, esimerkiksi meidän ryhmissä on tilaa vielä, ja se tarkoittaa sitä että sitä kannattas tarjota totta kai koko korkeakoulukonsernin alueella. ja meidän vaa pitäis löytää malleja siihen, että millä tavalla me voidaa sellanen tarjonta järjestää. siel puhutaa sit muun muassa, etä- ja monimuoto-opetuksen kehittämisestä ja tän tyyppisistä asioista varmastikin.”
(Yliopisto E, haastattelu)

Hyviä käytänteitä olivat siis toimivat videoyhteydet eri kaupungeissa sijaitsevien kampusten välillä. Videoyhteydellä onnistuttiin hyvin pitämään palavereja ja järjestämään sellaista opetusta, joka ei vaadi suuremmin vuorovaikutusta, siis lähinnä luento-opetusta. Toisen korkeakoulun järjestämälle kurssille oli helppo löytää, ja opiskelijat kiittivät myös sitä, että toisen korkeakoulun järjestämälle kielikurssille sai osallistua ilmaiseksi. Korkeakoulujen välinen yhteistyö toimii myös etä- ja monimuoto-opetuksen kehittämisen pontimina, laajalla alueella toimivalle korkeakoululle monimuoto-opetuksen materiaalien ja toimintatapojen kehittäminen on elinehto.

Korkeakoulujen välistä yhteistyötä haastavat kuitenkin monet seikat. Näistä haastateltavat puhuvat seuraavissa katkelmissa:

Haasteet: infrastruktuuri

"Opetus pitäisi voida järjestää niin, että opiskelijat kokisivat olevansa yhdessä ja samassa opimistilassa. Tekniikka asettaa tälle rajoituksia. Vaikka perusyhteistyön mahdollistava tekniikka on olemassa, silti kaivataan joustavia opetustiloja, lisää laadukkaita kamberoita. Nykyinen varustetaso vastaa lähinnä luento-opetuksen tarpeisiin, ei niinkään vuorovaikutukselliseen ryhmäopetukseen."

(Yliopisto F, haastattelu)

Haasteet: yhteistyössä järjestettävien kurssien aikataulutus

"maybe what I could criticize is that if you work here you don't have the option to take courses like all year long, because there's a really long break in summer I think, pretty much from now until September, of course you can take in other institutions but it will be very difficult that you continue this, like the steps in the textbook and so on, you will inevitably have some kind of overlap or gap if you do this if you like jump out of this, system"

(Yliopisto B, haastattelu)

Haasteet: resursointi, opetussuunnitelmat, aikataulutus

"[-] ilman muuta et kyl niinku toi on siis, hirveän suuri kysymys tietysti meidän kannalta jos aattelee minkä tahansa yrityksen tai yksikön rakentumista että miten se on rakentunu, missä se on rakentunu, kuka sitä johtaa, millä tavalla se saa rahoituksensa, millä tavalla neuvotellaan, opetussuunnitelmat ja opintojaksojen järjestäminen ni on se niinku ilman muuta, niitä keskeisiä merkittävimpiä kysymyksiä meille mut nyt tosiaan kun, meil ei tietoa ole siitä et mihin suuntaan me lopulta lähdetään menemään, ni sen takia on ennen aikaista ehkä, ehkä arvioida et kuinka suuresti se lopulta vaikuttaa."

(Yliopisto E, haastattelu)

"eli tässä esimerkiksi ihan konkreettisesti ääneen sanoen että jos. ammattikorkea huolehtisi kummankin korkeakoulun kielenopetuksen järjestämisestä ni totta kai tarkoittaa meidän kannalta valtavan suuria muutoksia kun tuota. se olis tavallaan niinkun. kokonaan uusi organisoitumisen tapa, kun taas toisin päin järjestettynä ni meidän kannalta se ei varmaa tarkoittaa kauhean suuria muutoksia ku se on niin pitkälle vakiintunutta se toiminta täällä päässä"

(Yliopisto E, haastattelu)

Korkeakoulujen välisessä yhteistyössä haasteita ovat ajantasaisen teknologian puute, yhteistyössä järjestettävien kurssien aikataulutus ja yhteensopivat nivelvaiheet sekä ylipäättään korkeakoulujen jäykät rakenteet.

Selvityksen perusteella korkeakoulut jatkavat hyvin käynnistynyttä yhteistyötään tulevaisuudessa. Tulevaisuuden haasteita ovat opetuksen laadun ylläpitäminen ja edelleen kehittäminen.

Ostopalveluna toteutettavassa kielenopetuksessa hinta saattaa nousta laadun edelle. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyössä keskiöön nousee myös oppilaitosten kielikoulutuksen mahdollisesti erilainen tarve, tarkoitus ja profiili. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajien erilaiset opetustuntimäärät ja kelpoisuudet sekä työehtosopimukset saattavat rajoittaa tai jopa vaikeuttaa yhteistyötä. Edelleen kieli- ja viestintäopintojen integrointi koulutuksen sisältöopintoihin vaatii työtä vastaisuudessa niin että työelämän vaatimuksiin pystytään vastaamaan.

6

KORKEAKOULUJEN KIELIKOULUTUKSEN KEHITTÄMISTARPEET

Luvussa 6 käsitellään korkeakoulujen kotimaisten kielten kurssitarjontaa, kurssien kehittämistä, kielikoulutuksen hyviä käytänteitä, kurssien kehittämistyön haasteita, koulutustarjonnan tulevaisuutta, valmistuneiden opiskelijoiden seuranta sekä maahanmuuttajien ammattikorkeakouluun valmentavaa koulutusta.

6.1 KOTIMAISTEN KIELTEN KURSSITARJONNAN MÄÄRÄLLISET MUUTOKSET

Kielikeskuskyselyn kysymykseen ”Miten yksikkönne on kehittänyt suomen kielen/ruotsin kielen kurssien tarjontaa viimeisen kahden vuoden aikana?” vastasi suomen kielen osalta 28 ja ruotsin osalta 6 korkeakoulua. Näiden yhteensä 34 vastaajan joukossa on kuitenkin 8 sellaista korkeakoulua, jotka tarjoavat sekä suomen että ruotsin opintoja kansainvälisille opiskelijoille ja näiltä korkeakouluilta on vastaus sekä suomen että ruotsin kielen osalta. Tässä luvussa näitä vastauksia suomen ja ruotsin osalta käsitellään yhdessä.

Viimeisen kahden vuoden aikana korkeakoulujen S2- ja R2-kurssitarjonta on joko pysynyt samana tai sitä on lisätty. Noin puolessa vastauksista mainitaan, että kurssitarjonta on kasvanut ja uusia kursseja on kehitetty. Joissakin korkeakouluissa kurssitarjonta on supistunut. Kurssitarjonnan kehittymiseen vaikuttavat ennen kaikkea opetussuunnitelmauudistukset sekä korkeakoulun taloudellinen tilanne.

Kurssitarjontaa on siis osassa korkeakouluja lisätty viimeisen kahden vuoden aikana. Korkeakoulut ovat kehittäneet uudenlaisia suomen kielen kursseja, esimerkiksi tandem-kursseja, verkkokursseja ja maahanmuuttajien ammattikorkeakouluihin valmentavia opintoja sekä yhteisiä viestinnän kursseja suomalaisille ja ulkomaalaisille opiskelijoille. Tandem-kurssien kehittämistä kuvattiin esimerkiksi seuraavasti:

Erillisen lyhyen alkeiskurssin luominen vaihto-opiskelijoille, tandem-kurssi (espanja-suomi) ja tandem-toiminta muissakin kielissä.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Suomen kielen kursseja on lisätty pääasiassa tasoille A2 ja B1, mutta myös tasolle B2. Joissakin korkeakouluissa on kiinnitetty huomiota siihen, että opetusta tarjotaan entistä systemaattisemmin ja tasaisemmin lukuvuoden aikana. Ammattikorkeakoulut ovat pystyneet laajentamaan kotimaisten kielten kurssitarjontaansa tekemällä yhteistyötä muiden korkeakoulujen kanssa:

Lisätty kesätarjontaa yhteistyössä muiden ammattikorkeakoulujen kanssa.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Lähiopetustarjonta on pysynyt ennallaan, mutta lisäksi on mahdollista osallistua kumppanikorkeakoulun kanssa yhteiseen verkkotarjontaan.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Myös ruotsin kursseille on kysyntää kansainvälisten opiskelijoiden keskuudessa, ja kursseja on pystytty tarjoamaan. Erään ammattikorkeakoulun vastaajan mukaan kansainvälisen opiskelijan tulee osata ruotsin kielen alkeet, vaikka opetus olisikin heille englanniksi.

Kurssi on otettu uudestaan opetustarjontaan lv 2015–2016 tauon jälkeen.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Svenska är undervisningsspråk och kurserna för internationella studerande ges på engelska, vi vill att inkommande studerande har en grundkunskap i svenska språket.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kehittämistarvetta olisi etenkin ylemmän tason kursseille, kuten B1- ja B2-tasolle. Joissakin korkeakouluissa ryhmäkoot ovat liian suuria, kun taas toisissa uusia ryhmiä voidaan muodostaa tarpeen mukaan.

Yksittäisissä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa kotimaisten kielten kurssitarjontaa on vähennetty tai se on kielikeskuskyselyyn vastanneiden mielestä huonontunut jollakin tavalla. Kotimaisten kielten kurssitarjonta on saattanut supistua tai toisen kotimaisen kielen kursseja ei tarjota ollenkaan kansainvälisille opiskelijoille. Pakollisia kursseja on saatettu muuttaa valinnaisiksi opintojaksoiksi opetussuunnitelmissa. Syinä mainitaan pääasiassa korkeakoulun taloustilanne sekä säästövaatimukset. Kysyttäessä suomen tai ruotsin kielen kurssien tarjonnan kehittämisestä viimeisen kahden vuoden aikana korkeakoulut vastasivat esimerkiksi seuraavasti:

Inte alls. På grund av sparkraven har Finnish nivå 2 slopats och antalet grupper i Finnish 1 minskats. Från läsåret 2016–2017 erbjuds inte alls kurser i finska för utländska studerande.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Kehitys on mennyt heikompaan suuntaan. Pakollisia opintojaksoja on muutettu valinnaisiksi opintojaksoiksi opetussuunnitelmissa.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Utbudet har minskat på grund av sparkravet vid universitetet.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Ylimmästä yksittäisestä vastauksesta käy ilmi, että kurssitarjontaa on sekä vähennetty että supistettu muuten. Säästövaatimukset vaikuttavat myös lukuvuonna 2016–2017 niin, että suomen kielen

opintoja ei tarjota kansainvälisille opiskelijoille ollenkaan kyseisessä ruotsinkielisessä korkeakoulussa.

6.2 KOTIMAISTEN KIELTEN KURSSIEN SISÄLLÖLLINEN KEHITTÄMINEN

Kotimaisten kielten kursseja on kehitetty sisällöllisesti eri tavoin. Kysymykseen suomen kielen kursien sisällöllisestä kehittämisestä saatiin yhteensä 27 vastausta ja ruotsin kielen osalta vastauksia tuli viisi; yhteensä vastauksia oli siis 32.

Kotimaisten kielten kurssitarjontaa on kehitetty esimerkiksi rakenteellisesti, kuten yhdenmukaistamalla kurssien opintopistelaajuuksia eri koulutusohjelmien kesken. Rakenteellisesti kurseja ja niiden tarjontaa on kehitetty myös uudistamalla kielen opintopolkua tai viemällä kurseja kohti moduulirakennetta:

Suomen kielen opintopolku on uudistettu kokonaan, ja kehitystyötä on tehty syksystä 2014 alkaen. Opintopolku-uudistuksen tavoitteena on ollut tehdä suomen kielen opiskelusta innostavampaa ja motivoivampaa, jotta useampi opiskelija jatkaisi opintopolulla pidempään. Tavoitteena on myös, että opiskelijat saisivat aiempaa paremmat valmiudet kommunikoida suomen kielellä ja rohkaistuisivat hyödyntämään kieltä myös luokkahuoneen ulkopuolella – ja täten auttaa heitä integroitumaan yliopistoyhteisöön ja yhteiskuntaan.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Esimerkistä käy ilmi, että kurssitarjonnan rakenteellisella kehittämisellä pyritään sekä tarjoamaan tukea opiskelijan kielenoppimisen tarpeisiin sekä sujuvoittamaan opintopolkua. Rakenteellisella kehittämisellä toivotaan olevan vaikutusta myös opiskelijoiden motivaatioon.

6.2.1 Alkeistason ja A1–A2-taitotasojen kurssien sisällöllinen kehittäminen

Kielikeskuskyselyn vastausten pohjalta näyttää siltä, että eniten korkeakoulut ovat kehittäneet kotimaisten kielten vaihto-opiskelijoille suunnattuja kurseja ja A-taitotason kurseja. Näiden kurssien kehittäminen mainittiin yhteensä 11 vastauksessa 31:stä. Näillä tasoilla korkeakouluissa on myös eniten kansainvälisiä opiskelijoita. Kurssien sisällöllinen kehittäminen hyödyttää siis suurinta osaa kotimaisten kielten opiskelijoista. Kyseisiä kurseja on kehitetty myös opetusmateriaalien ja opetusmenetelmien kautta.

Aivan ensimmäisellä kurssilla (Survival Finnish) on kehitetty monimuoto-opiskelua, jotta vähemmällä resurssilla saadaan tarjottua kaikille halukkaille ko. kurssi.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Suomi 1 -kurssia, jolla opiskelee suurimmat opiskelijamäärät, on kehitetty kohti autenttisten materiaalien käyttöä.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Koko opintopolkua koskeva uudistus alkaa ensi syksynä A1-tason kurseista: kurssien etenemistä hidastetaan hieman, jotta asioita ehtisi omaksua ja harjoitella paremmin. Samalla pyritään lisäämään työelämälähtöisyyttä sekä kehittämään opetusmenetelmiä hyödyntämällä teknologiaa (ns. flipped classroom: tavoitteena on vapauttaa kontaktiopetuksesta mahdollisimman suuri osa suulliseen harjoitteluun).

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Nyborjarsvenska 3 och 4 som är nya kurser: mer texter för en större vokabulär, mer diskussioner för att befästa talspråket.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Esimerkeistä käy ilmi, että vaihto-opiskelijoille suunnattuja kurseja ja A-tason kurseja on täytynyt ja täytyy kehittää juuri suuren opiskelijamäärän takia, jotta kurseja voidaan tarjota kaikille halukkaille kansainvälisille opiskelijoille. Näin ollen kehittäminen onkin kohdistunut usein erilaisiin teknologisiin ratkaisuihin. Korkeakoulut kehittävät aktiivisesti verkkopedagogiikkaa ja erilaisten oppimisympäristöjen käyttöä.

Suullisen harjoittelun määrää kursseilla on pystytty lisäämään, kun teknologiaa hyödynnetään opetuksessa mm. opetusvideoiden avulla.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijoille ennen Suomeen saapumista tarjottu verkkokurssi tarjoaa mahdollisuuden orientaatioon ja kielen maisteluun. Opetusteknologisten ratkaisujen kehittämiseen toivotaan kuitenkin lisää suunnitteluaikaa, joka sijoitettaisiin omana kokonaisuutenaan opettajan työsuunnitelmaan. Henkilöstö- ja taloudellisten resurssien puute korostuu kyselyvastauksissa usein.

6.2.2 B1–B2-taitotasojen kurssien sisällöllinen kehittäminen

Korkeakoulut ovat kehittäneet myös B1- ja B2-tason kotimaisten kielten kurseja. Näiden kielitaitotasojen kurseilla tavoitteena on ollut opiskelijoiden oppimisvalmiuksien parantaminen ja opiskelijoiden tarpeisiin vastaaminen.

Tasojen A2 ja B1 kurseja niin, että erityinen painopiste on tuottamisessa, ja erityisesti puhutus- ja viestinnässä ja kommunikaatiossa.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kaikkia alkeis- ja jatkokurseja kehitetään: 1) painotus kommunikatiivisessa osaamisessa, 2) suomenruotsin ja ruotsinruotsin erojen korostaminen, 3) jatkossa kurssit kestävät 2 periodia 1:n sijaan.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Kuten esimerkeistä voi päätellä, kotimaisten kielten korkeamman kielitaitotason kurseja on pyritty kehittämään niin, että fokus on opiskelijan (lähinnä) suullisessa tuottamisessa. Kieli nähdään siis ensisijaisesti suullisen vuorovaikutuksen välineenä.

On kuitenkin hyvä huomata, että asiantuntijatehtävissä toimittaessa tarvitaan myös hyvää kirjoittamisen taitoa erilaisissa työpaikan viestinnällisissä tehtävissä, esimerkiksi sähköpostin tai lyhyen raportin kirjoittamisessa. Sen kehittäminen näyttää jääneen myös edistyneiden oppijoiden kohdalla suullisen tuottamisen varjoon.

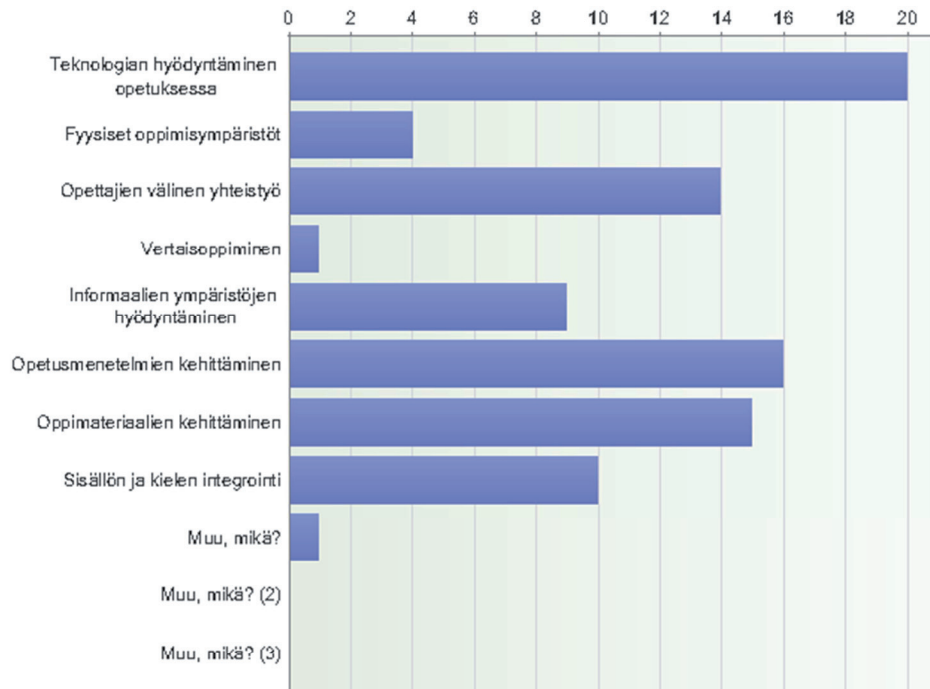
Sekä tapaustutkimuksista että kielikeskuskyselyn vastauksista nousee tärkeäksi haasteeksi se, että ylempien kielitaitotasojen (B2, C1, C2) kurseja tarjotaan liian vähän tai ne puuttuvat korkeakoulusta kokonaan.

6.2.3 Tärkeimmät kehittämiskohteet kotimaisten kielten kursseilla

Kielikeskuskyselyssä kysyttiin korkeakoulujen kielikoulutuksen tärkeimmistä kehittämiskohteista. Näitä kehittämiskohteita ei ole sidottu kurssien kielitaitotasoon. S2- ja R2- opetuksessa keskeiset kehityskohteet jakautuvat hieman eri tavoin. Kuvio 6 kuvaa tärkeimpiä kehittämiskohteita suomen kielen opetuksen osalta ja kuvio 7 ruotsin kielen opetuksen kehittämiskohteita.

Kuviosta 6 näkyy, että tärkeimpiä kehittämiskohteita suomen kielen kursseilla ovat teknologian hyödyntäminen opetuksessa, opetusmenetelmien ja oppimateriaalien kehittäminen sekä opettajien välinen yhteistyö.

Kielikeskuskyselyn avovastauksissa myös opiskelijoiden työelämävalmiuksien parantamista pidetään tärkeänä, vaikka kysymyksen vaihtoehdoissa tavoiteltiin erilaisia kurssien toteutukseen liittyviä tekijöitä. Tämä kuvastaa työelämävalmiuksien merkitystä kansainvälisten opiskelijoiden kielikoulutuksessa.

KUVIO 6. Mitkä ovat olleet yksikkönne tärkeimmät kehittämiskohteet S2- opetuksessa?

S2-opetuksessa vastanneiden 30 korkeakoulun keskuudessa eniten mainintoja sai vaihtoehto teknologian hyödyntäminen opetuksessa (20/30). Teknologian käyttöä on avovastauksien perusteella lisätty esimerkiksi alkeiskursseilla ja teknologiaa hyödynnetään myös uusien opetusmenetelmien kehittämisessä. Verkkopedagogiikka ja verkkokurssien kehittäminen mainitaan vastauksissa myös useasti.

Pyrimme hyödyntämään teknologiaa erityisesti opiskelijoiden itsenäisen työn tehostamisessa (tunnille valmistautuminen ja tunnilla käsiteltyjen asioiden harjoittelu).
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

För tillfället är de viktigaste utvecklingsmålen i undervisningen teknologi, integration och undervisningsmetoder som stöder dessa pga av att det är universitetets viktigaste tyngdpunktsområden.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opetusteknologia helpottaa itseopiskelua ja lisää motivaatiota. (Kielikeskuskysely, yliopisto)
Verkkotarjontaa lisätään ja käytetään osana lähiopetusta.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Opetusmenetelmien (16/30) ja oppimateriaalien (15/30) kehittäminen sekä opettajien välinen yhteistyö (14/30) nousivat myös esiin noin puolessa S2-opetuksen kehittämistä koskevissa vastauksissa.

Opetusmenetelmiä ja -materiaaleja on pyritty viemään funktionaalisempaan suuntaan. Opetusmenetelmiä on monimuotoistettu. Opiskelijoiden vuorovaikutuksen, oman tuottamisen ja käytännön läheisen kielitaidon merkitykset korostuvat. Opetusmenetelmien kehittämisellä näyte-

tään pyrittävän siihen, että opiskelun joustavuus lisääntyisi ja opiskelijoiden motivaatio kieltenopiskeluun kasvaisi.

Materiaalien autenttisuutta pidetään arvossa, ja niissä pyritään huomioimaan alakohtaiset työelämän tarpeet. Opiskelijoiden tarpeisiin vastaaminen koetaan tärkeäksi, ja esimerkiksi oman alan hallintaan tähtäävää tai työelämälähtöistä materiaalia tulisi olla eritasoisille kielenoppijoille. Opiskelijoita osallistetaan materiaalien tekoon ainakin joissakin korkeakouluissa. Oppimateriaalien kehittäminen liittyy vahvasti muun opetuksen, esimerkiksi opetusmenetelmien kehittämiseen, sillä oppimateriaalien uudistaminen ilman muita uudistuksia koetaan epätarkoituksenmukaiseksi. Materiaalien autenttisuus ja opetuksen kehittäminen funktionaalisemmaksi kertovat siitä, että korkeakouluissa toisen kielen pedagogiikkaa kehitetään ajankohtaisen tutkimuksen suuntaisesti.

Kaikkia kehitetään tasapuolisesti menetelmällisesti. Erityishuomiota viime aikoina kiinnitetty elämyksellisyyteen ja opiskelijoiden omaan tuottamiseen.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Materiaalia ja menetelmiä on kehitetty autenttisempaan ja funktionaalisempaan suuntaan.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Lähiopetusta pyritään tekemään vuorovaikutteiseksi ja ongelmaperustaiseksi. Tätä varten valmistellaan oppimateriaalia jatkuvasti.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

[O]lemme kehittäneet ja monipuolistaneet opetusmenetelmiä, jotta kurssit paremmin huomioisivat erilaiset oppijat ja oppimistyyliä. Olemme myös halunneet, että opiskelijat motivoituvat ja sitoutuvat suomen kielen opiskeluun aiempaa enemmän, ja että he kokevat olevansa itse vaikuttamassa opiskeluunsa. Siksi jokaisen periodin mittaisen kurssin alussa pohditaan kurssin tavoitteita ja opiskelijoiden omia tavoitteita.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Työelämälähtöistä oppimateriaalia ei ole valmiina juurikaan, ja sen tulisi olla omille opiskelijoillemme räätälöityä – se pitää siis valmistaa itse. Pyrimme hyödyntämään myös opiskelijoiden panosta materiaalin tuottamisessa.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Verkko-opetusmateriaalia pyritään ottamaan käyttöön erityisesti alkeistason kielenoppimisen vauhdittamiseksi.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opettajien välisen yhteistyön kehittämisessä on pyritty esimerkiksi hyvien käytänteiden jakamiseen ja opetuksen yhtenäistämiseen. Toisaalta sanotaan myös, että yhteistyötä pitäisi tehdä enemmän, jotta opettajat voisivat oppia toistensa erilaisista opetusmenetelmistä ja suunnitella opetusta yhdessä.

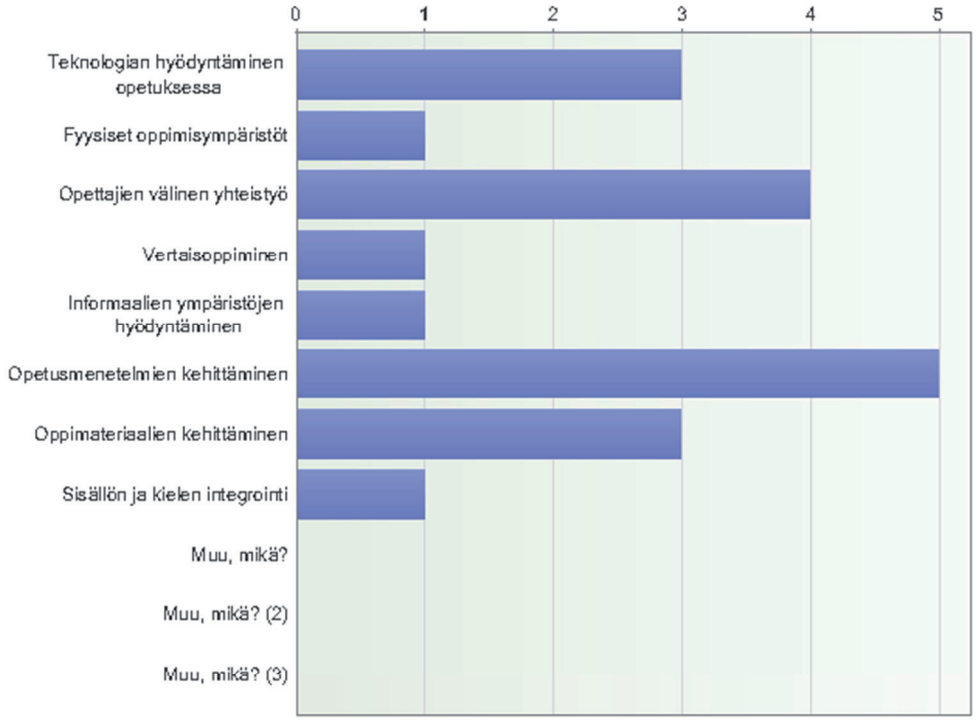
Opettajien välinen yhteistyö: yhteinen materiaalipankki, hyvien käytänteiden jakaminen.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Meillä näitä opintojaksoja opettaa kolme opettajaa eri kampuksilla. Heidän yhteistyötään pitäisi lisätä, jotta he voisivat hyödyntää erilaisia oppimismenetelmiä.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Opettajat toimivat tiiminä ja myös vertaisarvioijina.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Eräs selkeä vastausryhmä oli sisällön ja kielen integrointi (10/30) sekä informaalien oppimisympäristöjen hyödyntäminen (9/30) (näistä enemmän myöhemmin tässä luvussa ja luvussa 6.3.1).

R2-opetuksen kehittämisessä kielikeskuskyselyyn vastanneet seitsemän korkeakoulua nostivat esiin osittain eri teemoja (katso kuvio 7).

KUVIO 7. Mitkä ovat olleet yksikkönne tärkeimmät kehittämiskohteet ruotsin kielen opetuksessa kansainvälisille opiskelijoille? (Kuviossa on huomioitu myös Högskolan på Ålandin tarjoamien R2-kurssien kehittämiskohteet.)

Opetusmenetelmien kehittämisen nostivat esille lähes kaikki (5/7). Opettajien välinen yhteistyö (4/7) sekä teknologian hyödyntäminen (3/7) ja oppimateriaalien kehittäminen (3/7) olivat keskeisiä puolelle vastaajista.

Ruotsin opetuksen kohdalla näkyy ruotsin kielen opetuksen vähyys kansainvälisille opiskelijoille, jolloin opettajien välinen yhteistyö korostuu:

Samarbete mellan Swedish-lärare på olika högskolor i huvudstadsregionen är ytterst viktigt eftersom vi är så få.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Suomenruotsalaisen näkökulman välittäminen koetaan merkittäväksi. Eräässä korkeakoulussa oppimateriaalien kehittämisessä tehdään yhteistyötä eri korkeakoulujen kanssa.

Yhteinen oppimateriaali ammattikorkeakoulujen kanssa.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Vi har själva producerat material för att kunna förmedla en mer finlandssvensk infallsvinkel på läromedlens innehåll och förmedla ett finlandssvenskt uttal och en finlandssvensk kultur.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Suomenruotsalaisen materiaalin kehittäminen.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Korkeakouluittain tarkasteltuna kielikoulutuksen tärkeimmät kehittämiskohteet jakautuvat myös hieman eri tavoin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä. S2-opetuksen osalta ammattikorkeakoulujen vastaajien mukaan tärkeimpiä kehittämiskohteita ovat opetusmenetelmien kehittäminen, teknologian hyödyntäminen sekä opettajien välinen yhteistyö. Yliopistojen vastaajien mukaan suomen kielen opetuksessa tärkeintä on kehittää teknologian käyttöä opetuksessa, oppimateriaaleja ja opetusmenetelmiä. Sisällön ja kielen integrointi nousee huomattavasti tärkeämmäksi kehittämiskohteeksi ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissa.

R2-opetuksessa ammattikorkeakoulujen vastaajien mukaan tärkeimpiä kehittämiskohteita ovat opettajien välinen yhteistyö ja oppimateriaalit. Yliopistojen ruotsin kielen opetuksessa teknologian hyödyntämistä opetuksessa ja opetusmenetelmiä pidetään tärkeimpinä kehittämiskohteita.

Sisällöllistä kehittämistä koskevassa avokysymyksessä nousivat esiin erityisesti työelämän tarpeet. Työelämälähtöisyyttä ja työelämävalmiuksien antamista on pyritty lisäämään kotimaisten kielten kursseilla. Kursseilla huomioidaan enemmän opiskelijoiden tarpeita ja sitä, millaista kielitaitoa he tarvitsevat omalla alallaan. Oman alan sanaston ja kielenkäyttötilanteiden harjoittelua on lisätty kursseilla, etenkin ammattikorkeakouluissa. Suomen kielen kurssien kehittämistä kommentoitiin seuraavasti:

Nursing Finnish utvecklas fortlöpande enligt arbetslivets behov.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Työelämässä tarvittava kielitaito on otettu kehittämisen kohteeksi. Asiaa on saatu jonkin verran vietyä eteenpäin, mutta sitä pitää vielä edistää. Lähinnä on mietitty tilanteita, joita esiintyy työpaikalla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Kaikkia syksyllä 2014 voimaan tulleen moduulimallin vuoksi; kursseja on mahdollisimman paljon integroitu ammattiaineisiin.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Seuraavassa katkelmassa tapaustutkimuksen ammattikorkeakoulu A:n edustaja pohtii työelämätarpeiden huomioimista. Ammattikorkeakoulu A:ssa on erityinen kurssi, jolla pyritään tukemaan kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä.

”[- -] se [kurssin nimi] -kurssi mikä meillä on, just tää valinnainen, tukee niinku sitä ulkomaalaisen opiskelijan työharjoitteluun pääsyä ja työllistymistä sitte tietysti myös että siinä aika monipuolisesti tutustutaan suomalaiseen työkuulttuuriin ja tuota käydään te-toimistossa ja opiskelijat menee vierailulle paikallisiin yrityksiin, [- -] tehdään työhakemuksia suomeks ja harjotellaan työhaastattelutilannetta suomeksi”

(Ammattikorkeakoulu A, haastattelu)

Yllä olevasta esimerkistä käy ilmi, että valinnaisella kursilla saa tukea oman työllistymisen ja uran pohjustamiseen ja samalla opitaan työelämän kielitaitoa. Sisällön ja kielen integrointi nousee erityisesti ammattikorkeakouluissa tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Kielenopiskelua halutaan yhdistää esimerkiksi työharjoitteluihin ja muihin opintoihin. Sisällön ja kielen integrointiin panostetaan, vaikka kehittämistyötä onkin vielä tehtävä.

Opiskelijat tuovat omaa sanastoaan ja opettaja tutustuu eri [koulutusalojen] sisältöihin osana omaa kehitystään.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Jatkossa pyritään integroimaan suomen kielen opiskelua työharjoitteluun ja muihin opintoihin enemmän.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Integrointi muihin aineisiin on tärkeä kehittämiskohde, jossa on vielä paljon työtä.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kolme valittua kehittämiskohdetta [opettajien välinen yhteistyötyö, opetusmenetelmien kehittäminen, sisällön ja kielen integrointi] liittyvät kielten ja ammattiaineiden integrointiin.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Monessa ammattikorkeakoulussa kielikoulutus järjestetään alakohtaisesti ja voikin olla, että tämä mahdollistaa paremmin sen, että alan sisältöjä voidaan integroida kielikoulutuksen kanssa.

Kun kurssien työelämäsuuntautuneisuutta sekä kielen ja sisällön yhdistämistä tarkastellaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa erikseen, voi huomata, että myös yliopistoissa nämä asiat huomioidaan. Selvityksen taulukot 3 ja 4 (ks. luku 4.3), joissa kurssit esitetään taitotasoin, ei tee täyttä oikeutta kurssien sisällöille. Työelämätarpeet huomioidaan yliopistoissa tasoilla A1–A2 siten, että painopiste on työelämälle tyypillisten sosiaalisten tilanteiden harjoittelussa. Erityisesti joillakin tutkinto-ohjelmien itselleen tilaamalla kursseilla voidaan opettaa räätälöidysti kyseisen alan kieli-käytänteitä. B1-B2-tasoilla harjoitellaan paitsi sosiaalisissa tilanteissa toimimista (erityisesti työnhakuhaastattelun simulaatiot, omasta alasta kertominen), myös työnhakuun liittyvien asiakirjojen kirjoittamista (CV, hakukirje jne.) ja tavallisten työelämätekstien kirjoittamista (sähköposti, raportti jne.). Myös C1-tason kursseilla huomioidaan työelämän vaatimukset järjestämällä työelämään

orientoivia opintoja. Onkin jonkin verran ristiriitaista, että vaikka korkeakoulujen edistyneiden kursseilla kiinnitetään näinkin laajasti huomiota työelämän vaatimuksiin, opetuksen volyyymi keskittyy tosiasiaassa alkeistason opetukseen ja sen kehittämiseen.

Epämuodollisten oppimisympäristöjen kehittämisellä pyritään siihen, että opiskelijat huomaisivat kielenoppimismahdollisuuksia luokan ulkopuolella kohdekielisessä ympäristössä eli he havaitsisivat ja hyödyntäisivät (fyysisen ja virtuaalisen) ympäristön tarjoumia. Opiskelijat tekevät erilaisia tehtäviä esimerkiksi kaupungilla, ja heitä kannustetaan kielenkäyttöön luokan ulkopuolella. Informaalien oppimisympäristöjen hyödyntämistä pyritään kehittämään esimerkiksi erilaisten hankkeiden ja tutkimuksen kautta.

Tavoitteena olisi hyödyntää suomenkielistä ympäristöä teettämällä havainnointi- ja kielenkäyttötehtäviä.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijaa ohjataan käyttämään verkossa olevia tehtäviä, havainnoimaan kieltä luokan ulkopuolella ja käyttämään sitä (erilaiset aktivointitehtävät).

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijoita pyritään lähettämään ”kaupungille” ja työpaikkoihin.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

[Yksikössä] on parhaillaan useita informaalia kielenoppimista koskevia tutkimushankkeita, joiden tuloksia hyödynnetään lähivuosina kielitaito-opetuksessa (oppimateriaalin laatimisessa, opetusjärjestelyissä, opusteknologisessa kehitystyössä ja vertaisoppimisen kehittämisessä).

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

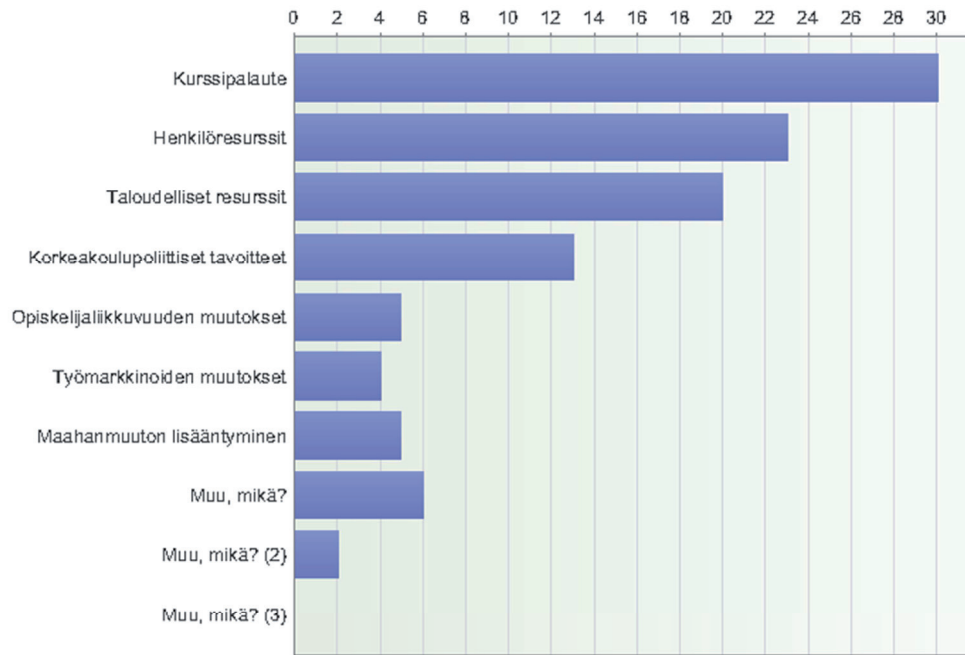
Silti erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä voisi kehittää varmasti entisestään. Seuraavassa katkelmassa yliopisto A:n edustaja pohtii sitä, miten korkeakoulu voisi entisestään kehittää ja tukea kansainvälisen opiskelijan kielenoppimista. Informaalien oppimisympäristöjen hyödyntäminen voisi olla ratkaisu siihen, että kansainvälinen opiskelija integroituisi paremmin yhteiskuntaan.

”[- -] jos, ja kun se kielenoppiminen ei tapahdu pelkästään siellä luokahuoneessa, niin mun mielestä se ratkasu ois se, et yliopistojen osalta me tarjotaa peruslähtökohdat siihen suomen kielen oppimiseen. [- -] mutta sitten niille jotka niillä vähemmälläkin taidoilla ni lähtee ja pääsis työelämään esimerkiks tai harjottelemaa tai näin ni, ni siellä työ, työelämän ja sen yhteiskunnan integraation myötä he toimis enemmän suomen kielellä ja opettelis että eihän kaikki ole sitä formaalista oppimista, eikä se kieli sieltä aina tartu pelkästään vaan siitä muustakin elämästä ja yhteydestä, siit et käyttää vaikka rajallistakin kielitaitoa. et tietysti niitten mahdollisuuksien kehittäminen et opiskelijat pääsis enemmän, yliopiston ulkopuolelle”

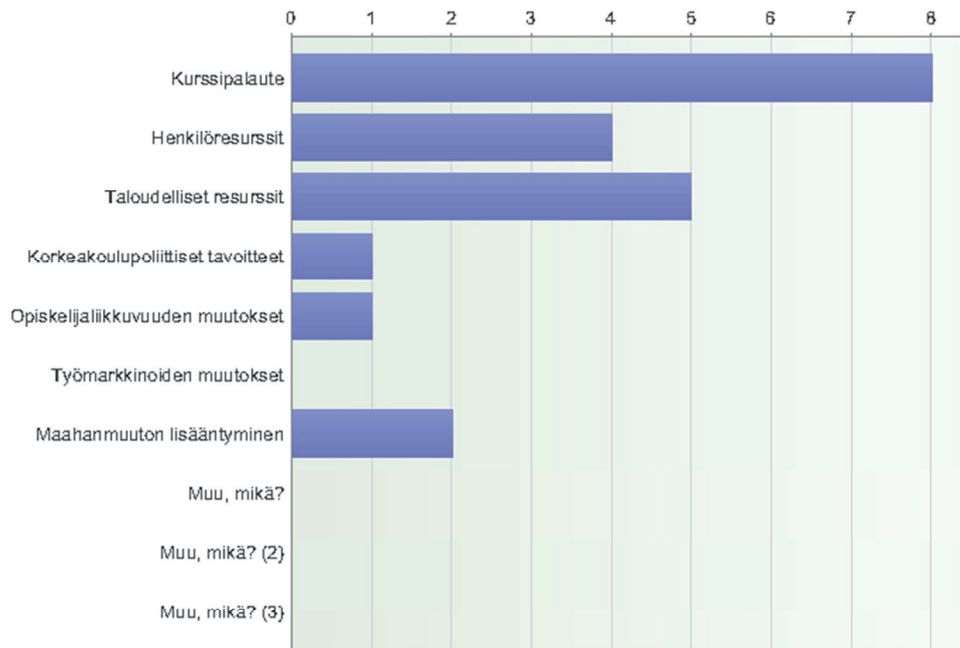
(Yliopisto A, haastattelu)

Pelkkä kohdekieliseen ympäristöön heittäytyminen ei kuitenkaan riitä, vaan opetuksen tehtävä on auttaa oppijaa jäsentämään ympäröivää kieliainesta ja nostaa esiin oppijalle tarpeellisia sisältöjä.

Kuvioissa 8 ja 9 on kuvattu sisällölliseen kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä sekä suomen kielen että ruotsin kielen osalta. Kokonaisuudessaan kurssien sisällölliseen kehittämiseen vaikuttavat eniten kursseista saatu palaute, henkilöresurssit ja taloudelliset resurssit.

KUVIO 8. Mitkä tekijät vaikuttavat suomen kielen kurssien sisällölliseen kehittämiseen?

KUVIO 9. Mitkä tekijät vaikuttavat ruotsin kielen kurssien sisällölliseen kehittämiseen? (Kuviossa on huomioitu myös Högskolan på Ålândin tarjoamien R2-kurssien sisällöllinen kehittäminen.)

Kuten kuviosta 8 voi huomata, suomen kurssien sisällölliseen kehittämiseen vaikuttavat enemmän henkilöresurssit, kun taas ruotsin kurssien sisällöllisen kehittämisen osalta (ks. kuvio 9) taloudelliset resurssit painottuvat enemmän. Suomen kurssien osalta neljänneksi merkittävin tekijä on korkeakoulupoliittiset tavoitteet, kun taas ruotsin kurssien kehittämiseen vaikuttaa maahanmuuton lisääntyminen. Suomen kurssien osalta kielikeskuskyselyyn vastaajat kuvasivat muita tekijöitä, jotka

vaikuttavat kurssien sisällölliseen kehittämiseen viidenneksi suurimpana tekijänä. Muita tekijöitä on kuvattu näin:

ajankohtaiset tutkimukset ja selvitykset
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

pedagogiset tavoitteet
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

laitoksen tahtotila ja toive uudistaa ja kokeilla jotain uutta ja erilaista
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

opettajien kiinnostus ja motivaatio, halu tehdä parempia kursseja
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

työelämän vaatimukseen halutaan vastata entistä paremmin
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Avovastauksista merkittäviksi teemoiksi nousevat opettajien ja organisaation halu ja motivaatio opetuksen kehittämiseen, työelämän vaatimukset sekä ajankohtaisten tutkimusten ja pedagogisten tavoitteiden huomioonottaminen. Kurssien sisällölliseen kehittämiseen vaikuttavissa tekijöissä ei ollut juurikaan eroa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä.

6.3 KORKEAKOULUJEN KIELIKOULUTUKSEN HYVÄT KÄYTÄNTEET

Korkeakoulujen kielikeskuskyselyyn vastanneilta kysyttiin kielikoulutuksen hyvistä käytänteistä. Hyvillä käytänteillä haettiin sellaisia toimintatapoja, jotka toimivat erityisen hyvin ja joita korkeakoulut olisivat halukkaita viemään myös muihin korkeakouluihin. Korkeakouluilla tuntuu olevan laaja kirjo hyvinä pitämiään käytänteitä, jotka liittyivät niin opetukseen ja sen järjestämiseen, arviointikäytänteisiin, opettajien yhteistyöhön, hyvään ilmapiiriin ja opiskelijan tarpeiden huomioimiseen sekä oppimateriaaleihin.

Enemmän vastauksia saatiin suomen kielen opetuksen hyvistä käytänteistä, mutta tässä luvussa sekä suomen että ruotsin opetuksen hyviä käytänteitä käsitellään rinnakkain, sillä opetuksen kohdekielellä ei ollut juurikaan merkitystä vastausten kannalta. Yksittäisistä kursseista vertaisoppimiseen perustuvat tandem-kurssit ja intensiiviset alkeiskurssit mainitaan erityisen hyvinä kokemuksina.

6.3.1 Monipuoliset opetusmenetelmät, informaali oppiminen ja opiskelun joustavuus

Menetelmälliset ratkaisut ja niiden antama joustavuus opiskeluun saavat eniten mainintoja hyvistä käytänteistä kysyttäessä. Opetuksessa käytetään monenlaisia menetelmiä ja informaaleja oppimisympäristöjä, mikä lisää vaihtelevuutta ja todennäköisesti myös motivaatiota kielenoppimiseen. Opiskelun joustavuutta lisäävät vaihtoehtoiset suoritustavat. Opetusmenetelmistä korostuvat toiminnalliset, oppijalähtöiset tavat ja vuorovaikutukselliset ratkaisut, joilla on myös työelämäre-

levanssia. Joissakin korkeakouluissa järjestetään yhteisiä kursseja kielen äidinkielisille puhujille ja kielenoppijoille, jolloin kaikilla on mahdollisuus oppia uutta. Ruotsin opetuksessa kontaktiopetuksen mahdollistamista pidetään tärkeänä.

Toiminnallinen kielenoppiminen tällä hetkellä suomi 2-kielessä keskiössä.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Opiskelijajapalautteen perusteella konkreettiset pienryhmäharjoitukset ja opettajien laatima materiaali auttavat oppimisessa eniten.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijapalautteen perusteella konkreettiset pienryhmäharjoitukset ja opettajien laatima materiaali auttavat oppimisessa eniten.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Käytämme alkeistason kursseilla pelillistämistä, millä pyrimme aktivoimaan opiskelijoita omaehtoiseen tiedonhankintaan vapaa-ajalla. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisimman paljon opiskelijoiden omaa ongelmanratkaisua sekä simuloituja kielenkäyttötilanteita.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijat tekevät mahdollisimman paljon "oikeita" tehtäviä (työelämän suomen kursseilla), esim. haastattelevat suomalaista työntekijää, kirjoittavat oman CV:n suomeksi, tekevät työhaakemuksen oikeaan työpaikkailmoitukseen, järjestämme leikkityöhaastattelun ja he esittelevät oman työpaikkansa (oikean tai kuvitteellisen).
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Panostetaan erityisesti suulliseen ja kommunikatiiviseen opetukseen. Övningstyperna fungerar väl även med stora grupper. Opintoja voi suorittaa myös itsenäisesti tarpeen vaatiessa.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

On tärkeää, että tiettyjen opintojaksojen ryhmissä opiskelee niin S1- kuin S2-puhujia, sillä se antaa kaikille (opettaja mukaan lukien) uudenlaisia näkökulmia ja nostaa esiin uudentyyppisiä kysymyksiä.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Seuraavassa katkelmassa ammattikorkeakoulu A:n edustaja pohtii kampanjaa, jolla voitaisiin tukea yhteisesti kansainvälisen opiskelijan kielenoppimista myös luokan ulkopuolella yhteisön kielitietoisuutta lisäämällä:

"[- -] ja sitte on puhutaan suomea -tyyppinen idea syksylle että kampanjakin, joka voitais täällä [Ammattikorkeakoulu A:ssa] järjestää niinku kampanjamuotosena et siellä ois kaikki alat ja niinku henkilöstö mukana ja ne ois tietosia tästä ja ideana se että opiskelija läpyskän kans menee ja pyytää juttusille ja puhuu nimenomaan suomea eikä aina automaattisesti [englantia] kun ulkomaalainen ihminen on siinä edessä, et niinku tämmönen tietosuus siitä että me voimme yhdessä yhteisönä tukea kielenoppimista"
(Ammattikorkeakoulu A, haastattelu)

6.3.2 Oppijälähtöisyys ja opiskelijoiden henkilökohtainen kohtaaminen

Hyvänä käytänteenä pidetään sitä, että opiskelijat voidaan kohdata yksilöinä ja he saavat oman kielitaitotasonsa mukaista opetusta. Korkeakoulujen vastaajille on tärkeää, että kielenopetuksessa huomioidaan oppijoiden tarpeet ja opiskelijoita tuetaan, silloin kun tarvitsee. Liian suuret ryhmäkoot eivät kuitenkaan aina mahdollista tätä. Opiskelijoille halutaan antaa vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijoiden tukemisessa hyödynnetään myös erilaisia tuutoreita. Kielenopetus saattaa olla integroitu opiskelijoiden oman alan sisältöihin, mikä lisää kielenopetuksen relevanssia opiskelijoiden näkökulmasta.

Oppijoiden henkilökohtainen kohtaaminen. Jokaista oppijaa ohjataan niin oppimispolulla kuin yksittäisten oppimisen haasteiden kohdalla. Oppijoille annetaan palautetta prosessin eri vaiheissa – ja heitä tuetaan jopa suomen kielen oppimiseen liittymättömissä asioissa.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijälähtöinen toimintatapa.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Aloittavilla basic-opintojaksoista on sopivan kokoiset ryhmät, jolloin voidaan opettaa yksilöllisemmin. (Jatkavilla intermediate-ryhmillä ryhmäkoot liian isot.)
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Ylempien tasojen kursseilla käytämme suomi toisena kielenä -oppiaineen opiskelijoita tuutoreina. Tämä on osoittautunut hyväksi ja toimivaksi tavaksi.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Uusien opiskelijoiden orientaatioviikolla järjestettävät tasotestit, joita käytetään ohjauksen apuna. Opiskelija voidaan ohjata aloittamaan itselleen sopivimmalta kurssitasolta.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Henkilökohtainen ohjaaminen vaatii kuitenkin paljon aikaa, eikä selvityksen mukaan korkeakouluilla ole nykyisellään riittävästi henkilöresursseja käytettävissä siihen.

6.3.3 Opettajien tiivis yhteistyö ja kannustava, yhteisöllinen ilmapiiri

Opettajien yhteistyö koettiin tärkeäksi hyväksi käytänteeksi, sillä siitä on paljon hyötyä esimerkiksi opetuksen kokonaisvaltaisessa suunnittelussa ja ryhmän hallintaan liittyvissä asioissa. Opettajat suunnittelevat opetusta ja laativat materiaalia yhdessä. Myös yhteistyö eri laitosten tai yksiköiden kanssa tuo lisämahdollisuuksia opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Opettajien hyvä yhteistyö heijastuu koko toiminnan ilmapiiriin, sillä opettajat voivat omalla toiminnallaan innostaa kielenoppimiseen. Opettajien helppo lähestyttävyyden koettiin myös hyväksi asiaksi.

Opettajien yhteistyöllä halutaan antaa opiskelijalle myös mahdollisuus tutustua monen opettajan opetukseen, ja samalla opettajille tarjoutuu mahdollisuuksia työn vaihtelevuuteen. Yhteisöllinen ja uuden kokeilemisen ilmapiiri innostaa. Suomen kieltä pyritään käyttämään sekä opetuksessa että vapaa-ajalla, jotta opiskelijoiden kynnys käyttää kieltä madaltuu.

Lärarna försöker skapa en god atmosfär för att skapa en positiv attityd till inläringen och till finska språket överlag, så att studerandena känner att de har möjligheten att stanna kvar i Finland och jobba.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opettajien välinen yhteistyö on tiivistä. Tämä auttaa sekä opintojaksojen suunnittelussa, että kaikenlaisissa muissa opetukseen ja ryhmien hallintaan liittyvissä asioissa.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijat tutustuvat kaikkiin S2-opettajiin, sillä luentoja ja työpajoja pitävät kaikki opettajat, ja tällöin opiskelijat eivät "leimaudu" vain yhteen opettajaan. Toisaalta yhden kurssin rinnakkaisryhmillä on yksi yhteinen Moodle-ryhmä, mikä myös vaikuttaa siihen, että opiskelijat näkevät muutakin kuin vain oman ryhmänsä.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Yksiköllä ei ole, mutta yksittäisellä (ja ainoalla) opettajalla on esimerkiksi selkokielinen S2-blogi ja WhatsApp-ryhmät kullekin opiskelijaryhmälle, joissa suomen kielen käytön kynnyks on madaltuu.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Myös tapaustutkimusten haastattelussa opettajien tiivis yhteistyö ja halu kehittää opetusta nostettiin esille, kuten seuraavissa haastattelukatkelmissa:

V1: meillä on niinku se hyvä verrattuna muihin kielikeskuksiin, esimerkiks meillä on varmaan paljon enemmän opettajia ja sitä kautta on mahdollisuus tarjota enemmän kurseja ja kehittää niitä ja niinku tarjota uutta ja sitte tavallaan kehittäminen yhdessä on aina helpompaa, kaikkiin mukavampaa kuin yksin

V2: kyllä mä jotenkin näen että [Yliopisto A:n] kielitarjonta on erittäin tutkimus, tutkimusperusteista. [- -] ja semmonen ennakkoluuloton kokeileva ote on ollu kyllä aina tyyppillistä (Yliopisto A, haastattelu)

Tapaustutkimuksen katkelmasta käy ilmi, että opettajien välinen yhteistyö mahdollistaa kurssien kehittämisen. Onkin keskeistä, että kehittäminen taataan riittäväillä henkilöresursseilla.

6.3.4 Oppimateriaalien laatiminen opiskelijoiden lähtökohdista

Oppimateriaalit ovat olennainen osa kielikoulutuksen hyviä käytänteitä. Esimerkiksi korkeakoulun vahvat perinteet oppimateriaalien tuottamisessa koettiin voimavaraksi, ja laadittuja materiaaleja testataan erilaisilla opetusryhmillä. Oppimateriaalien laatiminen nimenomaan opiskelijoiden tarpeiden pohjalta koettiin hyväksi toimintatavaksi. Materiaalin keräämisessä tai laatimisessa saataan hyödyntää opiskelijoiden omaa panosta, jolloin kielenopetus saattaa motivoitua eri tavalla kuin valmiina annettu materiaali.

Oppimateriaalien kehittäminen opiskelijoiden tilanteen kartoittamisen pohjalta.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Vaihto-opiskelijoiden kurssi perustuu pitkälti opiskelijoiden itsensä keräämään materiaaliin.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Yksikössä on pitkä ja vahva traditio oppimateriaalien tuotannossa. Uusia oppikirjoja tehdään jatkuvasti ja niitä pystytään testaamaan erilaisissa opetusryhmissä.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Tässä selvityksessä ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta tarkastella tarkemmin sitä, millaista oppimateriaali on ja miten se vastaa sinänsä hyviä autenttisuuden, opiskelijan tarpeiden huomioivan ja funktionaalisuuden ihanteita.

6.3.5 Yhtenäiset arviointikäytännöt ja jatkuva arviointi

Yhtenäiset arviointikäytännöt ja jatkuvan arvioinnin periaatteet nähtiin tärkeinä. Opiskelijoille annetaan palautetta oppimisprosessin eri vaiheissa, ja arvioinnissa hyödynnetään teknologiaa. Joissakin korkeakouluissa arviointi on muutettu numeerisesta hyväksyty/hylätty-arvioinniksi, jotta opiskelija voi keskittyä omaan oppimisprosessiinsa ja voi ottaa eri tavalla vastuuta omasta oppimisestaan.

Videoita on käytetty myös suullisen kielitaidon arviointiin ja palautteenantoon.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Uudistuksen myötä erityisen hyväksi käytännöksi on osoittautunut arvioinnin muuttaminen: Suomen kielen etapeilla 1–5 arviointi on hyväksyty/hylätty numeerisen arvioinnin sijaan; opiskelijat saavat tietoa taitotasostaan pienten osaamistehtävien avulla, ja kurssipalautteissa he ovat antaneet paljon positiivista palautetta siitä, että on parempi, kun ei tarvitse miettiä testiä vaan voi keskittyä tekemään osaamistehtäviä tietäen, että niiden avulla näkee, mitä osaa ja mitä täytyy kehittää. Tämä linkittyy osaltaan siihen, että opiskelijat voivat keskittyä omaan oppimisprosessiinsa ja ottaa vastuuta siitä.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

6.4 KOTIMAISTEN KIELTEN KURSSIEN KEHITTÄMISTYÖN HAASTEET

Sekä S2- että R2-opetuksen kehittämistyön haasteita koskeviin kysymyksiin vastasi yhteensä 36 henkilöä: suomen opetuksen osalta vastauksia saatiin 29 ja ruotsin opetuksen osalta 7. Suurimpina kotimaisten kielten kurssien kehittämistyön haasteina näyttäytyvät taloudelliset resurssit sekä opiskelijaryhmien heterogeenisuus. Myös henkilöresurssit ja suuret opiskelijamäärät etenkin alkeistason

kurseilla tuottavat haasteita. Ruotsin opetuksen kohdalla merkittäväksi kehittämistyön haasteeksi nousee ruotsin kielen asema vähemmistökielenä Suomessa.

6.4.1 Taloudellisten resurssien ja henkilöresurssien puute

Kenties suurimpana haasteena korkeakoulujen vastaajat kokivat taloudellisten resurssien puutteet ja tämänhetkisen taloudellisen tilanteen. Puolet kysymykseen vastanneista (18/36) mainitsi joko taloudellisten resurssien vähyden tai niiden puutteen haasteeksi kehittämistyön kannalta. Myös henkilöresurssien vähyys sai useita mainintoja. Henkilö- ja talousresurssien puutteet heijastuvat siihen, että tulevaisuus näyttäytyy epävarmana, eikä kotimaisten kielten kurseja ole varaa kehittää. Korkeakoulut tasapainottelevat hyvän laadun ja vähäisten resurssien välillä. Jos opettajia on vain vähän tai kielikoulutus on hajautettu eri aloille, opettajat saattavat joutua tekemään työtään yksin ilman vertaistukea. Opettajalla ei välttämättä ole aikaa tai jaksamista kehittää kurseja.

Resurssien rajallisuus, epävarmuus tulevaisuudesta ja korkeakoulujen rahoitus.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Henkilö- ja taloudelliset resurssit vaikuttavat eniten, koska kehittämistyö ja uudistaminen, erityisesti niin laajasti kuin se on nyt meillä toteutettu, vaatii molempia.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opettajan tietty yksinäisyys: kielikeskus lakkautettiin kolmisen vuotta sitten, ja kehittämistyö on jokaisen yksittäisen opettajan vastuulla. Tämä ei välttämättä ole huono asia, mutta vaatii erittäin itsenäistä otetta opettajalta.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Taloudellisten resurssien vähyys estää täysipainoisen keskittymisen kurssien ja opetussuunnitelmien kehittämiseen. Taloudelliset resurssit eivät mahdollista sitä, että kaikki opetus voitaisiin järjestää niin kuin olisi opiskelijan kannalta ihanteellista. Moni kurssi tarvitsisi kipeästi oman tyyppisen oppimateriaalin, mutta resurssien puute vaikeuttaa tämäntyyppisten projektien toteuttamista.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Att uppnå balans mellan hög kvalitet och knappa resurser.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Suomen kielen (ja alueesta riippuen myös ruotsin) samoin kuin maantuntemuksen opetus kansainvälisille opiskelijoille on tärkeä asia, mutta käytännön toteutus riippuu liian paljon käytettävistä resursseista.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

6.4.2 Heterogeeniset opiskelijaryhmät ja suuret ryhmäkoot

Opiskeluryhmien heterogeenisyys ja muut opiskelijaryhmiin liittyvät haasteet, kuten opiskelijoiden keskinäiset tasoerot, ajanpuute ja erilaiset tavoitteet, saivat 36 vastauksessa yhteensä 13 mainintaa. Taloudellisten resurssien puute heijastuu siihen, että kurssien ryhmäkoot paisuvat liian suuriksi etenkin alkeistasolla. Oikea-aikaisen tuen tarjoaminen kaikille opiskelijoille on haaste, ja erityisesti suurissa ryhmissä kaikkien huomioiminen on mahdotonta. Etenkin suullisen kielitaidon arvioimi-

nen muodostuu haasteelliseksi. Kaikilla opiskelijoilla ei ole riittäviä opiskelutaitoja, mikä tekee opetuksesta entistä haastavampaa suurissa ryhmissä. Lisäksi opiskelijoiden liikkuvuus ja nopea vaihtuvuus hidastavat pitkäjänteistä kehittämistyötä.

Opiskelijoiden erilaiset tavoitteet ja oppimispolut = oikea-aikaisen tuen tarjoaminen kaikille.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opiskelijoiden aikatauluongelmat, opiskelijoiden erot lähtötasossa ja oppimisessa, eriyttäminen, isot ryhmäkoot (alkeistasolla).
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Större grupper leder till mindre individualisering, kommunikationen blir lidande, alltför mycket strömlinjeformad undervisning och mindre individuell feed back.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Taloudellisten resurssien vähyden vuoksi ryhmäkoot ovat paisuneet aivan liian suuriksi. Kurseja kehitettäessä pitää ottaa koko ajan huomioon se, miten mistäkin tehtävästä ja harjoitteesta selviytyy ison ryhmän kanssa. Isoihin ryhmiin mahtuu myös monenlaista ja monentasoista oppijaa. Kaikki ei käy kaikille. Esimerkiksi itseopiskelu ja itseohjautuminen on joillekin todella hankalaa. Jos kurssilla on paljon omatoimista työskentelyä, saattaa olla, että monet putoavat sen vuoksi pois tai sitten sinnittelevät kontaktiopetuksessa mutta eivät tee itsenäisiä tehtäviä. Toki suuri osa opiskelijoista pystyy omatoimiseen opiskeluun, ja se tietysti innostaa kehitystyötä. Kaikkein paras olisi, kun saisi tarjota työskentelytavoilta erilaisia ryhmiä erilaisille oppijoille.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Det ojämnta antalet inkommande och att de kommer olika tider på året.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

6.4.3 Tutkintovaatimukset ja ajanpuute suhteessa kielenoppimismahdollisuuksiin

Koulutusohjelmien tutkintovaatimukset asettuvat haasteiksi kielenoppimiselle. Tutkintoihin, varsinkin ylempiin korkeakoulututkintoihin, ei tavallisesti mahdu kieliopintoja tai kotimaisten kielten opintoja ei ole haluttu asettaa pakolliseksi. Pakollisiin kieliopintoihin saadaan mahtumaan vain kielen alkeet, minkä jotkut vastaajat näkevät riittämättömäksi kielitaidon kehittämisen kannalta; viiden opintopisteen kurssilla ei kieltä juuri ehdi oppia. Kielenoppimiselle ei ole riittävästi aikaa. Pakollisten kieliopintojen lisäksi opiskelijoilla ei välttämättä ole jaksamista tai aikaa tehdä vapaavalintaisia kotimaisten kielten opintoja. Vapaavalintaiset kurssit saattavat olla juuri niitä, mitkä karsitaan ensimmäiseksi tiukassa taloudellisessa tilanteessa.

Pakollisten opintojen opintopistemäärä on riittämätön. Ei ehditä opettaa kielen perusteita pitemmälle. Monipuolinen puhe- ja kirjoitusviestintätaitojen harjoittelu on haasteellista opetustuntien vähäisyyden takia.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Pakollisten opintojaksojen jälkeen opiskelijat ovat innokkaita oppimaan lisää, mutta tutkinto-opiskelu on vaativaa, eivätkä jaksaminen ja rahkeet tahdo riittää kielen päämäärätietoiseen opiskeluun, kun tutkinnon opiskelukieli eli englantikin on usein haaste. Näille suomen kielen jatko-opinnoille pitäisi kaikkien tutkimusten ja käytännön kokemusten mukaan olla enemmän tilaa itse tutkinnossa – ei ylimääräisinä vapaasti valittavina lisäopintoina hankaliin aikoihin, mutta ainakaan toistaiseksi mahdollisuuksia ei ole auennut.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Suomi toisena kielenä -opetus sisältyy valinnaisiin kieliopintoihin. Rahapulassa tingitään valinnaisten kurssien opetuksesta, jotta voimme varmistaa tutkinto-opetuksen jatkumisen.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Sekä opettajien että opiskelijoiden ajanpuute. Opiskelijoiden kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että ammatillisten aineiden opinnot (ja palkkatyö) täyttävät päivät, jolloin kieliopintoihin jää vain reunatunteja ja minimaalinen määrä aikaa ja energiaa itseopiskeluun. Kokopäivätyössä käyvien iltaopiskelijoiden kohdalla tilanne on vielä pahempi.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Haastatteluissa yliopisto A:n edustajat pohtivat sitä, miten korkeakoulut joutuvat tasapainottelemaan kieliopintojen tarjoamisen ja tutkintovaatimusten kanssa. Mikä määrä on riittävästi kieliopintoja? Miten tarjota mahdollisimman hyvä kielitaito kansainvälisille opiskelijoille suhteessa muuhun tutkintoon? Mitä laitokset/yksiköt ovat halukkaita maksamaan kielenopetuksesta? Haluavatko korkeakoulut tuottaa Suomen työmarkkinoille jääviä kielitaitoisia asiantuntijoita? Ovatko laitokset/yksiköt kiinnostuneita siitä, mitä opiskelijoille tapahtuu opintojen jälkeen?

V1: "[-] semmonen huolenaihe kaikilla kieli-ihmisillä, meilläkin, on se että kieli-opintojen asema tutkinnossa on heikentynyt kuitenkin aikasemmasta, ja laitoksille esimerkiksi se on kustannuserä et kuinka paljon opiskelijat osallistuu kieliopintoihin oli ne mitä tahansa, joten niinku opinto-ohjauksellisesti se on haaste, että samaan aikaan nähään, että ois tarve saada enemmän kielitaitoa [nauraa] täältä valmistuville [-]"

V2: esimerkiksi meidän kaksvuotiset maisteriohjelmat on jo niin täynnä opintoja, et sinne on vaikeeta saada mitään [-] ylimääräisiä opintoja, sijoitettua mut sit samalla, kyllä varmasti niissäkin ohjelmissa, missä nyt suomen kielen opintoja, siellä ei osana tutkintoa ole niin tiedotetaan se että minkälaisee asemaa sitte opiskelijat asetaa ku puhutaa työn hakemisesta, Suomessa. [-] ei me ehkä voida edes realistisesti tavoitella sellasta, että osana sitä kahden vuoden, maisteriohjelmarypitystä opiskelija pystys osana opintoja hankkimaan mitenkään sellasta suomen kielen taitoa, että se riittäis täysipainosesti, työskentelemää suomen kielellä, et se. se ei vaan riitä, et et kun on, tarkoituksena kuitenkin hankkia se oman tieteenalaan liittyvä sisällöllinen ammattitaito ni ne kielenopinnot jää väistämättä."

(Yliopisto A, haastattelu)

6.4.4 Kielipoliittiset linjaukset

Korkeakoulun kielipoliittiset linjaukset ja asenneilmapiiri koettiin myös toisinaan haasteiksi kurssien kehittämisen kannalta. Asenneilmapiirissä olisi joissakin korkeakouluissa vastaajien mielestä parantamisen varaa: kielenoppimista ei ehkä nähdä kantahenkilökunnan keskuudessa tarpeellisena, jolloin kurssitarjonta tai sen kehittämistyö ei tavoita niin laajaa opiskelijajoukkoa kuin toivottaisiin. Voi myös olla, että toisen kotimaisen kielen opinnoista ei linjata korkeakoulun kielipolitiikassa: tällöin tämän kielen kurssien kehittämiseksi ei ehkä nähdä niin suurta tarvetta. Nämä oletettavasti vaikuttavat kurssien kehittämishalukkuuteen tai -mahdollisuuksiin. Haasteena voi näyttäytyä myös korkeakoulupolitiikka kokonaisuudessaan: minkälaisille työmarkkinoille opiskelijoita koulutetaan ja minkälaista kielitaitoa he todellisuudessa tarvitsisivat.

Toisenlaisen haasteen tarjoaa asenneilmapiiri – kurssien toivotaan tavoittavan opiskelijat aiempaa paremmin, mutta kaikki (yleensä yliopiston suomalaisia työntekijöitä) eivät näe suomen kielen kurseja tarpeellisina, jolloin kehittämistyö ei tavoita kohderyhmää niin laajalti kuin toivottaisiin.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Högskolepolitiska syften: För vilken arbetsmarknad utbildar vi? Finsk, nordisk eller internationell?

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Ruotsin kielen kurssien kehittämistyötä koskevaan kysymykseen saatiin yhteensä seitsemän vastausta. Näistä vastauksista kaksi mainitsee kehittämistyön haasteeksi sen, että ruotsin kielellä on vähemmistökielen asema Suomessa. Kielen asema rajoittaa sen tarjontamahdollisuuksia korkeakouluissa, sillä kansainväliset opiskelijat ovat kiinnostuneempia suomen kielen opiskelusta. Lisäksi Suomessa opetetun ruotsin erityisyys verrattuna Ruotsissa opettuun heijastuu lisätyönä kurssien kehittämiseen: materiaaleja on tehtävä paljon itse, sillä kansainvälisille opiskelijoille halutaan antaa suomenruotsin näkökulma.

Ruotsin kielen asema vähemmistökielenä rajoittaa kurssien tarjontamahdollisuutta.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

svenskans minoritetsställning i Finland => finskans drar mera deltagare

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Markkinoilla olevat alkeisoppikirjat on tehty Ruotsissa ja suunnattu Ruotsiin tuleville maahanmuuttajille. Meillä opetetaan suomenruotsia ja tavoitteena on tutustuttaa suomalaisen yhteiskuntaan. Materiaalia on siksi tehtävä paljon itse.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

6.4.5 S2- ja R2-opettajien rekrytointi- ja koulutustarpeet

Kyselyissä kartoitettiin suomi toisena kielenä ja ruotsi toisena kielenä -opettajien rekrytointi- ja koulutustarpeita. Kielikeskuskyselyssä vastaajilta kysyttiin, saako heidän yksikkönsä rekrytoitua tarpeeksi S2- ja R2-opettajia ja onko tulevaisuuden suunnitelmissa tehdä lisärekrytointeja.

Vastaajista enemmistö (19/31) vastasi korkeakoulunsa saavan rekrytoitua riittävästi päteviä S2-opettajia. Samoin enemmistön (19/30) suunnitelmiin ei kuulu uusien S2-opettajien rekrytointi. Ammattikorkeakouluvastaajien keskuudessa rekrytoinnin riittävydestä oli epävarmuutta; vajaa puolet (8/17) vastaajista koki, että heidän yksikkönsä saa rekrytoitua riittävästi päteviä S2-opettajia, mutta saman verran vastaajia ei toisaalta osannut kommentoida rekrytoinnin riittävyttä. Sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistovastaajat toivat esiin sen, että S2-opettajien rekrytointitilanne tulee riippumaan taloustilanteesta, lukuvuosimaksuista ja sitä kautta kansainvälisten opiskelijoiden määrän kehityksestä. R2-vastaajista lähes kaikki (6/7) olivat sitä mieltä, että heidän yksikkönsä saa rekrytoitua riittävästi päteviä R2-opettajia. Vastaajista enemmistö (6/8) ilmoitti, että heidän yksiköillään ei ole suunnitelmissa rekrytoida lisää R2-opettajia.

Opintopalvelukyselyssä vastaajilta kysyttiin, järjestääkö heidän korkeakoulunsa S2- tai R2-opettajien koulutusta lv. 2015–2016. Vastaajilta kysyttiin myös, onko heidän korkeakoulullaan aikomusta järjestää S2- tai R2-opettajien koulutusta tulevaisuudessa.

Vastanneista ammattikorkeakouluista 1/18 ja yliopistoista 4/11 ilmoitti järjestävänsä S2-opettajien koulutusta. Ammattikorkeakouluvastaajista korkeakoulunsa S2-opettajien koulutusaikeista ilmoitti 1/18 ja yliopistovastaajista 2/10. R2-opettajien koulutusta lv. 2015–2016 ilmoitti järjestävänsä kaksi yliopistoa. Suurin osa vastaajista (21/28) ilmoitti, että ei aio järjestää R2-opettajien koulutusta tulevaisuudessa.

Selvityksen perusteella näyttääkin siltä, että korkeakouluilla ei ole ongelmia S2/R2-opettajien saamisessa. Kyselyssä ei kuitenkaan tiedusteltu opettajien täydennyskoulutustarpeita. Täydennyskoulutuksella voidaan vastata tässä kyselyssä esiin nousseisiin opetuksen kehittämistarpeisiin: teknologian opetusikäytön haltuunottoon, työelämärelevanssin huomioimiseen opetuksessa entistä tehokkaammin sekä opettajien yhteistyömahdollisuuksiin. Täydennyskoulutus voitaisiin toteuttaa paikkakunnittain niin, että siihen osallistuisivat ammattikorkeakoulun ja yliopiston S2- ja R2-opettajat yhdessä, ja näin tuettaisiin yhteistyön rakentamista.

6.5 KOTIMAISTEN KIELTEN KOULUTUSTARJONNAN TULEVAISUUS

Korkeakouluilta kysyttiin myös, mitkä tekijät tulevat niiden mielestä vaikuttamaan kotimaisten kielten kurssitarjontaan ja kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Vastauksissa suurimpina tekijöinä näyttäytyvät Euroopan Unionin ja Euroopan talousalueen eli ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksut sekä taloustilanteen kehittyminen. Nämä molemmat saattavat ainakin väliaikaisesti vaikuttaa negatiivisesti sekä kurssitarjontaan että kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toisaalta lisääntyvä korkeakoulujen välinen yhteistyö, maahanmuuton lisääntyminen ja halu kasvattaa kansainvälisten opiskelijoiden määrää ovat tekijöitä, jotka tulevat luultavimmin vaikuttamaan sekä kotimaisten kielten kurssitarjontaan että kansainvälisten opiskelijoiden määrään positiivisesti.

Korkeakoulut arvioivat, että tulevina vuosina taloustilanne ja korkeakoulujen rahoitus tulevat vaikuttamaan kotimaisten kielten kurssitarjontaan. Huono taloustilanne ja korkeakoulujen säästövaatimukset mainitaan noin puolessa vastauksissa. Huonossa taloudellisessa tilanteessa ei välttämättä ole varaa kehittää kurssitarjontaa. Toisaalta esimerkiksi jo valmiiksi pienestä ruotsin kurssien tarjonnasta voi olla vaikea karsia. Resurssien vähyyden arvellaan vaikuttavan kurssitarjontaan ja kansainvälisten opiskelijoiden määrään lähivuosina:

Det dåliga ekonomiska läget påverkar utvecklingen av kursutbudet.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

rahoitus (sisäinen ja ulkoinen), korkeakoulupolitiikka
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

samhällsansvar, finansieringsgrunderna, terminsavgifter för studenter från länder utanför EU, kvaliteten på undervisningen
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Taloudellisten resurssien vuoksi suomen kielen ja kulttuurin kurssien järjestäminen vaihtelee vuosittain. Viime vuosina olemme joutuneet anomaan yliopistolta erillistä rahoitusta toimintaan. Tietenkin koulutuksen järjestäjänä toivomme, että rahoitus olisi jatkuvaa ainakin sillä tavoin, että tietäisimme muutaman vuoden eteenpäin. Näin opinto-ohjelman kehittäminen olisi pitkäjänteisempää.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Englanninkielisten koulutuksien opiskelijamäärään vaikuttaa kansainvälinen taloustilanne sekä opintojen muuttuminen maksulliseksi. On mahdollista, että tällaisten koulutuksien opiskelijamäärä jopa laskee hetkellisesti.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Sparkrav kan påverka men utbudet är så litet att det är svårt att minska från nuvarande.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Resursointi ja kielikoulutuksen linjaukset nähtiin paitsi opetus- ja kulttuuriministeriön, myös korkeakoulun tehtävänä, kuten alla olevasta haastattelukatkelmasta ilmenee:

”Mä sanoisin että yliopiston johto ei oikein tunnusta sitä vastuuta, mitä heillä on kotimaisista kielistä, että kauniisti kyllä puhutaan että olisi hyvä, mutta käytännön toimet on vähän toiset [- -] Kyllä siin on takana kuitenkin semmonenkin ajatus että jos on vastakkain kansainväliset ja kotimaiset niin silloin suositaan kotimaisia [- -] et voidaan tietty keskustella, että onks se oikein”
(Yliopisto D, haastattelu)

Lukuvuosimaksujen arvellaan nousevan merkittävimäksi kansainvälisten opiskelijoiden määrään vaikuttavaksi tekijäksi. Kielikeskuskyselyn vastauksissa (22/37) mainittiin lukuvuosimaksujen käyttöönoton todennäköisesti vähentävän kansainvälisten opiskelijoiden määrää ainakin väliaikaisesti, ja pohjoismaiset kokemukset tukevat tätä olettamusta (Saarinen & Taalas 2016). Kansainvälisten opiskelijoiden määrän väheneminen saattaa supistaa kurssitarjontaa. Kuitenkin lukuvuosimaksujen vaikutusta kansainvälisten opiskelijoiden määrään ja sitä kautta kurssitarjontaan on vaikea arvioida tarkasti; yhdessä vastauksessa arvioitiin lukuvuosimaksujen joko vähentävän tai lisäävän opiskelijoita. Eräs toinen vastaaja arveli, että ruotsin kurssien tarjontaan tulevat lukuvuosimaksut eivät vaikuta, sillä ruotsin opintoja ottavat yleensä EU-maista saapuvat opiskelijat.

Seuraavissa esimerkeissä vastaajat kuvaavat, minkä tekijöiden he arvelevat vaikuttavan suomen tai ruotsin kielen kurssitarjontaan ja kansainvälisten opiskelijoiden määrään lähivuosina:

Lukuvuosimaksut otetaan käyttöön syksyllä 2017, mikä todennäköisesti vähentää kansainvälisten opiskelijoiden määrää.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä tulee todennäköisesti vähenemään ainakin väliaikaisesti koulutuksen maksullisuuden myötä. Iso osa tutkinto-opiskelijoistamme tulee EU:n ulkopuolelta.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Lukuvuosimaksut voivat vaikuttaa opiskelijoiden määrään joko vähentävästi tai lisäävästi.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Opintojen maksullisuus saattaa vähentää kansainvälisten opiskelijoiden määriä, mutta ruotsin opintoja ottavat tavallisimmin EU-maista (kuten Saksasta) tulevat opiskelijat.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Muutamissa korkeakouluissa on valmisteilla erilaisia yhdistymisprosesseja, jotka todennäköisesti tulevat vaikuttamaan kotimaisten kielten kurssitarjontaan. Yhteistyön arvellaan laajentavan kurssitarjontaa ja tarjoavan kansainvälisille opiskelijoille entistä enemmän mahdollisuuksia ottaa kursseja yhteistyökorkeakoulun kurssitarjonnasta:

Opintojen rakenteiden uudistus, työelämäyhteistyön tiivistyminen ja opiskelijoiden määrän kehitys.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Saapuvien kansainvälisten opiskelijoiden määrä kasvaa yhteistyön tiivistyessä ja ammattikorkeakoulumme on solminut kaksoistutkintosopimuksia, joiden puitteissa saapuvat ulkomaiset opiskelijat suorittavat suomen kielen opintoja. Tavoitteena on nostaa ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrää.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Korkeakoulujen välinen yhteistyö ja yhdistyminen voivat monipuolistaa tarjontaa.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Maahanmuuton lisääntymisen arvellaan vaikuttavan kansainvälisten opiskelijoiden määrään ja kotimaisten kielten kurssitarjontaan. Maahanmuuton lisääntyminen mainitaan vain suomen kurssitarjontaan vaikuttavien tekijöiden yhteydessä. Pääasiassa maahanmuuton mainitsevat vain ammattikorkeakouluvastaajat. Monessa vastauksessa arvellaan, että kansainvälisten opiskelijoiden määrä tulee nousemaan maahanmuuttajien lisääntyessä. Tässä yhteydessä esiin nousee jo luvussa 3.2 pohdittu kansainvälisen opiskelijan käsitteen ongelmallisuus: onko kansainvälinen opiskelija sellainen, joka opiskelee englanninkielisissä koulutusohjelmissä? Kohdellaanko maahanmuuttajaa "kansainvälisenä" opiskelijana, jos hän opiskelee englanninkielisessä koulutusohjelmassa? Maahanmuuton arveltiin joka tapauksessa avovastauksissa vaikuttavan suomen tai ruotsin kielen kurssitarjontaan ja kansainvälisten opiskelijoiden määrään lähivuosina:

Kansainvälisten opiskelijoiden määrää on vaikea arvioida. Arvioisin, että suomenkielisiin koulu-
tuksiin tulee enemmän kansainvälisiä opiskelijoita maahanmuuton takia.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä tulee nousemaan maahanmuuttajien määrän noustua.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Maahanmuuttajien määrän lisääntyminen.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Kotimaisten kielten kurssitarjontaa tullaan ehkä lisäämään tulevaisuudessa. Monella korkeakoululla on tavoitteena lisätä kansainvälisten opiskelijoiden määrää, etenkin tutkinto-opiskelijoiden osalta. Sekä kielikeskuskyselystä että tapaustutkimuksista voi huomata, että ylempien kielitaitotasojen kursseille on lisääntyvä tarve. Joissakin korkeakouluissa kotimaisten kielten opintoja muutetaan pakollisiksi, joissakin taas vapaaehtoisiksi. Nämä linjaukset eivät kyselyjen perusteella ole kaikissa korkeakouluissa selkeitä. Vastajat kuvailevat avovastauksissa, mitkä tekijät vaikuttavat suomen/ruotsin kielen kurssitarjontaan ja kansainvälisten opiskelijoiden määrään lähivuosina.

Toisaalta pyrimme tulevaisuudessa lisäämään kurssitarjontaa ylemmillä tasoilla, jotta voidaan tukea paremmin niitä, jotka ovat olleet Suomessa jo pidempään ja aikovat mahdollisesti jäädä.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

+Vakinainen suomen kielen lehtori
+Pakollisten suomen opintojen lisääntyminen eri akatemoissa ja yhteistyö muiden yliopistojen kanssa
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Universitetet kommer att satsa mer på att få fler internationella studerande och eftersom finskundervisning ingår i deras obligatoriska kurser kommer också utbudet att öka.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Tavoitteena on nostaa ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrää.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Toisaalta yksikössämme on tarkoitus eriyttää suomen opintoja niin, että pakollisia suomen kursseja on vähemmän kuin aiemmin, ja vapautuneet resurssit laitetaan motivoituneiden opiskelijoiden vapaaehtoisin kursseihin.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Toisaalta työelämän kielitaitovaatimukset esim. sote-alan opiskelijoilla ovat kovat, joten kurssitarjontaa on lisättävä.
(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Antalet utländska studenter uppskattas öka en aning pga större satsning på marknadsföring samt vår [nimi] ackrediteringsstatus och att vi fått internationell synlighet via det att vi kommit in på [nimi] rankinglistan.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

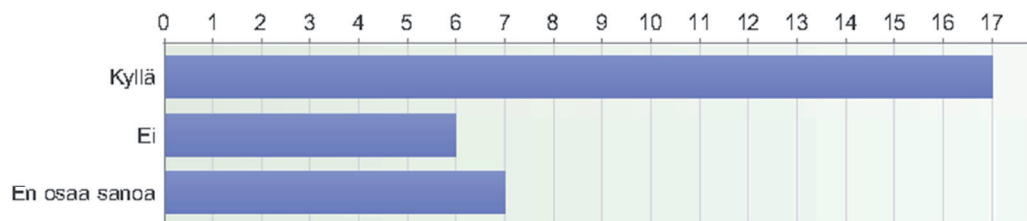
Seuraavassa katkelmassa ammattikorkeakoulu A:n edustajat pohtivat korkeamman kielitaitotason kurssien lisääntyvää tarvetta:

”tota, siis meillä on tällä hetkellä, vois sitä varmaan paineeksikin sanoa ja siihen nyt yritetäänkin tässä vastata, [- -] että ois mahdollisuus opiskella sitä suomea enemmän, nyt on ollu siinä A-tasolla, mut että ois tarjolla myös sitte B-tason kurseja, et se on ollu opiskelijoiden toive ja tuota tietysti mekin koetaan, että se ois aiheellista, että jos me halutaan et he työllistyy tänne tai pääsee työharjoitteluun niin, että me myös pystyttäis tukemaan sitä sillä tavalla et me voidaan tarjota sitä kielenopetusta myös sitte sen alkeistason jälkeen, et meillä on niinku siihen se ehkä, sitä nyt yritetään tässä just tän [hankkeen nimi]-hankkeen myötäkin, et saatais näitä b-tason kurseja [- -]”

(Ammattikorkeakoulu A, haastattelu)

6.6 VALMISTUNEIDEN KANSAINVÄLISTEN OPISKELIJOIDEN SEURANTA

Opintopalvelukyselyssä kysyttiin, seuraavatko korkeakoulut kansainvälisten opiskelijoiden sijoittumista valmistumisen jälkeen. Kuviosta 10 nähdään, että yli puolet (17/30) korkeakouluista seuraa kansainvälisistä koulutusohjelmista valmistuneita. Korkeakouluittain tämä jakautuu niin, että hie man runsas puolet vastanneista ammattikorkeakouluista (10/19) ja yliopistoista (7/11) ilmoitti seuraavansa kansainvälisten opiskelijoiden sijoittumista valmistumisen jälkeen.

KUVIO 10. Seurataanko korkeakoulussanne kansainvälisistä koulutusohjelmista valmistuneiden opiskelijoiden sijoittumista opintojen päätyttyä? (Kuviossa on huomioitu myös Högskolan på Ålandin antamat vastaukset.)

Valmistuneiden opiskelijoiden sijoittumista seurataan pääasiassa seurantakyselyillä, esimerkiksi valtakunnallisilla kyselyillä. Seurannassa saatetaan myös käyttää Tilastokeskuksen työllistymistilastoja. Joissakin korkeakouluissa on käytössä tiedekunta-, laitos- tai alakohtaisia kyselyitä, palautteenkeruuta tai erilaisia alumniryhmiä. Jotkut opettajat saattavat pitää yhteyttä yksittäisiin kansainvälisiin opiskelijoihin. Seurantaa käytetään esimerkiksi koulutusohjelmien kehittämiseen ja akkreditoimisessa koulutusohjelmissa osana akkreditointiprosessia.

Pääasiassa kansainvälisten opiskelijoiden seuranta tapahtuu samaan tapaan kuin suomalaisten opiskelijoiden valmistumisen jälkeinen seuranta. Seurannassa ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että kansainvälisen opiskelijan yhteystietoja ei ole saatavana väestörekisteristä, mikäli hän ei asu Suomessa.

6.7 MAAHANMUUTTAJIEN VALMENTAVA KOULUTUS: KOKEMUKSIA KORKEAKOULUISTA

Valmentava koulutus on korkeakouluopintoihin ohjaavaa ja valmistavaa, lyhytkestoista koulutusta, jonka korkeakoulu tarjoaa korkeakoulutuksesta kiinnostuneille tai koulutukseen aikoville maahanmuuttajille. Kyse ei siis tässä ole englanninkielisistä tutkinto-ohjelmista. Valmentavaan koulutukseen kuuluu korkeakoulusta riippuen suomen kielen opintoja, opiskelumaailman käytänteisiin perehtymistä sekä oman, tulevan alan opintoihin tutustumista. Valmentavaa koulutusta ei kuitenkaan voi suoraan tarjota ratkaisuksi niille maahanmuuttajille, jotka ovat juuri saapuneet Suomeen tai joiden suomen kielen taidot eivät vielä riitä vastaamaan valmentavaan koulutukseen hakevalta edellytettyä kielitaitoa, joka on A2–B1.

Vuoteen 2015 ulottuvan tilaston (Vipunen 2016) mukaan ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen osallistujamäärä on hiljalleen lisääntynyt (ks. Taulukko 6).

TAULUKKO 6. Maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen osallistujamäärät vuosina 2010–2015. (Vipunen 2016.)

Vuosi	Osallistujat
2010	132
2011	116
2012	95
2013	121
2014	174
2015	200
Yhteensä	838

Vuonna 2015 ammattikorkeakoulujen valmentavaa koulutusta järjestivät Diakonia-ammattikorkeakoulu (4 osallistujaa), Haaga-Helia ammattikorkeakoulu (10 osallistujaa) Kymenlaakson ammattikorkeakoulu (19 osallistujaa), Metropolia (105 osallistujaa), Saimaan ammattikorkeakoulu (29 osallistujaa) ja Savonia-ammattikorkeakoulu (33 osallistujaa). Osallistujamäärät ovat koko koulutuksen järjestämisen ajan olleet suurimmat Metropoliaassa. (Vipunen 2016.) Valmentavan koulutuksen tarve lisääntyy koko ajan, ja esimerkiksi Turun ammattikorkeakoulussa on aloitettu valmentava koulutus vuoden 2016 alussa.

Maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta tarjotaan opin-
topalvelukyselyn mukaan neljässä ammattikorkeakoulussa (kaikki ammattikorkeakoulut eivät vastanneet kyselyyn), ja sitä suunnitellaan lähitulevaisuudessa toteutettavan kahdeksassa korkeakoulussa.

Tapaustutkimuksemme osallistuneessa ammattikorkeakoulu B:ssä valmentavaan koulutukseen hakevalta edellytetään keskitason suomen kielen hallintaa (B1.1) ja yleistä korkeakouluopintoihin vaadittavaa hakukelpoisuutta eli jotakin seuraavista toisen asteen tutkinnoista:

- Lukion päättötodistus/ylioppilastutkinto
- Toisen asteen ammatillinen tutkinto
- Ulkomainen tutkinto, joka asianomaisessa maassa antaa korkeakoulukelpoisuuden

Lisäksi hakijan on osallistuttava valintakokeisiin, joissa arvioidaan myös kielitaito. Koulutus kestää yleensä kuusi kuukautta ja se koostuu 30 opintopisteestä, joista suomea on 15 opintopistettä. Myös kaikki muu opiskelu on suomeksi, mikä tukee kielitaidon kehittymistä. Opintojen sisältö koostuu paitsi kielenopinnoista, myös opiskelutekniikan ja tietotekniikkataitojen kehittämisestä sekä kyseiseen opiskelualaan (tekniikka; kulttuuri; sosiaali- ja terveysala) tutustumisesta. Valmentavan koulutuksen jälkeen opiskelija ei saa automaattisesti opiskeluoikeutta, vaan hän osallistuu varsinaisten opintojen pääsykokeeseen.

Opintoja tarjoavan ammattikorkeakoulu B:n tapaustutkimushaastattelusta käy ilmi, että valmentavilla opinnoilla on jo pitkä kehityshistoria takanaan. Korkeakoulu on kehittänyt koulutusta jo vuosia, ja monipuolisen yhteistyön ja toiminnan pilotoinnin kautta on päädytty nykyisin käytössä olevaan valmistavan koulutuksen malliin.

Valmentavien opintojen tavoitteena on, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrää ammattikorkeakouluissa voitaisiin lisätä. Yleensä kaikki valmentaviin opintoihin osallistuneet ovat hakeneet ammattikorkeakoulujen varsinaisiin opintoihin. Seurantaan sisään päässeiden määrästä tai opiskelijoiden valmentavan koulutuksen jälkeisestä elämästä ei kuitenkaan ole.

Valmentavien opintojen haasteet liittyvät siihen, miten opiskelijat saadaan omaksumaan suomalainen opiskelukulttuuri, joka pohjautuu pitkälti itsenäiseen työn tekemiseen ja oppimiseen. Myös opiskelijoiden digitaaliset taidot vaihtelevat paljon. Lisäksi opettajien monikulttuuriseen ja pedagogiseen osaamiseen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Ammattikorkeakoulu B:n haastatellun opettajan mukaan asennekysymykset ovat keskeisiä työskenneltäessä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kanssa; liika paapominen ja opiskelijoiden puolesta tekeminen ei ole tarpeen, vaan opiskelijat oppivat erittäin hyvin ja heille on syytä antaa vaativia tehtäviä suoritettavaksi.

Valmentaviin opintoihin eniten opiskelijoita tulee Virosta ja Venäjältä, mutta heitä tulee taasisesti eri puolilta maailmaa. Keskeisiä opintoihin hakeutumisen syitä ovat:

- jo olemassa olevan korkeakoulututkinnon päivittäminen
- jo olemassa olevan korkeakoulututkinnon täydentäminen
- toisen polven maahanmuuttajuus --> kielitaidon kehittäminen edelleen
- avioliitto

Valmentavia opintoja voidaan tarjota myös kotoutumiskoulutuksena, silloin omaehtoisina opintoina joko kokonaan tai osittain.

AMK-valmentavan koulutuksen suomen kielen sisältöjä on kielikeskuskyselyn vastaajien mukaan kehitetty eri tavoin.

Opetusmenetelmiä ja materiaalia kehitetty käytännönläheiseen ja työelämätarpeiden mukaiseen suuntaan.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Opiskelijoita pyritään lähettämään "kaupungille" ja työpaikkoihin, amk-valmentavassa heitä ohjataan myös ammattiaineiden suomenkielisille oppitunneille jne.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

AMK-valmentavan koulutuksen rooli paikkakunnalla saattaa muotoutua yhteistyön kautta merkittäväksi, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi:

“[- -] ja just sitte tää [valmentava koulutus] yhtenä, ja sitte tähän liittyy taustalle kartotus, et me ollaan X:ssa useampaankin otteeseen oikeastaan selvitetty toimijoiden kanssa, et mikä koulustarjonta X:ssä on ja päädytty siihen, että 6–7 oppilaitosta tarjoaa nimenomaan alkeis- ja perustason kielikoulutusta, et sitä on runsaasti, et sitä on varmasti niin paljon kuin kysyntääkin periaatteessa on, mutta että sen A2:n jälkeen oleva, B1:een asti tarjotaan Y:ssä koska se on sitte tätä kotoutumiskoulutusta mut tosiaan sen jälkeen B1:sta ylöspäin X:ssa ei oikeastaan ei ole tarjontaa et se on ihan oikeasti semmonen asia, mihin pitäis pystyä vastaamaan ja koska kun ajatellaan B2:sta sitten korkeakouluopiskelun minimitasona niin jonkun täytyy täyttää se väli ja siihen tää [valmentava koulutus] on sitte yks vastaus, jossa sitä voitais kuroa. Et X:ssä ollaan siinä mielessä tehty niinku me ollaan siinä oltu mukana niinkun virittämässä yhteistyötä oppilaitosten välille ja tietosuutta siitä, et mitä te tarjotte, mitä me tarjoamme ja mitä voidaan tehdä lisää ja myös tämmöstä tietynlaista portaalia, joka on tässä hankkeen myötä yhtenä tavoitteena, että tämmönen sähkönen portaalialusta, jolta sitten niinku kielikoulutusta hakeva maahanmuuttaja voisi hakea tietoa itselleen, et kuka tarjoaa, missä tarjoaa ja mihin voin ottaa yhteyttä, ja oppilaitokset vievät sinne tietoa ja sitä ylläpidetään sähköisesti.” (X = kaupunki Etelä-Suomessa, Y = oppilaitos)
(Ammattikorkeakoulu A, haastattelu)

Hyvin toimiessaan maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus voi tarjota paikkakunnalla mahdollisuuden opiskella edistyneen tason suomea.

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden reittiä korkeakouluihin pyritään helpottamaan muillakin hankkeilla. Lapin yliopiston avoin yliopisto ja Lapin avoin ammattikorkeakoulu aloittivat keväällä 2015 ”Maahanmuuttajien korkeakoulutus – tie tutkintoon” -hankkeen. Siinä maahanmuuttajataustaiset opiskelijat suorittavat valitsemansa koulutusalan opintoja avoimessa korkeakoulussa. Sen jälkeen he voivat hakea opiskelupaikkaa yliopistosta tai ammattikorkeakoulusta. (Opettaja-lehti 2016.)

Lapin avointen korkeakoulujen hankkeessa opiskelemaan hakevien piti valintakokeessa osoittaa hyvää suomen kielen taitoa (B2 / YKI4). Lisäksi heiltä edellytettiin valmiuksia akateemiseen opiskeluun ja hyviä tietoteknisiä taitoja. Opiskelemaan päässeille tehtiin henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon sisältyi korkeakouluopintoihin valmentavia opintoja. Näitä olivat orientaatio sekä valinnaisena tiedonhaku, e-oppimisen taidot, matematiikka ja yrittäjäyys. Opiskelijat saivat myös henkilökohtaista ohjausta. Hankkeen aikana havaittiin, että suomen kielen vahvistaminen on keskeinen tehtävä ja että suomen kielen opintoja pitäisi olla aiempaa enemmän. Suomea tarvitaan sekä tulevaisuuden korkeakouluopinnoissa että alueelle kiinnittymisessä. (Opettaja-lehti 2016.)

Valmentavan koulutuksen tarve perustuu sille, että maahanmuuttajat ovat usein hyvin koulutettuja omassa maassaan, mutta heidän tutkintonsa eivät ole päteviä Suomessa. Monilla on myös työkokemusta.

Tämän hetkisessä tilanteessa valmentavassa koulutuksessa opiskeluun vaaditaan suhteellisen korkeaa suomen kielen taitoa, mutta nähtäväksi jää, miten lisääntyvä maahanmuutto luo tulevaisuudessa paineita korkeakouluopintoihin valmentavalle koulutukselle ja sen kielitaitovaatimuksille.

7

TURVAPAIKANHAKIJATILANTEEN AIHEUTTAMAT TOIMET KORKEAKOULUISSA

Luvussa 7 käsitellään sitä, millaista toimintaa turvapaikanhakijatilanne on käynnistänyt korkeakouluissa kieltenopetukseen liittyvinä tai muina toimina. Luvussa selvitetään lyhyesti myös tukitoimien tulevaisuutta ja haasteita.

7.1 TURVAPAIKANHAKIJOIDEN KIELENOPETUKSEEN LIITTYVÄT TOIMET

Vuonna 2015 Suomeen saapui yli 32 000 turvapaikanhakijaa (Maahanmuuttovirasto 18.1.2016), kun turvapaikanhakijoita oli edellisenä vuonna ollut 3651 (Maahanmuuttovirasto 21.1.2016).

Korkeakoulujen toimet eivät painottuneet erityisesti kielenopetukseen. Suurin osa molempien kyselyiden vastaajista (kielikeskuskyselyssä 25/33 ja opintopalvelukyselyssä 24/30) raportoi, että erityisesti turvapaikanhakijoiden suomen ja/tai ruotsin opetukseen liittyvää toimintaa ei järjestetä lukuvuonna 2015–2016.

Kielenopetuksesta tai muusta kieleen ja kulttuuriin liittyvästä toiminnasta kertoi noin runsas viidennes kielikeskuskyselyyn vastanneista (7/33) ja kymmenesosa opintopalvelukyselyyn vastanneista (3/30). Vastaajat kuvailivat kielitoiminnan liittyvän suomen kielen opetukseen vastaanottokeskuksessa sekä vapaaehtois-, työpaja-, ohjaus- ja opastusyppisinä toimina että koordinoitumpana, opiskelija- tai korkeakouluvetoisena kurssituksena. Muutamat kielenopetuksesta raportoineet toivat esiin myös sen, että turvapaikanhakijoille on annettu mahdollisuus suorittaa suomen kielen opintoja avoimen korkeakoulun opintoina. Kukaan kyselyiden vastaajista ei maininnut turvapaikanhakijoille suunnatusta ruotsin kielen opetuksesta. Molemmissa kyselyissä kielenopetukseen liittyvistä toimista ilmoittaneista enemmistö oli yliopistovastaajia.

Kyselyvastauksissa ja mediakatsauksessa tulivat esille myös muutamien korkeakoulujen kehittämät suomen kielen ja kulttuurin verkko-opetusmateriaalit. Esimerkkinä tästä on Helsingin yliopiston Käyttätymistieteellisen tiedekunnan tekemä Suomen kieli sanoo tervetuloa -menetelmäsivusto vapaaehtoistyötä tekeville kielioppaille sekä kaikille avoin A Taste of Finnish -alkeisopetusverkkomateriaali (<http://suomenkielisanootervetuloa.fi/>, <http://tasteoffinnish.fi/>).

7.2 MUUT TURVAPAIKANHAKIJATILANTEeseen LIITTYVÄT TOIMET

Muusta turvapaikanhakijoihin liittyvästä tukitoiminnasta raportoitii enemmän kuin kielenopetuksesta. Kielikeskuskyselyssä kolmannes (11/33) ja opintopalvelukyselyssä kaksi viidesosaa (12/30) vastaajista ilmoitti korkeakoulunsa järjestäneen tällaista toimintaa. Kun kielenopetus tuntui painottuvan yliopistovastaajiin, muussa toiminnassa painopiste siirtyi ammattikorkeakouluja kohti etenkin kielikeskuskyselyn perusteella. Kielikeskuskyselyssä toiminnasta raportoi runsas kolmannes (7/19) ammattikorkeakouluvastaajista ja vajaa kolmannes (4/14) yliopistovastaajista. Opintopalvelukyselyssä toiminnasta raportoi vajaa neljännes (5/19) ammattikorkeakouluista ja hieman alle kaksi kolmasosaa (7/10) yliopistovastaajista.

Opiskelijalähtöisiä toimintoja esiteltiin vastauksissa laajalti. Aktiivisina toimijoina mainittiin ylioppilaskunnat sekä viestinnän, sosiaalialan, lääketieteen ja terveystieteiden opiskelijat. Opiskelijoiden vetämä toiminta on luonteeltaan vapaaehtoistyöhön perustuvaa tai opintoihin liittyvää (esim. työharjoittelut tai kurssityöt). Toiminnasta raportoineet korkeakoulut mainitsivat esimerkkeinä myös turvapaikanhakijoille suunnatut seminaarit, projektit, tietoiskut, radio-ohjelmat ja kurssit. Joissakin korkeakouluissa turvapaikanhakijoiden on mahdollista tulla kuuntelemaan luentoja ja heille myös suunnataan vapaaehtoistoiminnan pohjalta suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan liittyvää opetusta. Osa toimista on turvapaikanhakijoiden humanitäärisen apuun (hyväntekeväisyyskonserdit, vaate/tavarakeräykset) tai aktiveettitoimintaan liittyvää (urheilutapahtumat, lasten toiminnalliset tapahtumat, kerhot, pelit). Vastauksissa oli mainintoja myös aloitteista, jotka liittyvät turvapaikanhakijoiden työ- ja liike-elämäyhteyksien sujuvoittamiseen. Tästä esimerkkinä on Hanken Svenska Handelshögskolanin keväällä 2016 lanseeraama kotouttamisohjelma, jonka tavoitteena on integroida koulutettuja turvapaikanhakijoita suomalaiseen liike-elämään nopeasti (Hanken 2016).

Turvapaikanhakijatilanne tai siihen reagoiminen on ollut korkeakouluissa läsnä paitsi toiminnassa myös keskusteluissa ja suunnittelutyössä:

Ryhmä amk:n työntekijöitä on tutustunut alueen vastaanottokeskuksiin ja kartoittanut koulutus- ja yhteistyötarpeita.
(Opintopalvelukysely, ammattikorkeakoulu)

Eri tiedekunnissa on pohdittu sitä, mihin opintoihin ne turvapaikanhakijat, joilla on Suomen ulkopuolinen korkeakoulutausta, voivat osallistua halutessaan.
(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Eräs konkreettista toimista on kyselyvastauksissakin mainittu ja mediassa esillä ollut UniPID-verkoston (Finnish University Partnership for International Development), Metropolia-ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston käynnistämä ja opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama SIMHE-hanke (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland). Hankkeessa pilotoidaan kansallista maahanmuuttajien vastuukorkeakoulumallia ja vahvistetaan suomalaisten korkeakoulujen roolia turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa (JYU 20.4.2016). Metropolia-ammattikorkeakouluun on perustettu turvapaikanhakijoiden osaamisen arviointi- ja näyttökampus, jossa tehdään osaamisen arviointia. SIMHE:n avulla pyritään sujuvoittamaan maahanmuuttajien aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT). (JYU 20.4.2016.)

7.3 TURVAPAIKANHAKIJATILANTEeseen LIITTYVÄT TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT

Syksyllä 2015 nopeasti kasvanut turvapaikanhakijoiden määrä käynnisti monessa korkeakoulussa vapaaehtoistyöhön perustuneita verkostoja ja toimintatapoja, joita yliopiston C yksi haastateltava luonnehti *kansanliikkeen* tapaiseksi toiminnaksi. Tulevaisuuden suunnitelmat ovat vielä kuitenkin useissa korkeakouluissa epäselviä.

Enemmistö kyselyiden vastaajista (kielikeskuskyselyssä kaksi kolmesta eli 21/32 ja opintopalvelukyselyssä runsas puolet 16/30) ei osannut ennakoita, onko heidän edustamallaan korkea-

koululla suunnitelmissa järjestää turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvää toimintaa tulevaisuudessa.

Tulevista suunnitelmista turvapaikanhakijatilanteen suhteen raportoi kielikeskuskyselyssä runsas neljännes (9/32) ja opintopalvelukyselyssä kaksi viidesosaa (12/30). Ne vastaajista, jotka mainitsivat tulevaa toimintaa olevan suunnitelmissa, kommentoivat tässä yhteydessä hankehauista ja jo olemassa olevista valmentavista koulutuksistaan sekä aikeistaan tiedottaa turvapaikanhakijoille korkeakoulun opintotarjonnasta. Kommenteissa mainittiin myös koulutuksen tarjoaminen vapaaehtoiseen turvapaikanhakijoiden opetustyöhön osallistuville. Vastaajien kommenteissa näkyi tulevaisuuden suunnitelmien keskeneräisyys:

Maahanmuuttajille suunnattua koulutusta pyritään kehittämään jatkossakin. Kehitysideoita ja aloitteita on syntynyt eri tulosalueilla, mutta toteuttaminen ei ole vielä edennyt niin konkreettiselle tasolle, että suunnitelmia kannattaisi tässä eritellä.

(Kielikeskuskysely, ammattikorkeakoulu)

Eftersom antalet asylsökande ökar är det rimligt att anta att vår enhet kommer att ta dem mer i beaktande i framtiden, men just nu går det inte att svara på hur.

(Kielikeskuskysely, yliopisto)

Toisaalta arveltiin, että vaikka tilanteeseen lähdettiinkin vastaamaan lennosta, niin joku toimintatapa saattaa jäädä elämään:

"[-] et se on ollut semmonen hyvin akuuttiin tilanteeseen mut kyl siitä varmaan jotain jää et on semmonen malli kehitetty"

(Yliopisto C, haastattelu)

7.4 TURVAPAIKANHAKIJOIDEN TUKITOIMIEN HAASTEET KORKEAKOULUISSA

Suppean mediakatsauksen perusteella suurin osa yliopistoista ja yli puolet ammattikorkeakouluista on tiedottanut jonkinlaisesta turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvästä toiminnastaan joko verkkosivuillaan tai muualla mediassa. Kaikista mediakatsauksessa esille tulleista toimista ei kuitenkaan raportoitu kyselyvastauksissa. Tämän voi selittää se, että toiminta on korkeakouluissa ollut vielä osin koordinoimatonta ja toimista ei välttämättä ole rakentunut selkeää kokonaiskuvaa tai niistä ei ole tiedotettu systemaattisesti. Tiedottamisen tarpeellisuutta ja toiminnan vakiinnuttamista peräänkuulutettiin esimerkiksi seuraavissa kommenteissa:

”se kaunis ajatus siitä että ois joku koordinaatiopiste, jossa ois tieto kaikista näistä tosi hienoista pienistä jutuista, kaikki ei ole edes niin pieniä, et ois kootusti tieto näistä, niin ei se oo toteutunu [- -] se on ollu vähän tämmösiä yksittäisiä niinkun tämä aktiivinen opettaja on vieny opiskelijansa sinne ja tehny tätä ja tätä. miksi se on ollu tämmöstä, on odotettu sitä että ministeriö kanavoi tähään jotain rahoitusta, että eihän se voi mennä näin, et se on vain joidenkin ihmisten selkänahasta revitään, normaalin työn ohella samoilla resursseilla, ei voi olla näin, on odotettu et siihen kohta tulis joku sellanen että hyvä, että hankekilpailu, että kuka järjestää tämmösen koulutuksen ja rahoitus tulee erikseen, just tämä korkeantason tai edistyneille tarkotettu suomi vieraana kielenä räätälöityä koulutusta”

(Yliopisto A, haastattelu)

Maahanmuuttajien (sis. turvapaikanhakijat) suomen kielen opetukseen on halukkuutta ja valmiuksia, mutta tätä koskeva rahoitus olisi saatava järjestettyä pysyvällä tavalla. Vapaaehtoisuuteen ja kansalaisaktiivisuuteen perustuvat toimet ovat hyvä alku, mutta toiminta täytyy voida vakiinnuttaa yliopistoissa. Kielikeskus ja avoin yliopisto voivat olla tässä väyliä.

(Opintopalvelukysely, yliopisto)

Kaikkiaan näyttää siis siltä, että turvapaikanhakijoihin liittyvät toimet ovat vielä hyvin avoimia, ja korkeakoulut hakevat rooliaan korkeasti koulutettujen turvapaikanhakijoiden kotouttamisessa.

8

KIELIKOULUTUKSEN HAASTEET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Kaikkiaan suomen ja ruotsin opetus kansainvälisille opiskelijoille on kaikkine muutospaineineen hyvin moninainen kenttä. Erilaisten kansainvälisen liikkuvuuden aiheuttamien haasteiden lisäksi perattavaa riittää myös konkreettisissa opetuksen järjestämiseen ja sisältöihin liittyvissä kysymyksissä, kuten kielen ja opiskeltavan sisällön integroinnissa tai kieliopintojen työelämäpainotuksissa.

Yhteistä kaikille korkeakouluille näyttää olevan, että kielikoulutuksessa on huomioitava monenlaiset tarpeet ja toiveet, resurssit ja muutospaineet. Jo nyt korkeakoulut tekevät paljon yhteistyötä, mikä mahdollistaa korkeakouluille toisiltaan oppimisen ja uusien toimintatapojen kehittämisen.

Esitämme seuraavaksi yhteenvedonomaaisesti selvityksestämmme nousseet keskeiset kysymykset ja kehittämishaasteet. Ellei toisin mainita, kehittämishaasteet ovat yliopistoille ja ammatti-korkeakouluille yhteisiä.

8.1 KANSAINVÄLISTEN OPISKELIJOIDEN MÄÄRÄ

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on Suomessa ollut tasaisessa kasvussa, mutta pohjoismaisen kokemuksen perusteella voi odottaa opiskelijamäärien laskua ainakin lukuvuosimaksukäytännön alkamisen jälkeisinä ensimmäisinä vuosina. Ruotsissa samantyyppisessä tilanteessa opiskelijamäärät kääntyivät muutaman vuoden jälkeen nousuun, mutta opiskelijakunnan rakenne muuttui. Tämä tulee todennäköisesti heijastumaan myös kotimaisten kielten opiskeluun korkeakouluissa:

- Miten korkeakoulut pystyvät valmistautumaan muuttuvaan kielikoulutuksen tarpeeseen?
- Miten opiskelijakunnan muuttuva rakenne (todennäköinen kv-tutkinto-opiskelijoiden määrän väheneminen ja jatkossa mahdollinen tulomaiden muuttuminen) tulee näkymään Suomeen valmistumisen jälkeen jäävien opiskelijoiden määrissä ja heidän kielenopetuksen tarpeissaan? Millaisella seurannalla korkeakoulut pystyvät valmistautumaan tähän muutokseen?

8.2 KORKEAKOULUJEN YHTEISTYÖ

Korkeakoulujen yhteistyö kotimaisten kielten opetuksessa on jo tällä hetkellä varsin moninaista sekä sisäisesti että korkeakoulujen ja muiden organisaatioiden välillä. Monet yhteistyön muodot näyttävät vakiintuneilta, ja yhteistyötä ollaan valmiita lisäämäänkin mahdollisesti esimerkiksi erikoistumalla. Hallituksen huhtikuussa 2016 antama lakiesitys mahdollistaa kielikoulutuksen järjestämisen korkeakoulujen yhteistyöllä, mutta tällöin tilannetta pitää tarkastella sekä koulutuksen ostajan että sen myyjän resurssien näkökulmasta. Yhteistyötä kehitettäessä on myös huomioitava kieliopintojen relevanssi kunkin tutkinnon kannalta.

- Miten yhteistyötä korkeakoulujen välillä kotimaisten kielten opetuksessa voidaan kehittää tarkoituksenmukaisimmalla tavalla?
- Onko korkeakoulujen S2/R2-toimijoiden välillä riittävästi säännönmukaisia tapaamisia, joissa yhteistyötä voidaan edelleen viedä eteenpäin ja tukea?
- Miten varmistetaan opetuksen laatu ja tutkintorelevanssi, jos ostopalvelutoiminta lisääntyy?

8.3 KOTIMAISTEN KIELTEN PAKOLLISUUS JA VAPAAEHTOISUUS KANSAINVÄLISILLE OPISKELIJOILLE

Kotimaisten kielten kurssien pakollisuus kansainvälisille opiskelijoille vaihtelee korkeakouluittain ja aloittain. Sekä pakollisuuden että valinnaisuuden puolesta on selkeitä perusteita. Läheskään kaikkien korkeakoulujen strategioissa kotimaisten kielten pakollisuudesta tai valinnaisuudesta ei kuitenkaan ole selkeää linjausta, mikä saattaa heijastua koulutuksen tarjontaan ja resursointiin. Koulutusohjelmittain tehdyt linjaukset ovat mielekkäitä sisällöllisistä näkökulmista, mutta toisaalta saattavat johtaa sattumanvaraisuuteen kurssien vaativuuden, sisältöjen tai opintopistemäärien kohdalla.

Opiskelijoista suuri osa haluaisi jäädä Suomeen, mutta kielitaito nähdään yhtenä esteenä. Työllistyminen riippuu myös alasta: joillakin aloilla vaaditaan edistyneempää suomen kielen taitoa, toisilla taas työllistytään helpommin vähemmälläkin kielitaidolla. Reunaehdot kielten opinnoille antaa se, että kansainvälisten opiskelijoiden on saatava opintonsa suoritettua määräajassa, mikä on tärkeää myös korkeakoululle. Lukuvuosimaksujen tulo saattaa ainakin opiskelijan näkökulmasta kiristää tilannetta, kun lukuvuosimaksu todennäköisesti halutaan maksaa mahdollisimman lyhyeltä ajalta.

- Onko korkeakouluissa käyty selkeä linjakeskustelu kotimaisten kielten pakollisuudesta tai vapaaehtoisuudesta?
- Tehdäänkö linjaus pakollisuuden ja vapaaehtoisuuden välillä työelämänäkökulman, yleisen yhteiskuntaan integroitumisen, arjessa toimimisen vai tutkintojen sujuvan suorittamisen näkökulmasta?
- Miten korkeakoulut jatkossa resursoivat yhtäältä pakolliset ja toisaalta hyödyllisinä pidetyt, mutta vapaaehtoiset S2/R2-opinnot?
- Millaista seurantaa korkeakoulut järjestävät siitä, millaisissa asiantuntijatehtävissä S2/R2-osaaminen on välttämätöntä?

Vaihto-opiskelijoita, alemmaa ja ylempää korkeakoulututkintoa sekä jatko-opintoja suorittavia opiskelijoita S2/R2-opintojen pakollisuus/vapaaehtoisuus näyttää koskevan selvityksen perusteella hyvin eri tavoin. Vaihto-opiskelijoille S2/R2-opinnot ovat käytännössä vapaaehtoisia. Alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavilla (eli selvityksessämme käytännössä ammattikorkeakouluissa opiskelevilla kansainvälisillä opiskelijoilla) S2/R2-opinnot ovat usein tutkintoon kuuluvia, ja heiltä myös edellytetään parasta kielitaitoa mainituista ryhmistä. Ylempää korkeakoulututkintoa suorittavilla (enimmäkseen yliopistoissa opiskelevilla kansainvälisillä opiskelijoilla) S2/R2-opinnot ovat harvemmin pakollisia ja heiltä ei yleensä edellytetä opintojen päätyttyä peruskielitaitoa parempaa kielitaitoa. Jatko-opiskelijoille S2/R2-opinnot eivät ole koskaan pakollisia; vähintään neljä vuotta kestävien jatko-opintojen jälkeen pidetään kuitenkin tavoiteltavana vähintään A2-tason kielitaitoa. Ylemmän korkeakoulututkinnon ja tohtorintutkinnon suorittanut kansainvälinen opiskelija sijoittuu todennäköisesti asiantuntijatehtäviin, joissa tarvitaan muun kielitaidon lisäksi myös maan kieltä.

- Millä tavoin kielenopetuksen määrää ja laatua voitaisiin parantaa niin, että kansainväliset opiskelijat motivoituisivat nykyistä paremmin aloittamaan S2/R2-opinnot heti tutkinnon alussa ja jatkamaan niitä koko tutkinnon suorittamisen ajan?

- Miten korkeakoulujen kielikoulutusta voitaisiin parhaiten kehittää niin, että kotimaisten kielten taito kehittyisi riittävästi, eikä kielitaidon puute muodostuisi esteeksi ylempään korkeakoulututkinnon tai tohtorintutkinnon suorittaneiden työllistymiselle Suomessa?
- Millä tavalla kielenopetusta voitaisiin suunnata niin, että kansainväliset jatko-opiskelijat motivoituisivat heti tutkinnon alussa nykyistä paremmin aloittamaan S2/R2-opinnot ja jatkamaan niitä koko tutkinnon suorittamisen ajan (vähintään 4 vuotta)?

8.4 KOTIMAISTEN KIELTEN KURSSITARJONNAN KEHITTÄMINEN KANSAINVÄLISILLE OPISKELIJOILLE

Kansainvälisille opiskelijoille järjestettävä kurssitarjonta painottuu tällä hetkellä perustason kursseihin. Ammattikorkeakouluopiskelijoista runsas viidennes ja yliopisto-opiskelijoista kaksi viidestä opiskelee alle A-tason lyhytkursseilla. B-tason kursseilla opiskelee noin kymmenesosa korkeakoulujen kansainvälisistä opiskelijoista. Korkeakouluissa on kuitenkin integroitumisperusteilla tarvetta nostaa kurssien taitotasoa kohti B-tasoa.

- Mikä on korkeakoulujen kotimaisten kielten koulutuksen tavoite osana kansainvälisten opiskelijoiden koulutusta ja millä taitotasolla se saavutetaan?
- Millä keinoilla kurssien painopistettä olisi mahdollista siirtää kohti B-tasoa tai joissakin tapauksissa C-tasolle?
- Millaisia valmiuksia korkeakoulujen ”sisältöaineiden” opettajilla on huomioida opiskelija, jonka kielitaito on kehittyvä, esimerkiksi tasoa B1/B2? Onko muiden kuin kieliaineiden opettajien valmiudet opettaa ja arvioida tällaista kansainvälistä opiskelijaa huomioitu riittävästi?
- Miten korkeakoulujen opettajien kielitaidon lisäksi kansainvälisessä koulutuksessa vaa-
dittava kielitietoisuus on varmistettu? Voidaanko tälle ryhmälle järjestää täydennyskou-
lutusta, jossa tämän opettajaryhmän kielitietoisuus lisääntyy?

Kotimaisten kielten sisällölliset kehittämistarpeet vaihtelevat jonkin verran kurssien taitotason ja kielen mukaan. Perustason kurssien kohdalla kehittämispaineita oli erityisesti kurssijärjestelyissä ja opetusmenetelmissä suurten osallistujamäärien vuoksi. B-tasolle mentäessä kehittämistarpeet löytyivät opiskelijoiden oppimisvalmiuksista sekä opiskelijoiden omista tarpeista. Etenkin S2-koulutuksessa kehittämistarpeiden arveltiin liittyvän opetusteknologiaan; R2-opetuksessa keskeisim-
mäksi nousivat opetusmenetelmät ja oppimateriaalit. Etenkin ammattikorkeakoulut pitivät tärkeänä kielen ja sisällön integrointia, mikä liittyy ammattikorkeakoulututkintojen selkeämpään korkeakoulun ulkopuoliseen työelämäorientaatioon. Yliopistoissa opiskelevat kansainväliset tutkinto-opiskelijat tarvitsevat kotimaisten kielten opintoja paitsi suomalaisen yhteiskuntaan kotoutumisen ja erilaisiin korkeakoulun ulkopuolisiin asiantuntijatehtäviin sijoittumisen, myös akateemiseen yhteisöön sijoittumisen näkökulmasta.

- Pystytäänkö olemassa olevalla teknologialla vastaamaan vuorovaikutteisen opetuksen tarpeisiin keskenään etäällä olevilla kampuksilla? Palveleeko korkeakouluihin hankittu teknologia optimaalisella tavalla opiskelijan kielenoppimisen tarpeita?
- Miten voidaan kehittää korkeakoulujen muiden kuin S2/R2-opettajien osaamista sellaisen opiskelijoiden tukemisessa ja arvioimisessa, joiden kielitaito on keskitasoista (B1/B2)?

- Onko S2/R2-opettajilla riittävästi työsuunnitelmiin sijoitettua aikaa päivittää verkkopedagogisia taitojaan?
- Onko S2/R2-opettajille tarjolla täydennyskoulutusta, jossa he voivat kehittää yhdessä moderneja opetusmetodeja ja (verkko)oppimateriaaleja sekä ainakin osittaista samanaikaisopetusta?
- Miten ammattikorkeakouluissa kehitettyä työelämän ja kielenopetuksen integrointia voidaan viedä nykyistä paremmin edistämään myös yliopisto-opiskelijoiden erilaisia työelämävalmiuksia, mukaan lukien akateemisen yhteisön omat tehtävät?

Selvityksestä kävi ilmi, että useat korkeakoulut järjestivät kansainvälisille opiskelijoille ja suomalaisille opiskelijoille yhteisiä suomen/ruotsin kielen ja viestinnän kursseja. Näissä nähtiin paljon potentiaalia mm. siksi että erikieliset opiskelijat kohtasivat ja opetuksessa saatettiin nostaa esiin uusia teemoja. Hyötynä nähtiin myös kansainvälisten opiskelijoiden parempi integrointi suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tilanteisen kielenoppisen mahdollistaminen luontevalla tavalla.

- Mitä mahdollisuuksia on lisätä sekä suomalaisille että kansainvälisille opiskelijoille tarjottavia yhteisiä kursseja?
- Mitä mahdollisuuksia on järjestää monikielisiä kursseja, joilla käytettäisiin kahta tai useampaa kieltä tilanteiden vaatimalla tavalla?

8.5 MAAHANMUUTTAJIEN VALMENTAVA KOULUTUS

Kolme ammattikorkeakoulua ja yksi yliopisto ilmoitti opintopalvelukyselyssä järjestävänsä maahanmuuttajille suunnattua korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta tai mahdollisuutta osallistua korkeakouluopintoihin erityisen tuen turvin, ja tämä toiminta näyttää olevan lisääntymässä. Tulevaisuudessa korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen ennakoidaan kasvavan.

- Miten jo kertynyt tieto maahanmuuttajien valmentavasta koulutuksesta saadaan välitettyä mahdollisimman tehokkaasti korkeakouluihin, joissa sitä ei vielä ole järjestetty?
- Miten tieto valmentavasta koulutuksesta saadaan välittymään kohderyhmälle?
- Miten luodaan seurantajärjestelmä, jolla seurataan maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen suorittaneiden sijoittumista ammattikorkeakouluihin/muuhun koulutukseen?
- Miten voidaan lisätä korkeakoulutettujen kotoutumiskoulutukseen osallistuvien määrää ammattikorkeakouluihin ja tulevaisuudessa myös yliopistoihin valmentavassa koulutuksessa? Missä määrin on mahdollista suorittaa omaehtoinen kotoutumiskoulutus ammattikorkeakouluun valmentavassa koulutuksessa?
- Miten korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen järjestetään tarkoituksenmukaisimmalla tavalla niin, että se hyödyttää sekä maahanmuuttajaa että vastaanottavaa yhteiskuntaa?
- Miten yliopistot voisivat kehittää korkeakoulukelpoisten maahanmuuttajien pääsyä korkeakouluihin? Miten maahanmuuttajat voivat jatkaa tai täydentää kotimaassa aloitettuja korkeakouluopintoja ammattikorkeakoulujen lisäksi enenevästi myös yliopistossa?

8.6 TURVAPAIKANHAKIJAT

Neljä yliopistoa (N=14) ja kolme ammattikorkeakoulua (N=19) ilmoitti kielikeskuskyselyssä järjestävänsä turvapaikanhakijoiden kotimaisten kielten opetukseen liittyvää toimintaa. Erityisesti yliopistojen kohdalla kyse oli usein vapaaehtoistyöstä monialaisesti yhdessä eri toimijoiden kanssa yliopistojen sisällä ja ulkopuolella. Etenkin yliopistot olivat mediakatsauksen perusteella syksyllä 2015 melko näyttävästi julkisuudessa turvapaikanhakijoihin liittyvän toimintansa ja erilaisten tapahtumien ja koulutuksen järjestämisessä.

- Kuuluuko turvapaikanhakijoihin liittyvä tukitoiminta jatkossakin korkeakoulujen varsinaiseen toimintaan? Nähdäänkö se korkeakoulujen koulutustoimintana vai yhteiskunnallisena vuorovaikutuksena?
- Mikä rooli kotimaisten kielten opetuksella on korkeakoulujen järjestämässä turvapaikanhakijoiden tukitoiminnassa?
- Miten turvapaikanhakijoihin liittyvät tukitoimet resursoidaan tulevaisuudessa?

8.7 KORKEAKOULUJEN KANSAINVÄLISEN OPETUKSEN KIELIKOULUTUKSEN TULEVAISUUDEN HAASTEET

Kyselystä ja haastatteluaineistosta heijastui kielistä puhuttaessa myös käsitys kansainvälisen opiskelijan käsitteen murroksesta. Kansainvälisen opiskelijan kategoria on jo tälläkin hetkellä erittäin ongelmallinen, ja oletettavaa on, että koko käsitettä ja erilaisiin kielellisiin valmiuksiin liittyviä linjauksia joudutaan jatkossa uudistamaan. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut joutuvat lähivuosina muokkaamaan uudelleen käsityksiään siitä, kuka on kansainvälinen opiskelija, ja myös uudistamaan nykyisenlaisia kotimaisilla kielillä järjestettävien tutkinto-ohjelmien kanssa rinnakkaisia kansainvälisiä tutkinto-ohjelmia.

Opiskelijat tulevat sekä korkeakoulujen tutkinto-ohjelmiin että kansainvälisiin ohjelmiin ja vaihtoon hyvin erilaisin kielitaustoin. Englanninkielistä opetusta on lisätty etenkin yliopistojen maisteriopinnoissa. Onko koko jako kotimaisiin ja kansainvälisiin opiskelijoihin edes mielekäs, kun opiskelijat tulevat korkeakouluihin mitä erilaisimmin kielitaustoin? Odottaa voi myös, että tulevaisuudessa korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen kysyntä kasvaa. Lukuvuosimaksut korostavat opiskelijakunnan muutospaineita.

- Miten kansainväliset koulutusohjelmat ja kansainvälinen koulutus tulevaisuudessa organisoidaan ja kenelle koulutusta tarjotaan?
- Pidetäänkö jatkossa yllä erillisiä englanninkielisiä koulutusohjelmia suomen- ja ruotsinkielisten lisäksi, vai lähdetäänkö kehittämään erilaisia monikielisiä hybriditutkintoja?
- Millaisia S2- ja R2-kursseja tarjotaan ja miksi, sekä kenelle kansainväliset koulutusohjelmat suunnataan?
- Miten korkeakoulut valmistautuvat opiskelijakunnan kaikkinaiseen kielelliseen moninaistumiseen?

KIRJALLISUUS

- Finlex 1600/2015. *Laki yliopistolain muuttamisesta*. 30.12.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151600>. [luettu 10.5.2016].
- Finlex 1601/2015. *Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta*. 30.12.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151601> [luettu 10.5.2016].
- Finlex 1659/2015. *Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta*. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151659> [luettu 10.5.2016].
- Garam, I. 2004. *Ulkomaisille vaihto- ja tutkinto-opiskelijoille annettava suomen kielen opetus ja sen kehittämistarpeet*. Cimo Publications 1–2004. Saatavilla osoitteessa http://cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15453_SuomenOpetusUlkomaisilleOpiskelijoille.pdf [luettu 11.1.2016]
- Garam, I. 2015a. *Teemana ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat suomalaisissa korkeakouluissa. Mitä tiedämme tilastojen ja tutkimusten perusteella?* Taustamuistio. http://www.cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/teemana_ulkomaalaiset_tutkinto-opiskelijat [luettu 11.1.2016].
- Garam, I. 2015b. *Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2014*. Tietoa ja tilastoja, 2/2015. Helsinki: CIMO. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/56396_Kansainvalinen_liikkuvuus_yliopistoissa_ja_ammattikorkeakouluissa_2014.pdf [luettu 15.1.2016].
- Hanken 2016. *Hanken & SSE lanserar integrationsprogram för utbildade asylsökande*. <http://www.hanken.fi/sv/news/hanken-sse-lanserar-integrationsprogram-utbildade-asylsökande>. [luettu 1.5.2016].
- JYU 20.4.2016. *Supporting Immigrants in Higher Education in Finland*. (SIMHE). Saatavilla osoitteessa http://www.unipid.fi/en/page/419/supporting_immigrants_in_higher_education_in_finland_simhe/ [luettu 2.5.2016].
- Laine, T.-M. 2016. *International Degree Students. A survey of studying, working and living in Turku*. Institute of Migration. Migration Studies C 28. Saatavilla osoitteessa <http://www.migrationinstitute.fi/files/painetut-c-sarja-englanninkielinen/c28-international-degree-students-turku-institute-migration-2016.pdf> [luettu 28.4.2016].
- Maahanmuuttovirasto 18.1.2016. *Asylum applicants. 1.1.–31.12.2015*. Saatavilla osoitteessa http://www.migri.fi/download/65010_EN_tp-hakijat_2015.pdf?b853909f1474d388 [luettu 18.1.2016].
- Maahanmuuttovirasto 21.1.2016. *Asylum applicants. 1.1.–31.12.2014*. Saatavilla osoitteessa http://www.migri.fi/download/57245_EN_tp-hakijat_marras_2014.pdf?5752af9f1474d388 [luettu 21.1.2016].
- Nieminen, T. & Larja, L. 2015. *Suomen tai ruotsin kielitaito vähintään keskitasoa kolmella neljästä ulkomaalaistaustaisesta. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014*. Tilastokeskus. 2.11.2015. Saatavilla osoitteessa https://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html [luettu 10.5.2016].
- OKM 2009. *Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 21*. Saatavilla osoitteessa <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi> [luettu 11.1.2016]
- OKV/136/1/2012. *Aalto-yliopiston kaupparinkeakoulun opetus- ja tutkintokieli*. Oikeuskanslerinviraston ratkaisuja. Antopäivä: 13.11.2013. Saatavilla osoitteessa <http://www.okv.fi/fi/ratkaisut/haku/?keyword=OKV%2F136%2F1%2F2012> [luettu 10.5.2016].
- OKV/603/1/2013. *Oulun yliopiston taloustieteiden tiedekunnan opetus- ja tutkintokieli*. Oikeuskanslerinviraston ratkaisuja. Antopäivä: 13.11.2013. Saatavilla osoitteessa <http://www.okv.fi/fi/ratkaisut/haku/?keyword=OKV%2F603%2F1%2F2013> [luettu 10.5.2016].
- Opettaja-lehti 2016. *Tutkinto Lapin mallilla. Opettaja-lehti 5/2016*. Saatavilla osoitteessa <http://content.opettaja.fi/epaper/20160311/31/index.html> [luettu 10.5.2016].
- Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 21.4.2016. *Korkeakoulujen yhteistyömahdollisuuksia kieltenopetuksessa laajennetaan*. Saatavilla osoitteessa http://www.okm.fi/OPM/Tiedotteet/2016/04/amk_yo_kielikoulutus.html?lang=fi [luettu 25.4.2016].
- Opetusministeriö 2007. *Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma*. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla osoitteessa http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf [luettu 11.1.2016]
- Saarinen, T. & Taalas, P. (2016). *Nordic language policies for higher education and their multi-layered motivations*. *Higher Education*. Online First. DOI 10.1007/s10734-015-9981-8

- Shumilova, Y., Cai, Y. & Pekkola, E. 2012. *Employability of International Graduates Educated in Finnish Higher Education Institutions*. VALOA-project, Career Services, University of Helsinki. Saatavilla osoitteessa <http://www.helsinki.fi/urapalvelut/valoasurvey/pubData/source/VALOA09.pdf> [luettu 15.1.2016].
- Valtioneuvosto 2006. *Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma*. Työhallinnon julkaisuja 371. Helsinki: Työministeriö.
- Valvira 2016. *Kielitaito*. Saatavilla osoitteessa <http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/ulkomailla-suoritetut-opinnot/kielitaito> [luettu 10.5.2016].
- Vipunen 2016. Opetushallinnon tilastopalvelu www.vipunen.fi.
- Välimaa, J., Fonteyn, K., Garam, I., van den Heuvel, E., Linza, C., Söderqvist, M., Wolff, J.U. & Kolhinen, J. 2013. *An Evaluation of International Degree Programmes in Finland*. Publications of The Finnish Higher Education Evaluation Council, 2:2013. Saatavilla osoitteessa <http://karvi.fi/publication/evaluation-international-degree-programmes-finland/> [luettu 15.1.2016].

LIITE 1.

KYSELYIHIN VASTANNEET KORKEAKOULUT

KIELIKESKUSKYSELYYN VASTANNEET KORKEAKOULUT (33)

Ammattikorkeakoulut (19)

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hämeen ammattikorkeakoulu

Högskolan på Åland (Ahvenanmaan maakuntahallinnon alainen ammattikorkeakoulu)

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Karelia-ammattikorkeakoulu

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Lahden ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulu

Metropolia ammattikorkeakoulu

Mikkelin ammattikorkeakoulu

Oulun ammattikorkeakoulu

Saimaan ammattikorkeakoulu

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Savonia-ammattikorkeakoulu

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Turun ammattikorkeakoulu

Yrkeshögskolan Arcada

Yliopistot (14)

Aalto-yliopisto

Helsingin yliopisto

Itä-Suomen yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Lapin yliopisto

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Oulun yliopisto

Svenska handelshögskolan

Taideyliopisto

Tampereen teknillinen yliopisto

Tampereen yliopisto

Turun yliopisto

Vaasan yliopisto

Åbo Akademi

OPINTOPALVELUKYSELYYN VASTANNEET KORKEAKOULUT (30)

Ammattikorkeakoulut (19)

Centria ammattikorkeakoulu
HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Hämeen ammattikorkeakoulu
Högskolan på Åland (Ahvenanmaan maakuntahallinnon alainen ammattikorkeakoulu)
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Karelia-ammattikorkeakoulu
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
Lahden ammattikorkeakoulu
Laurea-ammattikorkeakoulu
Metropolia ammattikorkeakoulu
Oulun ammattikorkeakoulu
Saimaan ammattikorkeakoulu
Savonia-ammattikorkeakoulu
Turun ammattikorkeakoulu
Vaasan ammattikorkeakoulu
Yrkeshögskolan Arcada
Yrkeshögskolan Novia

Yliopistot (11)

Aalto-yliopisto
Helsingin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Lapin yliopisto
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Oulun yliopisto
Taideyliopisto
Tampereen teknillinen yliopisto
Tampereen yliopisto
Vaasan yliopisto
Åbo Akademi

KOTIMAISTEN KIELTEN KOULUTUSTARJONTA KANSAINVÄLISILLE KORKEAKOULUOPISKELIJOILLE
ISBN 978-951-39-6632-4

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
SOVELTAVAN KIELENTUTKIMUKSEN KESKUS